

178
1967/3

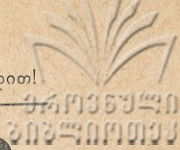

სახვრთა სამართალი

საქართველოს კვებისა და სანაწარმოო კომისიის გამომცემლობა

1967

3

საბჭოთა სამართალი

№ 3

მაისი—ივნისი

1967 წელი

ბამოცემის XIV წელი

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს, პროკურატურისა და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული იურიდიული კომისიის ორგანო
ორთვიური ჟურნალი

შინაარსი

პ. როდიონოვი — სოციალისტური კანონიერების შემდგომი განმტკიცებისათვის 3

საბჭოთა პროკურატურის 45 წელი

პ. ბერძენიშვილი — განუხრელად განვახორციელოთ საპროკურორო ზედამხედველობა 14

საბჭოთა სახელმწიფოს 50 წლისთავისათვის

საბჭოთა საქართველოს მართლმსაჯულების სათავეებთან 22

მ. მაჭავარიანი — სქესობრივ დანაშაულთა ზოგიერთი საკითხისათვის 29

ვ. მაისურაძე, გ. მოსესიანი — სამართალში მიცემის სტადიის ზოგიერთი საკითხი 41

გ. იოსავა, გ. ბახტაძე — ზიანის მიყენების შედეგად წარმოშობილი დავების განხილვის სასამართლო პრაქტიკის შესახებ 51

გ. დევდარიანი — შერეული კომლის საკითხისათვის 58

იურიდიული კონსულტაცია მოსახლეობას 67

სასამართლო რეკორტიორის ჩანაწერები

დ. ნანობაშვილი — ქრისტეს თვითმარქვია მოციქულები საბრალდებო სკამზე 71

მოწინავეთა პორტრეტები

ლ. ჭანტურია — დამსახურებული ავტორიტეტი 76

მოთხრობა

შ. ვვატაძე — ნაბრალი 79

ინფორმაცია 83

მმაჩის ორგანოების პრაქტიკა 87

არბიტრაჟის პრაქტიკა 90

სასამართლო პრაქტიკა 93

10701

СОДЕРЖАНИЕ

II. **Роднонов** — За дальнейшее укрепление социалистической законности . . . 3

45 ЛЕТ СОВЕТСКОЙ ПРОКУРАТУРЫ

II. **Бердзенишвили** — Неуклонно осуществлять прокурорский надзор . . . 14

К 50-ЛЕТИЮ СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА

К истокам правосудия Советской Грузии 22

M. **Мачавариани** — О некоторых вопросах из области половых преступлений 29

B. **Майсурадзе**, Г. **Мосесян** — Некоторые вопросы предания суду 41

Г. **Иосава**, Г. **Бахтадзе** — Судебная практика рассмотрения споров о возмещении вреда 51

Г. **Девдариани** — К вопросу смешанного двора 58

Юридическая консультация населению 67

ЗАПИСКИ СУДЕБНОГО РЕПОРТЕРА

D. **Нанобашвили** — Апостолы самозванцы Христа перед судилищем . . . 71

ПОРТРЕТЫ ПЕРЕДОВЫХ

L. **Чантуриа** — Заслуженный авторитет 76

РАССКАЗ

III. **Гветадзе** — Трещина 79

Информация 83

Практика органов загса 87

Практика арбитража 90

Судебная практика 93

სარედაქციო კოლეგია

შპს № 2557
ტირაჟი 5600
შე 06958

თ. კაციტაძე (მთ. რედაქტორი), ვ. აბაშმაძე,
თ. ბაკურაძე, ბ. ბარათაშვილი, პ. ბერძენიშვილი,
თ. დადიანი, გ. ინწკირველი, მ. ლომიძე,
ვ. მაიხურაძე, თ. წერეთელი, ს. ჯორბენაძე.

რედაქციის მისამართი: თბილისი, ათარბეგოვის ქ. № 32. ტელეფონი — 9-09-62

გადაეცა წარმოებას 15/VI-67 წ., ხელმოწერილია დასაბეჭდად 14/VII-67 წ. ანაწყოების ზომა 7×12; ქაღალდის ზომა 70×108; პირობით ფორმათა რაოდენობა 8,2; ფიზიკურ ფორმათა რაოდენობა 6.

საქ. კბ ცკ-ის გამომცემლობის პოლიგრაფკომბინატი, თბილისი, ლენინის ქ. № 14
Полиграфкомбинат издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина № 14.

სოციალისტური კანონიკების შედგენის განმეცხივეებისათვის

3. როლიონი,

საქართველოს კვ ცენტრალური კომიტეტის მეორე მდივანი

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის პროგრამაში მართლწესრიგის დარღვევის აღმოფხვრის, დანაშაულისა და მისი გამოწვევი ყველა მიზეზის ლიკვიდაციის პრობლემა განიხილება როგორც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სოციალური ამოცანა. ამასთან საზგასმით არის აღნიშნული, რომ მთავარი ყურადღება უნდა მიექცეს დანაშაულის თავიდან აცილებას. ამ პროგრამული მოთხოვნის შესრულება პარტიისა და მთავრობის შეუწელებელი ზრუნვის საგანია. ამის ახალი ნათელი დადასტურებაა საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIII ყრილობის მითითებანი, რომლებიც იფალისწინებენ სოციალისტური კანონიერების ყოველმხრივ განმტკიცებას სახელმწიფო მმართველობის და სამეურნეო საქმიანობის ყველა სფეროში.

ჩვენ ვამაყობთ იმით, რომ სოციალისტური სახელმწიფოს არსებობის ნახევარი საუკუნის მანძილზე საბჭოთა ადამიანი წარმოსდგა მთელი თავისი ბუმბერაზული ძალით და ამჟამად, დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 50-ე წლის მიჯნაზე, მსოფლიოს აცვიფრებს თავისი მაღალი მორალური თვისებებით, ახალი და ახალი საგმირო საქმეებით ჩვენი სამშობლოს საკეთილდღეოდ, კომუნიზმის გამარჯვებისათვის.

ჩვენს ხალხს კარგად ესმის თავისი პატრიოტული მოვალეობა, სამოქალაქო უფლებანი და მოვალეობანი. საბჭოთა ქვეყნის და მათ შორის ჩვენი ორგზის ორდენოსანი რესპუბლიკის მუშათა კლასი, კოლმეურნე გლეხობა, საბჭოთა ინტელიგენცია უჩვენებენ მაღალი სოციალისტური შეგნებულობის, თავდადებული შრომის, ენერგიული ბრძოლის მაგალითს კომუნიზმის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის შესაქმნელად.

ამავე დროს, როგორც აღნიშნულია საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს 1966 წლის 23 ივლისის დადგენილებაში, ჩვენს ქვეყანაში კიდევ ვხვდებით ადამიანებს, რომლებიც უხეზად არღვევენ მართლწესრიგს, იტაცებენ სახალხო დოვლათს, ხულიგნური და სხვა დანაშაულებრივი ქმედობით ხელს უშლიან მშრომელთა შემოქმედების შრომას და დასვენებას, უფუჭებენ მათ განწყობილებას. სავსებით ნათელია, რომ ამ მდგომარეობას ვერ შევურიგდებით. აქ დროულია გავიხსენოთ გ. ი. ლენინის მითითება, რომ ყოველგვარი სისუსტე, ყოველგვარი ორჭოფობა, ყოველგვარი სენტიმენტალობა მართლწესრიგის დამრღვევთა მიმართ იქნებოდა უდიდესი დანაშაული სოციალიზმის წინაშე. ვყრდნობოდა რა ამ მითითებას, ლ. ი. ბრეჟნემა თავის სიტყვაში ამომრჩეველთა წინაშე განაცხადა, რომ ხალხის ხელისუფლება მკაცრი ხელისუფლებაა და არ ელოლიავება იმათ, ვინც ზიანს აყენებს საზოგადოებას, ხულიგანი იქნება ეს თუ ბოროტმოქმედი, ბიუროკრატი თუ უქნარა, მუქთახორა თუ სახალხო დოვლათის დამტაცებელი. საბჭოთა საზოგადოებაში მათთვის ადგილი არ უნდა იყოს — ასეთია პარტიისა და ხალხის მტკიცე ნება. ეს ნება იმას ვყრდნობა, რომ ჩვენს ქვეყანაში, სადაც ყველა მოქალაქისათვის უზრუნველყოფილია გარანტირებული უფლება შრომაზე, განათლებაზე, დასვენებაზე, არ არის სოციალური პირობები დანაშაულისათვის.

ჩვენი სახელმწიფო შემდეგშიც სშირად გამოიყენებს დარწმუნებისა და აღზრდის მეთოდებს სამართალდარღვევის თავიდან აცილებისათვის. მაგრამ ამავე დროს მას არ შეუძლია უარი თქვას იძულების ღონისძიებებზე იმ პირთა მიმართ, რომლებიც არღვევენ საზოგადოებრივ წესრიგს, სხადიან დანაშაულს.

პარტიულმა და საბჭოთა ორგანოებმა ბოლო წლებში განახორციელეს მთელი რიგი ღონისძიებანი საზოგადოებრივი წესრიგის დამრღვევთა წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერებისათვის. მაგრამ უნდა ითქვას, რომ ამ დარგში პარტიის მიერ დასახული ამოცანები ჯერ კიდევ ნელი ტემპით წყდება. ეს კი განსაკუთრებით მწვავედ აყენებს დანაშაულობასთან ბრძოლის გაძლიერების აუცილებლობას. საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს 1966 წლის 23 ივლისის ცნობილ დადგენილებაში ფართო ასახვა ჰპოვა მშრომელთა, საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა და საბჭოთა ორგანოების წინადადებებმა და სურვილებმა. პარტიისა და მთავრობის მიერ შემუშავებული ღონისძიებანი ქმნიან პირობებს ხულიგნობისა და სხვა ანტისაზოგადოებრივ გამოვლინებათა აღმოფხვრისათვის.

ცენტრალური კომიტეტისა და მინისტრთა საბჭოს დადგენილებაში აღნიშნულ ნაკლოვანებებს ადგილი აქვს ჩვენს რესპუბლიკაშიც. უნდა ითქვას, რომ დამნაშაევობის წინააღმდეგ დიდი მუშაობა წარმოებს. მართლწესრიგის დარღვევათა აღკვეთასთან დაკავშირებული საკითხები რესპუბლიკის პარტიული, საბჭოთა და ადმინისტრაციული ორგანოების მუდმივი და გულისხმიერი ყურადღების საგანია. 1964 წლის ივლისში საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა მოიწვია ადმინისტრაციული ორგანოების მუშაკთა რესპუბლიკური თათბირი, რომელიც მიეძღვნა დამნაშაევობასთან ბრძოლისა და საზოგადოებრივი წესრიგის განმტკიცების საკითხებს.

ცენტრალური კომიტეტი არაერთხელ დაუბრუნდა ამ პრობლემას, ამხანაღებდა რა მასზე ყურადღებას ცენტრალური კომიტეტის პლენუმებზე, თათბირებზე, პარტიულ კონფერენციებზე, საქართველოს კომუნისტური პარტიის XXIII ყრილობაზე.

ცენტრალურმა კომიტეტმა და მინისტრთა საბჭომ უკანასკნელ ხანს მიიღეს მთელი რიგი გადაწყვეტილებანი რესპუბლიკაში დამნაშაევობასთან ბრძოლის გაძლიერების შესახებ. ასე, მაგალითად, განხილულ იქნა საკითხები: „საქართველოს სსრ-ში განზრახ მკვლელობის მდგომარეობისა და მის წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებათა შესახებ“, „საქართველოს სსრ-ში მოქალაქეთა სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემისა და ჩასამართლობის მდგომარეობის შესახებ“, „ცეცხლსასროლი იარაღის შენახვისა და სარგებლობის წესების დამრღვევთა მიმართ ბრძოლის გაძლიერების შესახებ“, „საქართველოს სსრ პროკურატურისა და საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტროს საგამომძიებლო აპარატის მუშაობის გაუმჯობესების ღონისძიებათა შესახებ“, „რესპუბლიკის პროკურატურასა და სასამართლო ორგანოებში სამოქალაქო საქმეების განხილვის პრაქტიკის შესახებ“, „ტრანსპორტზე საგზაო შემთხვევათა შემცირების ღონისძიებათა შესახებ“ და ა. შ. ამ საკითხების განხილვისას გამოვლინებულ იქნა რესპუბლიკაში დამნაშაევობის წინააღმდეგ ბრძოლის სერიოზული ნაკლოვანებანი და დაისახა კონკრეტული ღონისძიებანი პარტიული ორგანიზაციებისა და ადმინისტრაციული ორგანოების მუშაობის მკვეთრი გაუმჯობესებისათვის. ამის შემდეგ ბევრია გაკეთებული, მიღწეულია ერთგვარი წარმატებანი საერთოდ, კერძოდ საზოგადოებრივი ქონების დატაცებასთან და ზოგიერთ სხვა დანაშაულთან წინააღმდეგ ბრძოლაში.

მიუხედავად ამისა, მიღებულმა ღონისძიებებმა სასურველი შედეგები ჯერ კიდევ ვერ გამოიღო. საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა მიზანშეწონილად

მიიჩნია საფუძვლიანად განეხილა დანაშაულთა წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხი რესპუბლიკის პარტაქტივის კრებაზე.

აქტივი გაიმართა გასული წლის ოქტომბერში. იგი მოწვეულ იქნა არა იმიტომ, თითქოს რესპუბლიკაში საგანგაშო მდგომარეობა შეიქმნა ამ მხრივ, არამედ იმისათვის, რომ კოლექტიურად გვეთათბინა: როგორ და რა გზით მივაღწიოთ დანაშაულის, საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევათა აღკვეთას, რა ზომები მივიღოთ, რომ სრულყოფილად შესრულდეს პარტიისა და მთავრობის მითითებანი ამ დარგში.

კრებამ გულახდილ და საქმიან ვითარებაში ჩაიარა, მისმა მონაწილეებმა შეიტანეს ბევრი საყურადღებო წინადადება, რომელთა რეალიზაცია დადებითს როლს შეასრულებს კანონიერების განმტკიცებაში. სასიხარულო ცვლილებანია ამ ბოლო დროს განსაკუთრებით საშიშ დანაშაულთან, ხულიგნურ გამოვლინებებთან ბრძოლაში.

მაგრამ პარტიულ, საბჭოთა, პროფკავშირულ და კომკავშირულ ორგანიზაციებს, ადმინისტრაციულ ორგანოებს ჯერ კიდევ მართებთ დიდი ძალღონის დაძაბვა, რათა მკვეთრად გაუმჯობესდეს დამნაშავეობის წინააღმდეგ ბრძოლა.

ყურადღებას იქცევს ის გარემოება, რომ ისეთ მძიმე დანაშაულობათა ორი მესამედი, როგორც არის მკვლელობა და მკვლელობის მცდელობა, ხდება საყოფაცხოვრებო ნიადაგზე. ამ ფაქტიდან საბჭოთა და ადმინისტრაციულმა ორგანოებმა სათანადო დასკვნები უნდა გამოიტანონ.

ამ კატეგორიის საქმეთა გამოძიებისა და სასამართლოში განხილვის დროს ადგილი აქვს შეცდომებს. ცალკეულ შემთხვევებში განაჩენი იცვლება ან უქმდება. დამნაშავეებს ზოგჯერ ეფარდებათ მსუბუქი სასჯელი. ყველაფერი ეს უარყოფითს გავლენას ახდენს ამ განსაკუთრებით საშიში სახის დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ეფექტურობაზე.

შეგჩერდეთ ისეთ დანაშაულზე, როგორც არის ხულიგნობა. ხულიგნობის წინააღმდეგ ბრძოლა ყოველთვის იყო ჩვენი საზოგადოებრიობის ყურადღების ცენტრში. ამის შესახებ ბევრი იწერებოდა, ბევრს ლაპარაკობდნენ ხულიგნების მიმართ უფრო მკაცრი ღონისძიების გატარების, მათ მიმართ ლიბერალური, შედავათიანი პირობების დაუშვებლობის შესახებ. გაითვალისწინა რა მოქალაქეთა სურვილები და საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა წინადადებები ხულიგნობისათვის პასუხისმგებლობის გაძლიერების შესახებ, უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა ამ საკითხზე მიიღო ბრძანებულება. ბრძანებულებით გაზრდილია ადმინისტრაციული და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ხულიგნური მოქმედებისათვის, დაწესებულია შემჭიდროებული ვადები ხულიგნობის საქმეების გამოძიებისა და სასამართლოში მათი განხილვისათვის. ამ ბრძანებულებამ უკვე მოგვცა გარკვეული შედეგი, მაგრამ სასამართლო საგამომძიებლო ორგანოებს და მთელ საზოგადოებრიობას ჯერ კიდევ დიდი მუშაობა მართებთ, რათა ბოლომდე აღმოიფხვრას ეს დიდი ბოროტება.

ნასამართლობის მდგომარეობის ანალიზი ცხადყოფს, რომ დანაშაულთა უმრავლესობა, მათ შორის ბევრი განსაკუთრებით საშიში დანაშაული ჩადენილია მთვრალ მდგომარეობაში. ეს კი მიუთითებს სიმთვრალის წინააღმდეგ გადამწყვეტი ზომების მიღების აუცილებლობაზე. სიმთვრალე დიდი სოციალური ბოროტებაა, რომელსაც დიდი ზიანი მოაქვს ჩვენი საზოგადოებისათვის. მის წინააღმდეგ ბრძოლა განსაკუთრებული მნიშვნელობის სახელმწიფოებრივი ამოცანაა. უპირველეს ყოვლისა უნდა ამაღლდეს საზოგა-

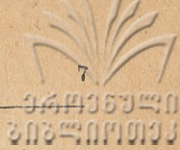
დობრობის და კოლექტივების როლი ამ სამარცხვინო მოვლენასთან ბრძოლაში, მოეწყოს საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტროს სისტემაში სამკურნალო შრომითი პროფილაქტიკური ღონისძიებების იძულებითი მკურნალობისათვის, მოეწყოს სპორტიანი სასმელებით ვაჭრობა.

მილიციის ორგანოები უფრო მეტად უნდა დაინტერესდნენ, თუ რა ზომებს იღებს საზოგადოებრიობა იმ პირთა მიმართ, რომლებიც გამოსაფხიზლებლებში სვდებიან, აუცილებლობის შემთხვევაში შეატყობინონ პარტიულ და საბჭოთა ორგანოებს გულგრილობის შესახებ, რასაც იჩენენ კოლექტივების ხელმძღვანელები სიმთვრალეში მხილებულ მუშაკთა მიმართ.

სერიოზულ შემოთვლას იწვევს რეციდივისტების წინააღმდეგ ბრძოლის მდგომარეობა. მათი ხვედრითი წონა ჯერ კიდევ საკმაოდ მაღალია. ეს აიხსნება იმით, რომ არასწორად ხდება მსჯავრდებულთა ვადამდე პირობით გათავისუფლება, ზოგჯერ კი მსუბუქ სასჯელებს უფარდებენ საშიში დანაშაულის ჩამდენ ნაშაბრთლობის მქონე პირებს. მილიციის ორგანოები და საზოგადოებრიობა თავის მხრივ ჯეროვან კონტროლს არ ახორციელებს თავისუფლების აღკვეთის ადგილებიდან განთავისუფლებულ განსაკუთრებით საშიშ დანაშაულებთა, მათ შორის რეციდივისტთა მიმართ. ხშირად უყურადღებობას იჩენენ სასჯელისაგან გათავისუფლებულ პირთა შრომითი მოწყობისადმი. ზოგიერთი ხელმძღვანელი კატეგორიულად ამბობს უარს ასეთი ხალხის სამსახურში მიღებაზე, მაშინაც კი, როდესაც ეს პირები პატიმრობამდე მუშაობდნენ ამ კოლექტივში. მაგრამ საინტერესოა, სად გამოისყიდის პირი თავის დანაშაულს, თუ არა იმავე კოლექტივში, სადაც ჩაიდინა დანაშაული, თუ არა იმავე ამხანაგების მხარდაჭერით, რომლებთანაც მას უხდებოდა მუშაობა?

თუ კი ასეთ პირს გზას ჩავუკეტავთ, ამით გავაბოროტებთ, ხელს შევეწყობთ მასში ცუდი თვისებების გამოუმუშავებას და ობიექტურად ვუბიძგებთ ახალი დანაშაულისკენ. ამასთან დაკავშირებით საერთოდ უნდა აღინიშნოს, რომ შრომისუნარიან პირთა შრომით მოწყობას ადგილებზე სათანადო ყურადღება არ ექცევა. შემთხვევითი როდია, რომ 1966 წელს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობაში მიცემულ პირთაგან 25 არ ეწეოდა საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომას.

განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია არასრულწლოვანთა დანაშაულის ლიკვიდაციის პრობლემა. ბავშვთა და მოზარდთა სწორი აღზრდის საკითხი ყოველთვის არის პარტიული, პროფკავშირული, კომკავშირული ორგანიზაციების, განათლების ორგანოების მუდმივი ზრუნვის საგანი. ამ მხრივ ჩვენთან ტარდება დიდი და მიზანდასახული მუშაობა. ამის შედეგად უკანასკნელ ხანს არასრულწლოვანთა შორის საგრძობლად შემცირდა დანაშაული. ამასთან ეს შემცირება მოდის ისეთ დანაშაულთა ხარჯზე, როგორც არის სხეულის განზრახ მძიმე დაზიანება, გაუპატიურება, სახელმწიფო და პირადი ქონების დატაცება, გაძარცვა, ხულიგნობა და სხვ... მიუხედავად ამისა, მდგომარეობა მაინც არაა დამაკმაყოფილებელია. არასრულწლოვანთა დანაშაულებების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ მილიციის ზოგიერთი ორგანო და საზოგადოებრივი ორგანიზაციები ჯერ კიდევ სუსტად ეწევიან პროფილაქტიკურ მუშაობას არასრულწლოვანთა შორის. ბევრი მოზარდი, რომელიც მიცემული იყო სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობაში, არ იყო ჩაბმული საზოგადოებრივ სასარგებლო საქმიანობაში, ბევრი არ სწავლობდა, მოკლებული იყო მშობლების ზრუნვას, პედაგოგიური კოლექტივის და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების კონტროლს.

უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთი მშობელი თვით ეკიდება უპასუხისმგებლოდ ბავშვის ბედს, ცუდ მაგალითს უჩვენებს მათ, უეითარებს პარაზიტულ შეხედულებებს, უბიძგებს სისხლის სამართლის დანაშაულისაკენ.

საქმოსანი ა. ლ. ფირცხალავა, თბილისის სათამაშოების ფაბრიკის ყოფილი მოაჯარი ინჟინერი, ამჟამად პასუხისგებაშია მიცემული სახელმწიფო ქონების დიდი რაოდენობით დატაცებისათვის. მისი შვილი მამისადმი მიწერილ წერილში ამბობს, რომ მისთვის მამა წარმოადგენს „ცხოვრების იდეალს“. კიდევ ერთი მაგალითი: ქ. თბილისის ლენინის რაიონში მცხოვრები ვინმე ვ. ნ. ბიჩიკიევი, 1907 წელს დაბადებული, სისტემატურად თვრებოდა, სახლში დებოშს ტეხდა, ბავშვების თანადასწრებით აგინებდა და ამცირებდა თავის მეუღლეს. მის მოქმედებას შედეგად ის მოჰყვა, რომ ერთ-ერთი შვილი ხულიგნობისათვის ციხეში მოხვდა, არასრულწლოვანმა ქალიშვილმა ვენერამ სწავლა მიატოვა, ორი მცირეწლოვანი შვილი მოწყობილი იქნა საბავშვო სახლში.

ზოგიერთ საწარმოში მოზრდილები კონტროლის გარეშე არიან დატოვებული. საქმე იქამდეც კი მიდის, რომ ცალკეული მოზარდები ცეცხლსასროლ იარაღს ამზადებენ.

არასრულწლოვანთა შორის დანაშაული მთელი საზოგადოებრიობის კანონიერ შემფოთებას იწვევს. აუცილებელია, როგორც ამას ცენტრალური კომიტეტისა და მინისტრთა საბჭოს დადგენილება მოითხოვს, გაუმჯობესდეს არასრულწლოვანთა საქმეების კომისიის საქმიანობა, განმტკიცდეს იგი კადრებით. მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს ბავშვების და მოზრდილების მიმართ უმეტესალყურეობის ლიკვიდაციას.

განსაკუთრებით უნდა შევჩერდეთ ჩვენი სახელმწიფოსათვის ისეთ სამიშ დანაშაულთან ბრძოლის საკითხებზე, როგორც სოციალისტური საკუთრების დატაცება.

უკანასკნელ ხანს მნიშვნელოვანი მუშაობის ჩატარების შედეგად რესპუბლიკაში თანდათანობით მცირდება სახელმწიფო ქონების დატაცების შემთხვევები, მაგრამ ამ მხრივ მაინც არა გვაქვს სახარბიელო მდგომარეობა. დატაცების ფაქტებს ადგილი აქვს სამომხმარებლო კოოპერაციის სისტემაში, საბჭოთა მეურნეობებსა და კოლმეურნეობებში, ვაჭრობის სისტემაში, მსუბუქი მრეწველობის სამინისტროს საწარმოებში.

ყურადსაღებია ის ამბავი, რომ დამტაცებელთა თითქმის ყველა ჯგუფში მოკალათებული არიან წინათ მსგავსი დანაშაულისათვის გასამართლებული პირები.

რაშია საქმე? როგორ ახერხებენ ეს პირები მატერიალურად პასუხსავები თანამდებობის დაკავებას? რატომ არის, რომ პარტიული ორგანოები, სამინისტროებისა და უწყებების ხელმძღვანელები არა სჯიან კონკრეტულ დამნაშავეებს, რომლებიც უშეგებენ ასეთ სამუშაოებზე მსგავსი დანაშაულისათვის ადრე ნასამართლევი პირებს? რატომ ასე უხეშად არღვევს ზოგიერთი ხელმძღვანელი არა ერთ გაფრთხილებას ამ ხაზით?

წამოიჭრება სხვა კანონიერი კითხვაც. როგორ და რატომ ხდება, რომ საქმოსანთა, სახალხო დოვლათის დამტაცებელთა ჯგუფი წლების განმავლობაში პარტიული, პროფკავშირული, კომკავშირული ორგანიზაციების, დაწესებულებების, საბჭოთა მეურნეობების, კოლმეურნეობების, სავაჭრო და სხვა ორგანიზაციების, სახალხო კონტროლის ჯგუფების თვალწინ უბოდიშოდ სჩადიან თავიანთ შავბნელ საქმეებს? კერძოდ ეს შეეხება თბილისის სათამაშოების ფაბრიკის, ტრიკოტაჟის № 4 ფაბრიკის, „სამტრესტის“ ზოგიერთ საწარმოების საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს და ა. შ.

სავსებით ნათელია, რომ დასახლებულმა ორგანიზაციებმა შეასუსტეს კონტროლი, სიფხიზლე, არასაკმარისად ეწეოდნენ კომუნისტთა აღზრდას ნაკლოვანებებისა და სხვა დარღვევებისადმი შეურიგებლობის სულისკვეთებით, ამასთან არ ამჩნევდნენ ზოგიერთი

კომუნისტის, მათ შორის ხელმძღვანელთა გადაგვარებასაც, დანაშაულის დადგომას, ჯეროვან სიმალღეზე არ აღმოჩნდნენ შესაბამისი პარტიული ორგანიზაციები. მათ ვერ შექმნეს სათანადო პირობები ისეთი სამარცხვინო ფაქტების გამოსავლინებლად. როგორც არის სოციალისტური საკუთრების დატაცება და სხვა დანაშაულობანი.

შუქლებელია დუმილით ავუაროთ გვერდი ზოგიერთი სამინისტროებისა და უწყებების, მათი ხელმძღვანელების პოზიციებს, რომლებიც არასაკმაოდ იბრძვიან სახელმწიფო ქონების დამტაცებელთა წინააღმდეგ, განსაკუთრებულ ყურადღებას არ უთმობენ საკონტროლო-სარევიზიო აპარატის მუშაობას, დროულად არ ავლინებენ გაფლანგვისა და დატაცების ფაქტებს.

ყველა საფუძველი გვაქვს სერიოზული პრეტენზიები წაუყენოთ საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტროს, პროკურატურისა და სასამართლოს ორგანოებს დატაცებისა და გაფლანგვის საქმეების ზოგ შემთხვევაში უხარისხოდ გამოძიებისა და გაჭიანურებისათვის, რის გამო სასამართლოები საქმეებს აბრუნებენ ხელახლა გამოძიებაზე. ყველაფერი ეს კი დამნაშავეებს შესაძლებლობას აძლევს დაფარონ თავიანთი დანაშაულის კვალი. არის ამ კატეგორიის საქმეთა უსაფუძვლოდ მოსპობის შემთხვევებიც.

1961 წელს რსფსრ საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტროს ორგანოებმა გამოაშკარავეს დამნაშავეთა ჯგუფი. საგეგმო ორგანოებში მომუშავე თანამდებობის პირებისათვის ქრთამის მიცემის გზით ისინი გეგმის გარეშე იღებდნენ დაზგებსა და მოწყობილობას საფეიქრო მრეწველობისათვის. ამ საქმეში ქრთამის მიმცემად გადიოდნენ სოხუმის ტრიკოტაჟის № 2 ფაბრიკის მუშაკები მ. ე. ბოთერაშვილი და ა. ა. ანდრიანჩიკოვი, რომლებმაც თავი აარიდეს გამოძიებას და იმალებოდნენ ოთხი წლის განმავლობაში.

1963 წლის სექტემბერში ბოთერაშვილსა და ანდრიანჩიკოვის სისხლის სამართლის საქმე გადაეგზავნა ქ. სოხუმის პროკურორს ამხ. არზიანს. გამოძიება აქ მხოლოდ ხუთი თვის შემდეგ დაიწყო. საგამომძიებლო მასალებიდან ჩანდა, რომ ფაბრიკაში შექმნილი იყო ისეთი პირობები, რომლებიც ხელს უწყობდა კერძომეწარმულ საქმონობას.

გამომძიებელი ლუკავა, რომელიც ამჟამად დათხოვნილია პროკურატურის ორგანოებიდან, საქმეს ზერელედ მიუდგა, არ შეისწავლა საქმის მასალები, საგამომძიებლო მოქმედება ამოწურულად ჩათვალა და ვინაიდან ბოთერაშვილისა და ანდრიანჩიკოვის ადგილსამყოფელი ვერ დაადგინა, საქმე მოსპო.

საკვირველია, რომ აფხაზეთის ასსრ პროკურატურას ყველაფერი ეს შეუმჩნეველი დარჩა. საქართველოს სსრ პროკურატურამაც არ მიიყვანა საქმე ბოლომდე. მხოლოდ საკავშირო პროკურატურის ჩარევის შემდეგ 1966 წლის მარტში კვლავ განახლდა ამ საქმის გამოძიება.

თავიდან აიცილა რა დამსახურებული სასჯელი, ბოთერაშვილი, რომელიც რამდენიმე წლის მანძილზე ეწეოდა თავის შავბნელ საქმეებს აფხაზეთის ასსრ სწდს და ქ. სოხუმის პარტიული ორგანიზაციის თვალწინ, გადმოვიდა ქ. თბილისში, მოეწყო სამუშაოდ ტრიკოტაჟის № 4 ფაბრიკაში და სოციალისტური ქონების დამტაცებელი ჯგუფის ერთ-ერთი აქტიური თანამონაწილე გახდა. ამჟამად ბოთერაშვილი დაპატიმრებულია და მისი საქმის გამოძიება მიმდინარეობს.

გაფლანგვასთან, გატაცებასთან, ისევე როგორც სხვა დანაშაულობასთან ბრძოლის დროს, არ შეიძლება დაგვიკმაყოფილდეთ მხოლოდ ასეთ დანაშაულთა რაოდენობის შემცირებით. ამ ბოროტებას ბოლო რომ მოვუღოთ, საკმარისი არ არის გადამწყვეტი ბრძოლა მის წინააღმდეგ მხოლოდ ადმინისტრაციული ორგანოების საზით. ამასთან

ერთად საჭიროა ყოველმხრივ გავაუმჯობესოთ საზოგადოებრიობის, სამინისტროებისა და სხვა უწყებათა კონტროლი იმისათვის, რომ დავასწოთ ყველა ხერხი, რომელიც ხელს უწყობს დატაცებას, მივადწიოთ, რომ პარტიულმა ორგანოებმა, სამინისტროებისა და უწყებების ხელმძღვანელებმა სისტემატურად და გულმოდგინედ იმუშაონ დატაცებისა და სხვა დანაშაულობათა შემცირებისათვის, ვააუმჯობესონ კადრებთან მუშაობა, აცილონ სერიოზული ნაკლოვანებანი მუშაკთა შერჩევისა და აღზრდის საქმეში, გააძლიერონ კონტროლი თვითეული მათგანის საქმიანობისადმი. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ამ საქმეში პირველადი პარტიული ორგანიზაციების როლის ამაღლებას, პროფილაქტიკური მუშაობის გაუმჯობესებას, რომელიც მიზნად ისახავს დატაცებისა და ყოველი სხვა ბოროტების თავიდან აცილებას. ნამდვილად უღმობელი ბრძოლა უნდა გამოფუცხადოთ გამფლანგველებს, ჯიბიერებს, კომბინატორებს, სახელმწიფოსა და ხალხის მძარცველთ.

საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის საქმეში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავთ სახალხო რაზმეულებს. შეიძლება მოვიყვანოთ მათი თავდადებული და უანგარო მუშაობის მრავალი მაგალითი. ასეთი რაზმეულები შექმნილია ახმეტის, ჩხორიწყუს, თელავის, მახარადის რაიონებში, ქალაქებში თბილისში, სოხუმში, ბათუმში, ქუთაისსა და ჭიათურაში. მათ მიერ დაკავებულია არაერთი ხულიგანი, საზოგადოებრივი წესრიგის დამრღვევი და განსაკუთრებით საშიში დამნაშავე.

ამასთან ერთად ბევრმა სახალხო რაზმეულმა შეასუსტა მუშაობა ხულიგნებისა და დებოშირების წინააღმდეგ ბრძოლაში. ზოგჯერ რაზმეულთა დაკომპლექტებისას ირღვევა ნებაყოფლობის პრინციპი, მათს შემადგენლობაში ხშირად შეჰყავთ ხანშიშესულები ან მოზარდები. არადაამკამყოფილებლად არის დაყენებული რაზმეულთა მუშაობა სამტრედიის, ლანჩხუთის, საგარეჯოს, წალენჯიხის, ზესტაფონის და სხვა რაიონებში.

ზოგიერთ რაზმეულში სუსტად წარმოებს აღმზრდელობითი და ახსნაგანმარტებითი მუშაობა, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და სამართლებრივი ცოდნის პროპაგანდა. საკმარისი ყურადღება არ ექცევა რაზმელთა ფიზიკურ აღზრდას. ჯერ კიდევ არასათანადოდ შუქდება რაზმეულთა მუშაობა პრესაში, რადიოსა და ტელევიზიაში. ამ ნაკლოვანებათა აღმოფხვრისათვის უპირველეს ყოვლისა უნდა იბრძოდნენ პარტიული და კომკავშირული ორგანოები, რომლებიც უშუალოდ არიან პასუხისმგებელნი რაზმეულთა საქმიანობისათვის. ზოგიერთი პარტიული კომიტეტი გართულია რაზმეულთა საერთო რიცხვის ზრდით და ნაკლებ ყურადღებას აქცევს მათი შემადგენლობის ხარისხობრივ გაუმჯობესებას, რის გამოც რაზმეულთა რიგებში ჯერ კიდევ ცოტანი არიან კომკავშირელები. სამწუხაროდ, რაზმეულებში ვხვდებით ისეთებსაც რომლებიც თავიანთი ქცევით არცხვენენ მათს სახელს.

რაზმეულთა ხელმძღვანელობაში ნაკლოვანებათა მიზეზებს ზოგიერთი ხელმძღვანელი იმით ხსნის, რომ რაზმეულებს არ ჰქონდათ საკმაო უფლებები, პრივილეგიები, რომ მათი საზოგადოებრივი საქმიანობა ნაკლებად იყო დაფასებული. ამჟამად ეს მდგომარეობა არსებითად შეიცვალა. მხოლოდ საჭიროა, რომ ყველა რაზმელმა იგრძნოს ეს ცვლილებანი. მთელი სისრულით უნდა იქნას გამოყენებული წამახალისებელი ღონისძიებანი, რომლებიც კათვალისწინებულია პარტიისა და მთავრობის დადგენილებით. იმ რაზმელთა მიმართ, რომლებიც კარგად ხასიათდებიან, ფართოდ უნდა გამოვიყენოთ ისეთი ღონისძიებანი, როგორც არის დამატებითი ხელფასიანი შევებულება, დაჯილდოება საპატიო სიგელებით, ფულადი პრემიებით და ფასიანი საჩუქრებით, აგრეთვე მედლით „წარჩინებული რაზმელი“.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს რაზმეულთა შემადგენლობის ხარისხის გაუმჯობესებას, მკაცრად უნდა დაეიცავთ ნებაყოფლობითი პრინციპი. რაზმეულთა მუშაობასა და აღზრდაში მოვიზიდოთ მილიციის, სასამართლოს, პროკურატურის, სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის მუშაკები, მესაზღვრეები, სამხედრო ნაწილების ოფიცრები, თადარიგში მყოფი ოფიცრები, აგრეთვე პარტიული და საბჭოთა აქტივისტები. რაც მთავარია, ნებაყოფლობით სახალხო რაზმეულთა საქმიანობაში უნდა აღმოიფხვრას კამპანიურობა.

დანაშაულობასთან ბრძოლისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს სოციალისტური კანონიერების განმტკიცებას. სოციალისტური კანონიერების დარღვევის ფაქტების აღმოსაფხვრელად პარტიამ დასახა მთელი რიგი ღონისძიებანი. შეიქმნა მტკიცე საფუძველი ნაყოფიერი მუშაობისათვის, პარტიული, საბჭოთა, ადმინისტრაციული ორგანოების მიერ სოციალისტური კანონიერების დაცვის უზრუნველყოფისათვის.

მაგრამ არ შეიძლება გვერდი ავუაროთ იმას, რომ რესპუბლიკის ადმინისტრაციული ორგანოების ზოგიერთი მუშაკი ჯერ კიდევ უშვებს სოციალისტური კანონიერების დარღვევის ფაქტებს. ისინი ყოველთვის სათანადოდ არ ხელმძღვანელობენ პარტიის მითითებებით. ჯერ კიდევ აღმოფხვრილი არ არის საბჭოთა მოქალაქეების უსაფუძვლოდ დაკავების, დაპატიმრების, სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის შემთხვევები.

საქართველოს სსრ ცენტრალური კომიტეტის არაერთი გაფრთხილების მიუხედავად, ჯერ კიდევ აქვს ადგილი გამოძიებაში არასწორი მეთოდების გამოყენებას, ჩვენებების მიცემის და დამნაშავედ ცნობის, აღიარების მიღწევას დაუშვებელი ხერხებით, აგრეთვე დანაშაულთა აღურიცხველობას და მოქალაქეთა განცხადებებისადმი უსულგულო, გულგრილ დამოკიდებულებას.

ვ. ი. ლენინი დაბეჯითებით მოითხოვდა, რომ თვითეულ საქმეზე მიეღოთ ობიექტური; ჭეშმარიტი, საფუძვლიანი გადაწყვეტილება, გამოძიება ყოფილიყო სრული და ყოველმხრივი. გამამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ ეს პრინციპები მტკიცედ ხორციელდებოდეს. სამწუხაროდ, სასამართლოსა და პროკურატურის ზოგიერთი მუშაკი, კანონის მოთხოვნის მიუხედავად, არასწორად უდგება საქმეზე შეკრებილ მტკიცებულებათა შეფასებას, აკეთებს დასკვნებს მხოლოდ საკუთარი რწმენის საფუძველზე, უფრო მეტიც, მხოლოდ ეჭვის ნიადაგზე, რასაც სამწუხარო შედეგამდე მივყავართ. არც თუ იშვიათად დანაშაულს არასწორად აკვალიფიცირებენ, სასჯელის დროს არ ითვალისწინებენ დანაშაულის სიმძიმეს და დამნაშავის პიროვნებას. ყოველივე ეს უარყოფითად მოქმედებს დანაშაულობასთან ბრძოლის ეფექტურობაზე, სოციალისტური კანონიერების დაცვაზე.

ზოგჯერ კანონისათვის გვერდის ახვევა იმის შედეგია, რომ სასამართლოს და პროკურატურის ზოგიერთი მუშაკი გაუმართლებელ, უპრინციპო დამოკიდებულებას იჩენს თავისი საქმისადმი, ისწრაფვის ერთ შემთხვევაში არ დასაჯოს სამართალში მიცემული, ხოლო მეორე შემთხვევაში დასაჯოს უდანაშაულო მხოლოდ „მომენტის“ სასარგებლოდ. სწორედ ასე მოიქცა პროკურატურისა და სასამართლოს ზოგიერთი მუშაკი ხულიგნობის მთელი რიგი საქმეების განხილვის დროს.

ზოგიერთი სახალხო მოსამართლე ჯერონად არ ამზადებს სასამართლო პროცესს, არღვევს საქმის განხილვის დადგენილ ვადებს, უსაფუძვლოდ გადადებს ხოლმე საქმის განხილვას, აკმაყოფილებს შუამდგომლობას აცილების შესახებ, არ იცავს რა პროცესუალურ ნორმებს, ხშირად გადაწყვეტილება არ გამოაქვს საქმის განხილვის დღეს.

დაუდევრად აფორმებს სასამართლო დოკუმენტებს, ზოგჯერ კი კანონსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილებაც გამოაქვს.

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს სოციალისტური კანონიერების დარღვევა უწყებების, საწარმოების, დაწესებულების ცალკეული ხელმძღვანელების მიერ. აქ უწინარეს ყოვლისა მხედველობაში გვაქვს საწარმოებისა და ორგანიზაციების ხელმძღვანელების მიერ სამუშაოდან მოქალაქეთა არაკანონიერად განთავისუფლების ფაქტები. შრომის კანონმდებლობის უხეში დარღვევის შედეგია ის, რომ უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში უკანონოდ გაათავისუფლეს სამუშაოდან 2.000-ზე მეტი ადამიანი, რომლებიც სასამართლოს მიერ აღდგენილ იქნენ სამუშაოზე განაცდურის ანაზღაურებით. ამ საკითხზე ერთხელ უკვე იმსჯელა გაზეთმა „პრადამა“, რომელმაც მსგავსი ფაქტები დაუშვებელ მოვლენად მიიჩნია.

საწარმოს, დაწესებულების ხელმძღვანელები, სანამ ადამიანის ბედს გადაწყვეტდნენ, ობიექტურად უნდა გაერკვნენ ვითარებაში. მუშაკის სამუშაოდან გათავისუფლების გადაწყვეტის დროს ხელმძღვანელები მოვალენი არიან საქმის კურსში შეიყვანონ პროფკავშირული ორგანიზაციები და მიიღონ მათგან თანხმობა, რასაც, სამწუხაროდ, ბევრი არ აკეთებს. სასამართლოსა და პროკურატურის ორგანოებმა პასუხისმგებლობა უნდა მისცენ თანამდებობის პირები, რომლებიც ხშირად არღვევენ შრომის კანონმდებლობას.

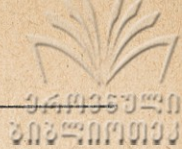
იმ ამოცანების წარმატებით შესრულება, რომლებიც პარტიამ დასახა დანაშაულობათა წინააღმდეგ ბრძოლის გასაძლიერებლად, სოციალისტური კანონიერების განსამტკიცებლად, მოითხოვს ადმინისტრაციული ორგანოების მუშაკებისაგან პროფესიული ცოდნის კარგად დაუფლებას, ცხოვრებისეულ გამოცდილებას, მაღალ პარტიულ პრინციპულობას.

ადმინისტრაციულ ორგანოთა მუშაკები საბჭოთა სახელმწიფოს ინტერესების სადარაჯოზე დგანან. პარტია და მთავრობა მათ დიდ ნდობას უცხადებენ, ანიჭებენ ადამიანთა ბედის გადაწყვეტის დიდმნიშვნელოვან უფლებებს. მათ დიდი შესაძლებლობანი აქვთ და, ბუნებრივია, ბევრიც მოეთხოვებათ.

რესპუბლიკის ადმინისტრაციული ორგანოების კადრების ხარისხობრივი შემადგენლობა ბოლო წლებში საგრძნობლად გაუმჯობესდა. როგორც წესი, ოპერატიულ სამუშაოზე თანამდებობის პირები კომუნისტები და კომკავშირელები არიან. უმრავლესობა — 96 პროცენტი — უმაღლესი განათლებით არის, დანარჩენნი იურიდიულ ფაკულტეტზე სწავლობენ.

რესპუბლიკის პარტიული ორგანოები სისტემატურად გზავნიან ადმინისტრაციულ ორგანოებში, კერძოდ საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტროში, პრაქტიკულ მუშაობაში გამოცდილ პარტიულ და კომკავშირულ მუშაკებს. მართო გასულ წელს ამ სამინისტროში გაიგზავნა 100-ზე მეტი კაცი პარტიული და კომკავშირული აპარატიდან. ამ ბოლო დროს საქართველოს სსრ საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტრომ ბევრი გააკეთა პირადი შემადგენლობის მხედრული და სამსახურებრივი დისციპლინის განმტკიცებისათვის, დაქვემდებარებულ ორგანოებში შესაბამისი წესრიგის დანერგვისათვის. საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტროს სერჟანტთა და რიგითი შემადგენლობა კეთილსინდისიერად და მონდომებით ეკიდება სამსახურებრივ მოვალეობას. მათი უმრავლესობა წახალისებულია ხელმძღვანელობის მიერ.

ქალაქის და რაიონის მილიციის ბევრმა განყოფილებამ, ადგილობრივი პარტიული ორგანოების დახმარებით, მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა მუშაობა. მათ შორის უნდა დავასახელოთ ქ. თბილისის კალინინის რაიონის მილიციის განყოფილება (უფ-

როსი ჯ. მიქელაძე), მახარაძის რაიონის მილიციის განყოფილება (უფროსი ვ. ჩხიკვიშვილი) და გურჯაანის რაიონის მილიციის განყოფილება (უფროსი ვ. ჭანკოტაძე).

უკანასკნელ პერიოდში შესამჩნევად გააუმჯობესეს თავიანთი საქმიანობა სასამართლოსა და პროკურატურის ორგანოებმაც, სადაც მუშაკთა უმრავლესობას მაღალი კვალიფიკაცია აქვს.

მაგრამ ადმინისტრაციულ ორგანოებში ჯერ კიდევ ვხვდებით ისეთ პირებს, რომლებიც თავიანთი საქმიანი და პოლიტიკური მონაცემებით, ცოდნის დონით და დაკისრებული მოვალეობისადმი დამოკიდებულებით ვერ ამართლებენ დიდ ნდობას. ხოლო ამ ორგანოების ხელმძღვანელები, პირველადი პარტიული ორგანიზაციები, პარტიის ზოგიერთი რაიკომი და ქალაქკომი საჭირო დასკვნებს არ აკეთებენ. ნაკლებად სწავლობენ ადამიანებს, სუსტად უწევენ კონტროლს მათს მუშაობას, არ უყენებენ მაღალ მოთხოვნებს, დროულად არ ეხმაურებიან, ზოგჯერ კი სულაც არ ეხმაურებიან უღირსი ქცევის ფაქტებს, სოციალისტური კანონიერების დარღვევას.

იმისათვის, რომ აღმოფხვრათ ნაკლოვანებანი ადმინისტრაციული ორგანოების მუშაობაში, ავამაღლოთ მათი საქმიანობა პარტიის მოთხოვნათა დონემდე, საჭიროა გადაჭრით გავაუმჯობესოთ პარტიული ხელმძღვანელობა ადგილებზე. ბევრი პარტიული კომიტეტი დიდ ყურადღებას უთმობს ადმინისტრაციული ორგანოების საქმიანობას და ეს გამოხატულებას პოულობს მასში, რომ უმჯობესდება დანაშაულობათა წინააღმდეგ ბრძოლის მაჩვენებლები.

როდესაც ვლაპარაკობთ ადმინისტრაციული ორგანოების საქმიანობაზე, არ შეიძლება არ აღვნიშნოთ, რომ ამ ორგანოების მუშაკთა მიმართ მოთხოვნების გაზრდასთან ერთად საჭიროა მეტი ყურადღება მიექცეს მათი სამუშაო და საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებას. ამას გვავალებენ სკკპ ცენტრალური კომიტეტი და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭო. უკანასკნელ წლებში ამ მხრივ გაწეულია გარკვეული მუშაობა, რაც ამჟამადაც გრძელდება. მაგალითად, პარტიის რუსთავის საქალაქო კომიტეტმა და ქალაქის საბჭომ იზრუნეს იმისათვის, რომ გაეფართოვებინათ ქალაქის მილიციის განყოფილებისათვის განკუთვნილი შენობა, გამოუყვეს კეთილმოწყობილი შენობა საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტროს საგამომძიებლო განყოფილებას, ხოლო სახალხო სასამართლოსთვის ახალი შენობა ააგეს. ადმინისტრაციული ორგანოების მუშაკები უზრუნველყვეს ახალი საცხოვრებელი ბინებით და ტელეფონებით.

დიდი სამუშაოებია გაწეული აფხაზეთის სასამართლოების შენობათა რემონტისთვის. წესრიგშია მოყვანილი ქ. თბილისის ლენინის რაიონის, ცხინვალის, ჩხოროწყუს და სხვ. სახალხო სასამართლოების შენობები.

მაგრამ ბევრგან ადმინისტრაციული ორგანოების მუშაკთა სამუშაო და საყოფაცხოვრებო პირობები ჯერ კიდევ ვერ აკმაყოფილებს მოთხოვნებს. ეს შესაძლებელია გამოსწორდეს და კიდევ უნდა გამოსწორდეს.

განსაკუთრებით უნდა აღვნიშნოს, რომ დანაშაულობასთან, საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევასთან ბრძოლას მარტო ადმინისტრაციული ორგანოები ვერ შეძლებენ. ეს არა მარტო ადმინისტრაციული ორგანოების ამოცანაა, არამედ მთელი პარტიულ-ორგანიზაციული და იდეოლოგიური მუშაობის შემადგენელი და ძირითადი ნაწილია. სისხლისსამართლებრივი რეპრესიები არასოდეს არ ყოფილა ჩვენი სახელმწიფოს მთავარი საშუალება დამნაშავეებთან ბრძოლაში. დიდი მნიშვნელობა ენიჭება

ყოველდღიურ აღმზრდელობით, პროფილაქტიკურ მუშაობას, სხვადასხვა ეფექტურ საშუალებათა და ღონისძიებათა გამოყენებას.

დამნაშაევობისა და მისი სხვადასხვა ფორმების ყოველმხრივი შესწავლა, დანაშაულთა ცალკეული სახეების შესაძლო ზრდის ან შემცირების კანონზომიერებათა დადგენა აუცილებელ და მნიშვნელოვან მოთხოვნად უნდა იქცეს იმ პარტიული ორგანიზაციების, ადმინისტრაციული და სხვა ორგანოების მუშაობაში, რომლებიც მოწოდებული არიან იბრძოლონ უარყოფითი სოციალური მოვლენების წინააღმდეგ. იმისათვის, რომ სწორად იქნას ორგანიზებული მუშაობა დანაშაულის თავიდან აცილებისათვის, აუცილებელია იმ კონკრეტული პირობებისა და მიზეზების ცოდნა, რომლებიც იწვევენ დანაშაულის ჩადენას.

უამისოდ გამაფრთხილებელი მუშაობა უმიზნო და უნაყოფო იქნება. რესპუბლიკაში დანაშაულობათა და სამართალდარღვევათა შემცირება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული მშრომელთა ფართო მასებში აღმზრდელობით მუშაობაზე, საზოგადოებრიობის შესაძლებლობათა სრულად გამოყენებაზე.

აუცილებელია ავამადლოთ კოლექტივის როლი ადამიანთა აღზრდის საქმეში, დისციპლინის დარღვევის, ამორალური ქცევის წინააღმდეგ ბრძოლაში. კოლექტივი ყველაზე უკეთესი აღმზრდელია.

დანაშაულობათა წინააღმდეგ, კერძოდ, უნდა გამოვიყენოთ რადიო, პრესა და ტელევიზია.

ადმინისტრაციულ ორგანოთა მუშაკები უფრო მეტად უნდა ეყრდნობოდნენ თავიანთ საქმიანობაში საზოგადოებრიობას. კარგი ინიციატივა გამოავლინა საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის სამინისტრომ, რომელმაც სამინისტროსთან და რადიომაუწყებლობის კომიტეტთან შექმნა საზოგადოებრივი აზრის ინსტიტუტი. ამ ინსტიტუტმა მოკლე დროში შეძლო გაეკეთებინა ზოგიერთი სასარგებლო რამ.

მთავარია შეიქმნას დამნაშაევობისა და მისი გამომწვევი მიზეზების წინააღმდეგ ბრძოლის და სანიმუშო საზოგადოებრივი წესრიგის დამყარების ერთიანი და მტკიცე ფრონტი. მხოლოდ ამ პირობით შეგვიძლია გადავწყვიტოთ ის ამოცანები, რომლებსაც ჩვენს წინაშე აყენებს საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი. ჩვენი პარტიული, კომკავშირული და სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ადმინისტრაციული ორგანოების ყველა მუშაკის ღირსების საქმეა ყველაფერი გააკეთონ იმისათვის, რომ ცალკეული გარეწარი და გაიძვერა ადამიანები თავიანთი დანაშაულებრივი, ანტისაზოგადოებრივი მოქმედებით არ არცხვენდნენ ჩვენს შესანიშნავ, ნიჭიერ ხალხს, რომელსაც მდიდარი რევოლუციური და შრომითი ტრადიციები აქვს, რომელიც საბჭოთა ხალხების ერთიან ოჯახში მტკიცედ იბრძვის კომუნისტური გამარჯვებისათვის.

განუხილად განვახორციელოთ საპროკურორო ზედამხედველობა

პ. ბერძენიშვილი,

საქართველოს სსრ პროკურორი

26 მაისს შესრულდა საბჭოთა პროკურატურის დაარსების 45 წელი. ამ ხნის მანძილზე პროკურატურის ორგანოები მტკიცედ დგანან სოციალისტური კანონიერების სადარაჯოზე. იგი ჩვენი სახელმწიფოს ძლიერების განმტკიცებლის ერთ-ერთ ძირითად მამოძრავებელ ძალად იქცა.

ახლა, როცა მთელი ჩვენი ქვეყანა ემზადება ოქტომბრის რევოლუციის 50 წლის იუბილესათვის, საბჭოთა პროკურატურა, ისევე როგორც ყველა სხვა სახელმწიფო ორგანო, ერთგვარად აჯამებს თავის მოღვაწეობას საბჭოთა სახელმწიფოებრიობის განმტკიცებისა და გაძლიერების საქმეში.

საბჭოთა სახელმწიფოს ნახევარ საუკუნოვანი ისტორია, ეს არის ჩვენი ქვეყნის გრანდიოზულ გარდაქმნათა ეპოქა, ეს არის სწორუბოვარი ეპოქა ჩაგვრისა და სოციალური უთანასწორობისაგან განთავისუფლებული ხალხების ბრძოლისა ახალი სოციალისტური საზოგადოების შექმნისათვის.

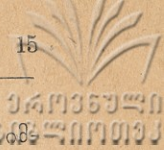
საბჭოთა სახელმწიფო ვითარდებოდა და მტკიცდებოდა რეაქციის ძალების წინააღმდეგ, შინაგანი და გარეშე მტრების წინააღმდეგ უღმობელ ბრძოლებში. ამ მედგარ ბრძოლებში საბჭოთა სახელმწიფო გადაიქცა კომუნისტური მშენებლობის შეურყეველ ძალად.

საბჭოთა პროკურატურა, რომელიც 1922 წლის მაისში შეიქმნა და აღიჭურვა საბჭოთა კანონების ზუსტად შესრულებისადმი უმაღლესი ზედამხედველობის უფლებამოსილებით, მთელ თავის საქმიანობას წარმართავს სოციალისტური კანონიერების განმტკიცებისათვის.

სოციალისტური კანონიერება, ისევე როგორც დემოკრატია ორგანულად შერწყმულია საბჭოთა სახელმწიფოსთან. სოციალისტური კანონიერების განმტკიცებას და საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცებას კომუნისტური პარტია ყოველთვის განიხილავდა როგორც ერთგვაროვან ამოცანას. სწორედ ამ თვალსაზრისით განიხილება პროკურატურა, როგორც ხელისუფლების ერთ-ერთი ძირითადი დასაყრდენი ორგანო, რომელიც მოწოდებულია უზრუნველყოს საბჭოთა სახელმწიფოს ძლიერება და სიმტკიცე.

ჩვენს ქვეყანაში, სოციალისტური კანონიერების განუხრელი დაცვა წარმოადგენს საბჭოთა აღმშენებლობისა და სახელმწიფოებრივი მმართველობის ძირითად პრინციპს. ყველა სახელმწიფო ორგანოს საქმიანობა უნდა მიმდინარეობდეს საბჭოთა კანონების მკაცრად დაცვის ნიშნით. ამ პირობებში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პროკურატურას, როგორც სპეციალურ ორგანოს, უფლებამოსილს უმაღლესი ზედამხედველობა განახორციელოს კანონიერების სწორად გატარებაზე.

საბჭოთა პროკურატურა შეიქმნა იმ პერიოდში, როცა ჩვენს ქვეყანაში მთელი ფრონტით გაიშალა სოციალისტური მშენებლობა.

ქვეყნის შეგნით შეიარაღებული კონტრრევოლუციის მოსპობისა და პერიალისტური სახელმწიფოების მიერ ორგანიზებული სამხედრო ინტერვენციის განადგურების შემდეგ საბჭოთა სახელმწიფო შეუდგა ხანგრძლივი ომებითა და ინტერვენციით განადგურებული სახალხო მეურნეობის აღდგენას. კომუნისტურმა პარტიამ ამ ამოცანის შესასრულებლად შეიმუშავა ახალი ეკონომიური პოლიტიკა. ახორციელებდა რა ამ პოლიტიკას, საბჭოთა ქვეყანა შეუდგა ახალი სოციალისტური ეკონომიკის შექმნას — სოციალიზმის საფუძვლების შენებას.

ახალი ამოცანები, ახალი ვითარება მოითხოვდა სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში დამყარებულიყო მკაცრი რევოლუციური კანონიერება. საჭირო იყო საბჭოთა კანონებს მკაცრად დაქვემდებარებოდა ყველა სახელმწიფო ორგანოს საქმიანობა, ყველა თანამდებობის პირის მუშაობა განუჩევლად რანგისა და უფლებამოსილებისა, საჭირო იყო მოქალაქეთა უფლებების ვარანტიის რეალური უზრუნველყოფა.

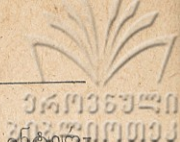
საბჭოთა სახელმწიფოს განვითარების ამ პერიოდში, როცა კონკრეტულმა ისტორიულმა ვითარებამ განაპირობა რევოლუციური კანონიერების როლის მნიშვნელოვანი ამალღება, შეიქმნა აუცილებლობა დაარსებულიყო სპეციალური სახელმწიფო ორგანო, რომელიც ზედამხედველობას გაუწევდა საბჭოთა კანონების ზუსტად შესრულებას, ცხოვრებაში მათ გატარებას.

სრულიად რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის მეცხრე მოწვევის მესამე სესიამ 1922 წლის 28 მაისს დაამტკიცა „დებულება საპროკურორო ზედამხედველობის შესახებ“. ეს თარიღი ითვლება პროკურატურის ჩამოყალიბების დღედ. სწორედ ამ დებულების საფუძველზე შეიქმნა პროკურატურის პირველი ორგანოები. დებულებას საფუძველად დაედო ვ. ი. ლენინის მითითებები გადმოცემულ წერილში „ორმაგი დაქვემდებარებისა და კანონიერების შესახებ“.

საპროკურორო ზედამხედველობის ყველა ძირითადი პრინციპი და პროკურატურის საქმიანობის მიმართულება შეიმუშავა ვ. ი. ლენინმა. განსაზღვრავდა რა საბჭოთა პროკურატურის ამოცანებს, ლენინი მიუთითებდა — პროკურორი პასუხისმგებელია იმაზე, რომ ადგილობრივი ხელისუფლების არც ერთი ვადაწყვეტილება არ ეწინააღმდეგებოდეს კანონს... ამ თვალსაზრისით პროკურორი ვალდებულია გააპროტესტოს ყოველი უკანონო გადაწყვეტილება... და მიიღოს ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ კანონების გაგება ერთნაირი იყოს მთელს რესპუბლიკაში.

ამრიგად, საბჭოთა პროკურატურა შეიქმნა უწინარეს ყოვლისა, როგორც ორგანო უფლებამოსილი განახორციელოს უმაღლესი ზედამხედველობა, რომ ყველა სახელმწიფო ორგანოს, უწყებების, ყველა სახის დაწესებულებების, ორგანიზაციებისა და მოქალაქეთა საქმიანობა წარმოებდეს კანონის შესაბამისად, კანონიერების ფარგლებში; საბჭოთა სახელმწიფოსა და მშრომელი მასების ინტერესების შესაბამისად.

საბჭოთა სახელმწიფოს განვითარების ამა თუ იმ ეტაპზე საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების მიერ დასმული ამოცანები განსაზღვრავდნენ სოციალისტური კანონიერების ძირითად შინაარსს და მიმართულებას, ეს კი თავის მხრივ განსაზღვრავდა საბჭოთა პროკურატურის საქმიანობის მთელ შინაარსს.

იმპერიალისტური სახელმწიფოების მიერ მოწყობილი სამხედრო ინტერვენციის განადგურებისა და ახალგაზრდა საბჭოთა სახელმწიფოს წინააღმდეგ დამსობილი კლასების მიერ დაწყებულ სამოქალაქო ომში დამარცხების შემდეგ კლასობრივმა მტერმა შესცვალა ბრძოლის მეთოდები: საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ პირდაპირი შეიარაღებული ბრძოლის ნაცვლად პოლიტიკური მოწინააღმდეგე გადავიდა შენიღბულ, ფარული ბრძოლის მეთოდებზე, რამაც გაამწვავა კლასობრივი ბრძოლის ფორმები.

პარტიის XI ყრილობის გახსნაზე წარმოთქმულ სიტყვაში 1922 წლის მარტში ლენინმა აღნიშნა, რომ პირდაპირი დაწოლა ამჟამად ჩვენზე არ არის, ახლა არ გვწვდებიან კისერზე დასახრჩობად. რა იქნება ხვალ — ამას კიდევ ვნახავთ. დღეს ჩვენ არ გვიტევენ იარაღით ხელში, მაგრამ მიუხედავად ამისა, კაპიტალისტურ საზოგადოებასთან ბრძოლა გახდა ასჯერ უფრო მძაფრი და საშიში, ვინაიდან ჩვენ ყოველთვის ცხადად ვერ ვხედავთ სად არის ჩვენი მტერი და ვინ არის ჩვენი მეგობარი...

კაპიტალიზმთან, საბჭოთა ხელისუფლების ამ სამკედრო სასიცოცხლო ბრძოლაში რევოლუციური კანონიერება თავისი მახვილით უნდა მიმართულიყო კლასობრივ მტერთან საბრძოლველად; საჭირო იყო სახელმწიფოებრივი მმართველობის რითმულობა, რევოლუციური წესრიგისა და სოციალისტური კანონიერების განუხრელი დაცვის უზრუნველყოფა, უმკაცრესი პასუხისმგებლობის დაწესება თანამედრობის პირებისა, თუ მოქალაქეთა მიმართ ვინც შეეცდებოდა კანონიერების დარღვევას. ვითარება მოითხოვდა მკაცრი სასამართლო რეპრესიების გატარებას საბჭოთა ხელისუფლების მტრების მიმართ, რომლებიც აშკარა ბრძოლაში დამარცხების შემდეგ შეუდგნენ ფარულ შენიღბულ მოქმედებას.

მეტად მნიშვნელოვანი ამოცანების შესრულებისაგან იყო მიმართული პროკურატურის ორგანოების საქმიანობა, საბჭოთა სახელმწიფოს განვითარების ამ პერიოდში. იგი იცავდა საბჭოთა წყობილებას კლასობრივი მტრების ყოველგვარი ხელყოფისაგან.

საბჭოთა წყობილების განვითარების შემდგომ პერიოდში, როცა კომუნისტური პარტია და საბჭოთა სახელმწიფო შეუდგნენ ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის, მრეწველობის რეკონსტრუქციის და სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაციის გრანდიოზული ამოცანების შესრულებას, საბჭოთა ხელისუფლებისადმი მტრულად განწყობილმა ელემენტებმა დაიწყეს საბოტაჟურ მავნებლური საქმიანობა. რითაც მნიშვნელოვან ზიანს აყენებდნენ ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საქმეს.

საბჭოთა პროკურატურა, სასამართლო და სახელმწიფო უშიშროების ორგანოები ამ პერიოდში წარმატებით იბრძოდნენ კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს მიერ დასმული ამოცანების შესრულებისათვის; ამხელდნენ და მკაცრად ებრძოდნენ მავნებლებს, დივერსანტებს, და ტერორისტებს, რომლებიც მრეწველობაში, ტრანსპორტზე და სოფლის მეურნეობაში საბოტაჟით, სახელმწიფო ქონების განადგურებით, მავნებლური მოქმედებებით ცდილობდნენ ეკონომიური კონტრრევოლუციის გაღვივებას. სოციალისტური კანონიერების, რევოლუციური წესრიგის, საბჭოთა კანონების მთელი შინაარსი და ზემოქმედებითი ძალა მიმართული იყო სწორედ მათ დასათრგუნავად.

სოციალისტური კანონიერების ცხოვრებაში სწორად გატარების პრინცი-

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

პეზიდან გამომდინარე, კომუნისტური პარტიის მითითებათა საფუძველზე სხვა მნიშვნელოვანი ღონისძიებების გატარებასთან ერთად, პროკურატურის ორგანოები აწარმოებდნენ ბრძოლას სოციალისტური სოფლის მშენებლობის საქმეში შიშველი ადმინისტრირების უკანონობისა და ბიუროკრატიზმის წინააღმდეგ, საბჭოთა კანონების ყოველგვარი დამახინჯების წინააღმდეგ.

კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების ყოველი ახალი ღონისძიება, სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებისათვის ბრძოლაში, მოითხოვდა სოციალისტური კანონიერების კიდევ მეტად განმტკიცებას, მის განვითარებას და სრულყოფას. ეს ამალღებდა და აფართოებდა საპროკურორო ზედამხედველობის მნიშვნელობას ჩვენს ქვეყანაში.

სოციალისტური კანონიერების შემდგომი განმტკიცების მოთხოვნათა შესაბამისად ხდებოდა პროკურატურის სისტემის სრულყოფა. 1936 წელს ახალი საბჭოთა კონსტიტუციის მიღებასთან დაკავშირებით მოხდა პროკურატურის ორგანოების ორგანიზაციულ-სტრუქტურული სისტემის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება. იგი გახდა უფრო ოპერატიული და მოქნილი, უფრო მონოლითური და ქმედითი დამნაშავეობასთან ბრძოლაში, საპროკურორო ზედამხედველობა კი უფრო ცენტრალიზებული, ორგანიზებული.

ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებამ მთავარ ამოცანად დააყენა სახელმწიფო და საზოგადოებრივი საკუთრების დაცვა, სოციალისტური საზოგადოებრივი ურთიერთობის განვითარება, მშრომელთა უფლებების, პიროვნების სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დაცვის ღონისძიებათა გაძლიერება ყოველგვარი ხელყოფისაგან, საბჭოთა კანონების კულტურულ-აღმზრდელობითი ფუნქციების გაფართოება. ამ ამოცანებს მოიცავდა სოციალისტური კანონიერების შინაარსი. პროკურატურის საქმიანობა მიმართული იყო მათი შესრულებისკენ.

საბჭოთა კავშირის დიდი სამამულო ომის წლებში, როცა სოციალისტური კანონიერების შინაარსი ნიშნავდა ფრონტისა და ზურგის განმტკიცებას, როცა დღის წესრიგში დადგა საბჭოთა კანონების უმკაცრესი დაცვა, პროკურატურის ორგანოები ღირსეულად ასრულებდნენ მათ წინაშე დასმულ ამ ამოცანებს.

ომის შემდგომ პერიოდში საბჭოთა სახელმწიფოს, საბჭოთა დემოკრატიისა და სოციალისტური კანონიერების შემოქმედებითი როლი გამოიხატება კომუნისმის მშენებლობისათვის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის შექმნასა და სულიერი წინამძღვრების მომზადებაში.

სოციალისტური სახელმწიფოს განვითარების საქმეში დიდი როლი ენიჭება სოციალისტურ დემოკრატიზმს თავისი სულ უფრო მზარდი და განვითარებადი ტენდენციებით, რაც განუხრელად დაკავშირებულია საბჭოთა კანონიერების დაცვასა და განმტკიცებასთან. დემოკრატია შერწყმულია კანონიერებასთან, განამტკიცებს მას, ხოლო კანონიერება წარმოადგენს ერთ-ერთ აუცილებელ პირობას დემოკრატიულობისათვის, რაც გულისხმობს არა მარტო ყველას თანასწორობას კანონის წინაშე, არამედ, თანაბარ ვალდებულებას ყველასათვის დაიცვან კანონის მოთხოვნები.

საბჭოთა პროკურატურამ, 45 წლის მანძილზე კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით განვლო რთული და მძიმე გზა, უდიდესი როლი შეასრულა საბჭოთა სახელმწიფოსა და სოციალისტური წყობილების დაცვის საქმეში ში-

60701

ნაური და გარეშე მტრების ხელყოფისაგან, და დღესაც მოწოდების სიმადლეზეა დამნაშავეობასთან ბრძოლაში, სოციალისტური კანონიერების დაცვის საქმეში.

ჩვენს ქვეყანაში კომუნისტური მშენებლობის გრანდიოზული ამოცანები, რაც ჩამოყალიბებულია საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის პროგრამაში, მოითხოვს პროკურატურის ორგანოების მუშაობის შემდგომ გაძლიერებას და გაუმჯობესებას, კანონიერებისა და მართლწესრიგის განმტკიცებას, დანაშაულებრივი მოქმედებებისა და სხვა ანტისაზოგადოებრივ გამოვლინებათა მოსპობას, მათი ჩადენისათვის ხელშემწყობი პირობების ლიკვიდაციას.

სოციალისტური კანონიერების განმტკიცება, რაც უპირველეს ამოცანად დგას პროკურატურის ორგანოების წინაშე, გულისხმობს კანონიერებაზე ხელყოფის ყოველგვარი გამოვლინების წინააღმდეგ უღმობელ ბრძოლას. დანაშაულებრივი მოქმედება კანონის ხელყოფაა, დანაშაულის შედეგი ზიანს აყენებს სახელმწიფოს, საზოგადოებას, საბჭოთა მოქალაქეს, სწორედ ამიტომ პარტია უპირველეს ამოცანად სახსავს ყოველგვარი დანაშაულებრივი გამოვლინების მოსპობას.

დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლაში მთავარი ყურადღება უნდა მიექცეს მის წინასწარ აღკვეთას. დანაშაულის გახსნა და აღკვეთა ურთიერთ დაკავშირებული ცნებებია.

დანაშაულის გახსნის თვით ფაქტი ნიშნავს დანაშაულებრივ მოქმედებათა გამოვლინების აღკვეთას, პროფილაქტიკას, მაგრამ დანაშაულის გახსნით არ შემოიფარგლება პროფილაქტიკურ-გამაფრთხილებელი ღონისძიებები. საჭიროა ღრმად და ყოველმხრივ იქნეს გამოკვლეული და შესწავლილი დანაშაულის ჩადენის გამომწვევი და ხელშემწყობი გარემოებები, მოხდეს მათი დროული ლიკვიდაცია.

საბჭოთა სახელმწიფოებრიობის შემდგომი განვითარების გზები, რაც დასახულია საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის პროგრამით, გულისხმობს მშრომელი მასების სულ უფრო ფართო მონაწილეობას სახელმწიფოებრივი მმართველობის ყველა რგოლის საქმიანობაში. ამ საპროგრამო მოთხოვნამ, ფართო გასაქანი ჰპოვა პროკურატურის ორგანოების მუშაობაში. დანაშაულებრივ მოქმედებათა მოსპობისა და მათი გამომწვევი მიზეზების ლიკვიდაციის ამოცანის წარმატებით შესრულებაში ჩაბმულია მთელი საზოგადოებრიობა, რომელიც ფართო და ქმედით მონაწილეობას იღებს ადმინისტრაციული ორგანოების ყოველდღიურ საქმიანობაში.

დანაშაულებრივ მოქმედებებთან ბრძოლას და მათი გამომწვევი მიზეზების შესწავლას, გამაფრთხილებელ პროფილაქტიკურ ღონისძიებების გატარებას პროკურატურის ორგანოები ანხორციელებენ ფართო მასებთან კავშირში. უკანასკნელი წლების გამოცდილების საფუძველზე პროკურატურის მუშაობის პრაქტიკაში დაინერგა საკმაოდ ეფექტური ფორმები და მეთოდები საზოგადოების მონაწილეობისა და დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

საქართველოს სსრ პროკურატურამ, სახელმწიფო უშიშროების, საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვისა და სასამართლო ორგანოებთან მჭიდრო კონტაქტში საზოგადოებრიობის მხარდაჭერით უკანასკნელ წლებში განახორციელა მნიშვნელოვანი ღონისძიებანი დამნაშავეობასთან ბრძოლაში. გაძლიერდა, უფრო ეფექტიანი, უფრო ქმედითი გახდა საპროკურორო ზედამხედველობა.

რესპუბლიკაში ყოველწლიურად მცირდება გასამართლებულ პირთა რიცხვი. გასულ წელს შემცირდა ისეთი საზოგადოებრივად საშიში დანაშაულობანი, როგორცაა განზრახ მკვლელობა, სხეულის განზრახ დაზიანება, ქურდობა, ძარცვა, მოძალადეობა და სხვა.

ცნობილია, რომ ბევრ შემთხვევაში უმძიმესი დანაშაული საწყისი ხულიგნობა, თავაშვებულობა და უტიფრობა იყო. მიუხედავად ამისა საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის, ხულიგნობისა და დებოზირების წინააღმდეგ არ წარმოებდა მკაცრი ბრძოლა.

შექმნილი ვითარების გამო, ცხოვრების კარნახით, მიღებული იქნა სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1966 წლის 26 ივლისის ბრძანებულება — „ხულიგნობისათვის პასუხისმგებლობის გაძლიერების შესახებ“. ამ ბრძანებულების გამოცემამ და პარტიისა და მთავრობის მიერ დასახულმა რიგმა ღონისძიებებმა მამობილიზებული ზეგავლენა იქონიეს ადმინისტრაციულ ორგანოებზე. მნიშვნელოვნად გაძლიერდა და ეფექტური გახდა ბრძოლა ხულიგნური მოქმედებების, საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევისა და ყოველგვარი თავაშვებულობის წინააღმდეგ. ამჟამად არც ერთი ფაქტი ასეთი შემთხვევებისა არ რჩება ჯეროვანი რეაგირების გარეშე. საგამომძიებლო ორგანოებისა და სასამართლოების მუშაობის პრაქტიკაში აღმოფხვრილ იქნა ლიბერალური დამოკიდებულების შემთხვევები საზოგადოებრივი წესრიგის დამრღვევთა და ხულიგანთა მიმართ. მნიშვნელოვნად გაძლიერდა საპროკურორო ზედამხედველობა სასამართლოებში ამ კატეგორიის საქმეთა განხილვაზე.

ამ კომპლექსური ღონისძიებების გატარებას დადებითი შედეგები მოჰყვა. საგრძნობლად კლებულობს ამჟამად ხულიგნობისა და საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის შემთხვევები.

საქართველოს სსრ პროკურატურას თავისი წვლილი შეაქვს რესპუბლიკის კანონმდებლობის სრულყოფის საქმეში. რესპუბლიკის პროკურატურის წარდგინებათა საფუძველზე მოქმედ კანონმდებლობაში შეტანილ იქნა რიგი ცვლილებები და დამატებები იმ თვალსაზრისით, რომ ჩვენი რესპუბლიკის კანონმდებლობა სრულ შესაბამისობაში იყოს ცხოვრებისეულ მოთხოვნებთან.

უკანასკნელი წლების განმავლობაში საქართველოს სსრ პროკურატურა აწარმოებდა დანაშაულის დინამიკის ანალიზს და ამ მეთოდით არკვევდა ისეთი განსაკუთრებით საშიში დანაშაულების გამომწვევ მიზეზებს, როგორცაა: განზრახ მკვლელობა, სხეულის განზრახ დაზიანება, გაუპატიურება, ხულიგნობა და სხვა. ამ ანალიზმა ცხადყო, რომ უმრავლეს შემთხვევაში ჩამოთვლილი განსაკუთრებით საშიში დანაშაულების ჩადენა ხდებოდა მთვრალ მდგომარეობაში მყოფ პირთა მიერ, ლოთობის წინააღმდეგ კი რესპუბლიკაში არ ტარდებოდა საჭირო ღონისძიებები.

რესპუბლიკის პროკურატურამ განაზოგადა საგამომძიებლო და სასამართლო პრაქტიკა ამ დანაშაულთა საქმეებზე და გააქეთა წარდგინება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში, რათა ცვლილებები შეეტანათ მოქმედ კანონმდებლობაში ლოთობის წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების თვალსაზრისით. კერძოდ, დაიცვა საკითხი საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 39-ე მუხლისთვის ახალი მე-12 პუნქტის დამატების შესახებ, ამ პუნქტით დამამძიმებელ გარემოებად უნდა მიჩნეულიყო მთვრალ მდგომარეობაში განზრახ მკვლელობის, სხეულის განზრახ მძიმე დაზიანების, გაუპატიურების,

ძარცვის, ხულიგნობის და ზოგიერთი სხვა ბოროტეული ხასიათის დანაშაულები ჩადენა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1966 წლის 12 მაისის ბრძანებულებით მოქმედ კანონმდებლობაში შეტანილია ეს ნორმა, რაც ხელს უწყობს განსაკუთრებით საშიში დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლას.

პარტია ყოველთვის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს საპროკურორო ზედამხედველობას, რომელიც ხორციელდება ყოველგვარი ადგილობრივი ზეგავლენის გარეშე.

საქართველოს სსრ პროკურატურა თავის საქმიანობაში განსაკუთრებულ ადგილს უთმობს კანონიერების სწორად გატარებაზე საპროკურორო ზედამხედველობის განხორციელების საკითხებს.

სოციალისტური კანონიერების ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებად პარტიას აჩვენებს მიაჩნია მშრომელი მასების მობილიზაცია კომუნისტური მშენებლობის საქმისათვის, მათი აღზრდა შრომისადმი კეთილსინდისიერი დამოკიდებულების სულისკვეთებით, სახელმწიფო და შრომითი დისციპლინის განუხრელად დაცვის სულისკვეთებით.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა ამას წინათ მიიღო დადგენილება ტულის ოლქის პარტიული ორგანიზაციების მუშაობის შესახებ სამრეწველო საწარმოებისა და სააღმშენებლო ორგანიზაციების კოლექტივებში სოციალისტური შრომის დისციპლინის გაძლიერებისათვის. ამ დადგენილებაში დასმულია უდიდესი მნიშვნელობის ამოცანები, კერძოდ გათვალისწინებულია აღმზრდელი ღონისძიებების გაძლიერება მუშა-მოსამსახურეთა შორის, უდისციპლინობისა და უყაირათობის აღმოფხვრა საწარმოებში, საბჭოთა სამეურნეო კანონმდებლობისა და შრომის კანონების მკაცრად დაცვა.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა სსრ კავშირის პროკურატურას და უმაღლესი სასამართლოს მოუწოდა: გააძლიერონ ზედამხედველობა შრომის კანონმდებლობის ზუსტად დაცვაზე, უზრუნველყონ შრომითი დავის საქმეების დროული განხილვა სასამართლო-პროკურატურის ორგანოებში, გააუმჯობესონ ამ ორგანოების მუშაობა, ამაღლონ მათი როლი შრომითი კონფლიქტების გამომწვევი მიზეზების გამოვლინებისა და აღმოფხვრის საქმეში.

საქართველოს სსრ პროკურატურამ და უმაღლესმა სასამართლომ შეისწავლა და განაზოგადა შრომითი დავის საქმეთა განხილვის პრაქტიკა, გამოიკვია, რომ მთელ რიგ სამინისტროებში, უწყებებსა და სამეურნეო ორგანიზაციებში ადგილი აქვს შრომის კანონმდებლობის სისტემატურ დარღვევას.

ბევრ შემთხვევაში ადგილი აქვს მუშა-მოსამსახურეთა უკანონო დათხოვნას სამუშაოდან. ეს დარღვევები იწვევს საფუძვლიანი საჩივრების დიდი რაოდენობით შემოსვლას სასამართლო-პროკურატურის ორგანოებში.

უკანასკნელი 5 წლის მონაცემებით რესპუბლიკის სასამართლო ორგანოები ყოველწლიურად იხილავენ ათასზე მეტ საქმეს სამუშაოზე ადღენის შესახებ, უდიდესი უმრავლესობა ამ საქმეებისა წყდება მოსარჩელის სასარგებლოდ. ეს მდგომარეობა მოითხოვს საპროკურორო ზედამხედველობის გაძლიერებას შრომის კანონმდებლობის დაცვის საქმეში. საჭიროა მკვეთრად გაძლიერდეს მუშაობა შრომითი კონფლიქტების წარმომშობი მიზეზების გამოსავლი-

ნებლად, ამალღდეს კანონის ზემოქმედებითი ეფექტურობა ამ ღარღვევათა აღმოსაღვზრელად; მკაცრი პასუხისმგებლობა უნდა დაწესდეს იმ სამინისტროების, უწყებების და ორგანიზაციების ხელმძღვანელთა მიმართ, რომლებიც არღვევენ შრომის კანონმდებლობას.

უფრო მკაცრად და ფართოდ უნდა იქნეს გამოყენებული კანონი, რომლის ძალითაც მუშაკის იძულებითი განაცდურის ანაზღაურება ხდება იმ უწყების ხელმძღვანელის ხელფასის ხარჯზე, ვინც შეგნებულად დაუშვა მუშა-მოსამსახურის სამუშაოდან დათხოვნა და იძულებითი განაცდური.

აქტიური საპროკურორო ზედამხედველობის განხორციელება კანონიერების განუხრელად გატარებისადმი, საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში გულისხმობს პარტიული პრინციპულობით მუშაობას, გამომდინარე საბჭოთა სახელმწიფოს ინტერესების დაცვის პრინციპებიდან.

საბჭოთა სახელმწიფოს ძლიერების ზრდისა და განმტკიცების ამოცანა, რაც ჩამოყალიბებულია საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის პროგრამაში, განსაზღვრავს სოციალისტური კანონიერების შინაარსს. სოციალისტური კანონიერების დაცვა, მისი ცხოვრებაში განუხრელად გატარება არის კომუნისტური საზოგადოების აშენების ერთ-ერთი არსებითი წინამძღვარი. ამ ამოცანებით განისაზღვრება საბჭოთა პროკურატურის საქმიანობა.

საქართველოს სახალხო ნოტარიუსების 50 წლის იუბილე

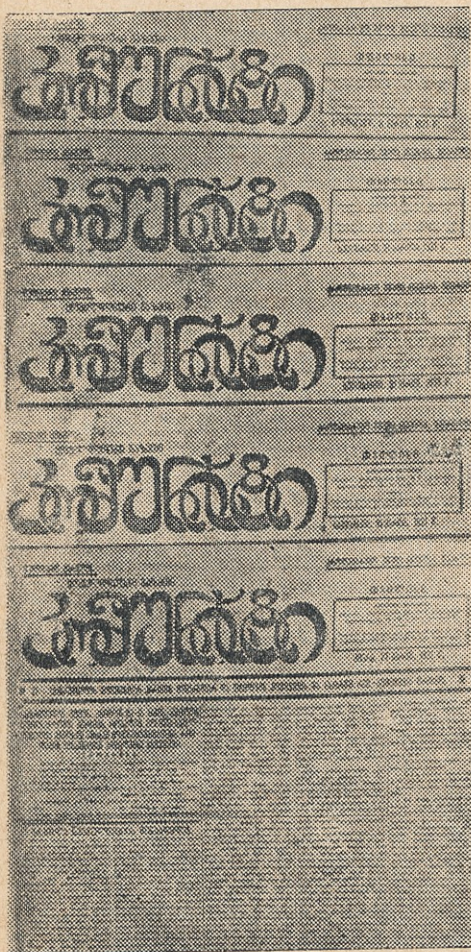
საგჟოთა საქართველოს მართლმსაჯულების სამინისტროსათვის

დეკრეტი № 26

საქართველოს სოციალისტური საზღვრთა რესპუბლიკის რევოლუციური კომიტეტისა სახალხო ნოტარიუსებისა და უზროსი სახალხო ნოტარიუსების სანოტარიატო არქივების შესახებ.

სახალხო ნოტარიუსები

1. სახალხო ნოტარიუსები მოქმედებენ ქალაქებსა, სოლო, თუ საჭიროება მოითხოვს, მარგებშიაც.

2. სახალხო ნოტარიუსთა რიცხვი ქალაქებსა და მარგებში განისაზღვრება იუსტიციის სახალხო კომისარიატის მიერ.

შენიშვნა: სახალხო ნოტარიუსთა კანტორებისათვის ბინა მიეცემათ სათანადო კომუნალური განყოფილების მიერ, იუსტიციის კომისარიატის წინადადებით.

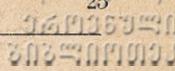
3. სახალხო ნოტარიუსები უნდა აკმაყოფილებდნენ შემდეგ მოთხოვნილებას: 1) მათ უნდა ჰქონდეთ უფლება როგორც ამოირჩიონ, ისე თვით იქნენ არჩეულნი მუშათა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოებში; 2) უნდა ჰქონდეთ პოლიტიკური გამოსვლებისა, პარტიაში, პროფესიონალურ კავშირებსა, კოოპერატიულ ორგანიზაციებსა, ფაბრიკა-ქარხნის კომიტეტებსა და საბჭოთა დაწესებულებებში; 3) უნდა ჰქონდეთ პრაქტიკული და თეორიული მომზადება სახალხო ნოტარიუსის თანამდებობისათვის. სახალხო ნოტარიუსი უნდა აკმაყოფილებდეს პირველ მოთხოვნილებას ანდა უკანასკნელ ორ მოთხოვნილებას შორის ერთ-ერთს მაინც.

4. სახალხო ნოტარიუსებს დანიშნავს იუსტიციის სახალხო კომისარიატი.

5. ზედამხედველობა, აგრეთვე დისციპლინალური ხელისუფლება სახალხო ნოტარიუსთა მიმართ ეკუთვნის იუსტიციის სახალხო კომისარიატს.

6. სახალხო ნოტარიუსი ამოწმებს:

- ა) სხვადასხვა გვარის პროტესტს, ბ) მორიგების წერილს და არზას; აგრეთვე სამედიცინო ხელწერილს;
- გ) რწმუნების წერილს;
- დ) ქალაქის ასლის სისწორეს.
- ე) ყოველგვარი სიგელის ხელშეკრულების განცხადების თუ საბუთის ხელმოწერის სინამდვილეს, ვ) სახალხო ნოტარიუსთან

საბუთის განცხადების დროს, ზ) პიროვნების ვინაობას, თ) ადგილობრივ და უცხო ენიდან ქართულ (სახელმწიფო) თუ ქართულიდან სხვა ენაზედ ნათარგმნის სისწორეს, ი) ცოცხალთა შორის ყოფნას, კ) განცხადებას ერთი პირისა, მეორის მიმართ, რომელსაც შეიძლება ჰქონდეს უფლებრივი შედეგი, ლ) სახალხო ნოტარიუსთან ხელშეკრულების დასადავად საქმის მონაწილეთა გამოცხადების ან გამოუცხადებლობის დროს, სახალხო ნოტარიუსი მიიღებს კერძო პირთა მიერ განსაზღვრული ვადით შესანახად წარდგენილ საბუთებს, თუ ფულს მევალისათვის გადასაცემად გარიგებისა ან ვალდებულების გამო, შეადგენს სიგელებს მამულზედ, აგრეთვე სიმტიციის სიგელს ქალაქში მდებარე უძრავ ქონებაზე.

7. საჩივარი სახალხო ნოტარიუსის მოქმედებაზე შეტანილ უნდა იქნეს ერთი კვირის განმავლობაში დღიდან გასაჩივრებული მოქმედების ჩადენისა. საჩივარი შეტანილ უნდა იქნეს იმ სახალხო სასამართლოში, რომლის უბანშიაც იმყოფება სახალხო ნოტარიუსი.

8. იქ, სადაც სახალხო ნოტარიუსი არ არსებობს, მისი მოვალეობის აღსრულება ეკისრება სახალხო მოსამართლეს.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: საჩივარი იმ სახალხო მოსამართლის მოქმედებაზე, რომელიც ასრულებს სახალხო ნოტარიუსის მოვალეობას, უნდა შეტანილ იქნეს დადგენილ ვადაზე იუსტიციის სახალხო კომისარიატში.

9. გასაცემი სიგელების და შემოწმების ქაღალდებზედ დასასმელად სახალხო ნოტარიუსს უნდა ჰქონდეს ბეჭედი წარწერით: „ბეჭედი ამ და ამ სახალხო ნოტარიუსისა (სახელი და გვარი) აქ და აქ“ ქალაქის თუ მაზრის დასახელება.

10. სახალხო ნოტარიუსი, თანამდებობის მიღებისთანავე, თავის ხელმოწერის ერთ ცალს და ბეჭდის ტვიფარს დაუყოვნებლივ უგზავნის სათანადო უფროსს სახალხო ნოტარიუსს შესანახად და აგრეთვე ხსენებულ სახალხო ნოტარიუსის მიერ გაცემულ სიგელების ამონაწერებზედ დასმულ ბეჭედსა და ხელმოწერებთან შესადარებლად.

უფროსი სახალხო ნოტარიუსები, სანოტარიო არქივები

11. უფროსი სახალხო ნოტარიუსების სანოტარიატო არქივები არსდება თბილისს, ქუთაისს, და ბათუმში.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: თბილისის სანოტარიატო არქივის რაიონში შედის: ქალაქი თბილისი და თბილისისა, ახალქალაქისა, ახალციხისა, ბორჩალოსი, გორისა, დუშეთისა, თელავისა, თიანეთისა და სიღნაღის მაზრები.

ქუთაისის სანოტარიატო არქივის რაიონში შედის: ქ. ქუთაისი და ქუთაისისა, ზუგდიდისა, ლეჩხუმისა, ოზურგეთისა, რაჭისა, სენაკისა და შორაპნის მაზრები.

ბათუმის სანოტარიატო არქივის რაიონში შედის აჭარის ავტონომიური სოც. საბჭ. რესპუბლიკის ტერიტორია მთლიანად.

12. სანოტარიატო არქივს განაგებს უფროსი სახალხო ნოტარიუსი და მისი მოადგილე.

13. უფროსი სახალხო ნოტარიუსის მოვალეობის ფარგალს შეადგენს: არქივში დაცულ სიგელთა დავთრებიდან ამონაწერების, სიგელების და მათთან დართულ საბუთების ასლების გაცემა, დამტიციება სახალხო ნოტარიუსების მიერ სანოტარიატო არქივის რაიონში მდებარე უძრავ ქონებაზე შესრულებული ყოველგვარი სიგელისა, აგრეთვე ყადაღის დადებისა და მოხსნის წერილების კრებულთა შედგენა.

14. სანოტარიატო არქივმა უნდა აწარმოოს შემდეგი დავთრები:

- 1) ყადაღის დადებისა, 2) ყადაღის მოხსნისა, 3) გაცემულ ამონაწერთა და სიგელთა ასლების რეესტრები, 4) უძრავ ქონებაზედ შემდგარ სიგელების დავთრები და სარჩევი, 5) ხაზინაში შემოსულ ბაჟის ნუსხა და 6) არქივში ყველა წარმოებული საქმის ჟურნალი.

15. საჩივარი უფროს სახალხო ნოტარიუსის მოქმედებაზე შეტანილ უნდა იქნეს იმ სახალხო სასამართლოში, რომლის რაიონშიც იმყოფება სანოტარიატო არქივი.

16. საჩივარი ესე შეტანილ უნდა იქნეს 7 დღის განმავლობაში დადგენილების გამოცხადების დროიდან; იგი შეიძლება წარდგენილ იქნეს სახალხო სასამართლოში პირდაპირ ან და სანოტარიატო არქივის მეშვეობით.

17. სახალხო ნოტარიუსების მიერ სიგელების შედგენისა და შემოწმების წესი, სანოტარიატო არქივთა მიერ სიგელების დამტკიცების წესრიგი, აგრეთვე სახალხო ნოტარიუსთა გასამრჯელოს ნიხრი გამოიყვება იუსტიციის სახალხო კომისარიატის მიერ.

ბ ა შ ი ს უ ხ ს ა ს ხ მ ა

18. სანოტარიატო არქივიდან გაცემული ამონაწერისა, ასლისა და სხვა ქაღალდის ფასი გადახდევინებულ უნდა იქნეს იმ წესით და რაოდენობით, როგორც ეს დაწესებულია სახალხო სასამართლოდან გაცემული ქაღალდებისათვის.

19. უძრავ ქონებაზედ უფლების გადასვლის სიგელის დამტკიცებისათვის გადახდევინებულ უნდა იქნეს ბაჟი საზინის სასარგებლოდ საბაჟო წესდებით.

20. სახალხო ნოტარიუსის თუ უფროსი ნოტარიუსის მიერ გაცემული ამონაწერისათვის გადახდევინებულ უნდა იქნეს საღერბო გადასახადი სიგელის საგნის თანხისამებრ საბაჟო წესდების თანახმად.

21. როდესაც საქმის მონაწილეთ ეძლევათ რამდენიმე ამონაწერი, წინა მუხლში ნაჩვენები ფასი გადახდევინებულ უნდა იქნეს მხოლოდ ერთ ამ ამონაწერთაგანისათვის. დანარჩენებისათვის — კი გამოერთმევათ მართო საღერბო გადასახადი, ამასთანავე ამ უკანასკნელზედ უნდა აღინიშნოს, ვის მიეცა პირველი მთავარი ცალი და ამისათვის რა საღერბო გადასახადი გამოერთგა.

22. სიგელთა დავთრის ამონაწერი, რომელიც დამტკიცებულ უნდა იქნეს უფროსი ნოტარიუსის მიერ, უნდა დაიწეროს საღერბო გადასახადის წესის დაცვით.

23. უფროსი სახალხო ნოტარიუსის სანოტარიატო არქივის შტატი განისაზღვროს შემდგენაირად:

თანამდებობის დასახელება	თბილისისათვის	ქუთაისისათვის	ბათუმისათვის
უფროსი ნოტარიუსი	1	1	1
მოადგილე	1	1	—
არქივარიუსი	1	1	1
რეგისტრატორი	1	1	1
ჟურნალისტი	1	—	—
მანქანით გადამწერი	2	1	1
კანცელარიის მოხელე	4	2	1
შეიკრივი	1	1	1
ს უ ლ	12	8	6

29. დეკრეტი ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის რევოლუციური კომიტეტის თავმჯდომარეს მოადგილე **ბ. კვიციანი** იუსტიციის სახალხო კომისრის მოადგილე **ს. კარტოზია**, რევოლუციური კომიტეტის მდივანი **ალ. სალარიძე** 1922წ. თებერვლის 27 თბილისი — სასახლე.

(**გაზ. „კომუნისტი“ 1922 წ. № 49**)

ბრძანებულება

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმისა.

სრულიად საქართველოს საბჭოთა ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმში ამა 1922 წლის ივნისის 6-ს დადგენილებით დამტკიცებულია უზენაესი ტრიბუნალის კო-

ლენინის შემდეგი შემადგენლობა: პარაკაძე გუცა, ბოლქვაძე ივანე, ამირაგოვი ლევანი და მიროტაძე ლევანი. აღმოსავლეთ საქართველოს ტრიბუნალის კოლეგიის თავმჯდომარე დამტკიცებულია ამხ. გ. ჩხეიძე.

სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე ფ. მახარაძე.

ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის მდივანი თ. კალანდაძე.
1922 წ. ივნისის 24, თბილისი — სასახლე.

(გაზ. „კომუნისტი“ 1922 წ. № 44).

**ცირკულარული წინადადება
ყოველ სახალხო მოსამართლეს.**

იუსტიციის სახალხო კომისარიატს ცნობა აქვს, რომ ზოგი სახალხო მოსამართლენი, დაინახვეს რა საპრობილეთა დათვალიერების დროს ზოგი პირთა უკანონოდ შეპყრობას, თითონ არ ანთავისუფლებენ ამგვარ შეპყრობილთ და ამის შესახებ მხოლოდ აცნობებენ სათანადო დაწესებულებებს ან პირთ.

სახ. სასამართლოს დებულების მე-6 მუხლის (№ 2) ძალით კი სახალხო მოსამართლე, შეამჩნევს რა საპატიმროში დამწყვდეულთა უკანონოდ და უსწოროდ დაპატიმრებას, ამგვარ შეპყრობილებს თვით ანთავისუფლებს და ასეთ უფლებას სახალხო მოსამართლისას არ აუქმებს არც დადგენილება № 97 „საპრობილეთა დათვალიერების წესის შესახებ“.

ამის გამო ეძლევა წინადადება რესპუბლიკის ყოველ სახალხო მოსამართლეს, როდესაც საპრობილეთების დათვალიერების დროს ისინი შენიშნავენ შეპყრობილთა უკანონო და უსწორო დაპატიმრებას, ასეთი შეპყრობილნი განთავისუფლონ მათ დაუყოვნებლივ, ამის გამო დადგენილების გამოტანით, რომელიც დაერთვის საპრობილეს საქმეს.

შეპყრობილთა უკანონო და უსწორო დაპატიმრების გამო განთავისუფლების საბაბს ადგილი აქვს: 1) როდესაც საპატიმროში არ არის მიღებული შეპყრობის შესახებ გამოტანილი დასაბუთებული დადგენილება, შედგენილი თანახმად № 84 დეკრეტისა;

2) თუ პატიმარი შეპყრობილია იმასთან თანამდებობის პირის, ან დაწესებულების მიერ, ასეთი შეპყრობა ხდება სახალხო სასამართლოს დადგენილებით იმ საქმეში, რომელიც გადწავნილია საპრობილეთში კანცელარიის მიერ. და

3) თუ შეპყრობილია უწლოვანი 18 წლის ასაკამდე, გარეშე იმ შემთხვევისა, როდესაც ასეთი შეპყრობა ხდება სახალხო სასამართლოს დადგენილებით იმ საქმეში, რომელიც გადმოცემულია მისადმი უწლოვანთათვის არსებული კომისიების მიერ.

ვინაიდან სასამართლო მოქმედებს, რომელსაც ზშირად თან სდევს ბრალდებულთა შეპყრობაც, ასრულებენ განსაკუთრებული ქვემდებარეობის საქმეებში საგანგებო კომისიები და ადგილობრივი პოლიტიბიუროებიც, სახალხო მოსამართლეებმა უნდა იქონიონ მსჯელობა მხოლოდ ზემო I პ-ში აღნიშნულ საბაბზე (დადგენილების უქონლობა) იმ შემთხვევაშიაც, როდესაც შეპყრობილი დაპატიმრებულია ან კომისიების ან პოლიტიბიუროების მიერ; ხოლო ამ შემთხვევაში სახალხო მოსამართლე თვით არ ანთავისუფლებს შეპყრობილს: თავის დადგენილებას ამის შესახებ უგზავნის შესასრულებლად სათანადო პირს, დაწესებულებას, რომლის განკარგულებით შეპყრობილია პატიმარი.

იუსტიციის სახალხო კომისრის მოადგილე ბ. ბროდსკი
სასამართლოს მომწყობი განყოფილების გამგის თანაშემწე პ. კიზირია.

(გაზ. „კომუნისტი“ 1922 წ. № 74.)

დადგენილება № 12

**საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისარიატის
საბჭოსი.**

ცრუ დასწენისათვის პასუხისგებაში მიცემის წესის შესახებ.

საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისარიატის საბჭო ადგენს: 1. ის, ვინც სასამართლო, საგამომძიებლო ან სხვა რომელიმე ხელისუფლების ორგანოს წინაშე, რომლისაგანაც დამოკიდებულია ლისხლის სამართლის წესით დევნის აღძვრა, წინასწარი შეცნობით ცრუდ დაასმენს ამა თუ იმ პირს, ვითომც მას რაიმე დანაშაული ჩადინოს, დაისჯება სასამართლოს მიერ თავისუფლების აღკვეთით ერთ წელზე არა ნაკლები ვადით.

2. იგივე სასჯელი დაედება სასამართლო წესით იმას, ვინც საქმის გამოკითხვისა, გამოძიებისა ან სასამართლოში გარჩევის დროს მოწმედ, ექსპერტად თუ თარჯიმნად მიწვეული, განზრახ ცუდ ჩვენებას მისცემს.

შენიშვნა: დადგენილების 1-სა და მე-2 მუხლში აღნიშნულ სასჯელის ვადა გადიდებულ უნდა იქნას არა ნაკლებ ორ წლამდე მაინც უკეთეს ცრუ დასმენა ან ჩვენება გამოწვეული ანგარებით, ან იმ მიზნით, რომ ამა თუ იმ პირის შიშით დანაშაულის ბრალი დაედოს, ანდა უკეთეს დამნაშავე ამ თუ იმ პირის გასამტყუნებლად მიმართავს ბრალდების დამამტკიცებელი საბუთის ხელოვნურად შექმნას.

3. ის, ვინც სახელმწიფო დაწესებულების ან თანამდებობის პირისადმი წარდგინო განცხადებაში ან ოფიციალური შეკითხვის გამო მიცემულ პასუხში წინასწარი შემცენებით მოათავსებს ცრუ ცნობებს იმ ფაქტებისა და საქმის თაობაზე, რომელიც შეეხება სახელმწიფო დაწესებულებისა, ან თანამდებობის პირის მოქმედებას, სასამართლოს წესით დაისჯება თავისუფლების აღკვეთით ერთ წელზე არა ნაკლები ვადით.

საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯომარე **ს. ქავთარაძე.**

იუსტიციის სახალხო კომისრის მოადგილე: **ბროდსკი.**
სახალხო კომისართა საბჭოს მდივანი: **ალ. სალარიძე.**

1922 წ. აპრილის 26, თბილისი — სასახლში.
(გაზ. „კომუნისტი“, 1922 წ. № 99).

დეკრეტი № 5

საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისართა საბჭოსი

იუსტიციის სახალხო კომისართა საბჭოსი

საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისართა საბჭო ადგებს:

1. დაევალოს იუსტიციის კომისარიატს იძულებითი სამუშაოს მოწყობა იმ პარტათვის, ვისაც მისჯილი აქვს იძულებითი მუშაობა თავისუფლების აღკვეთის ადგილას დაუმწყვდეველად.

2. იძულებითი სამუშაოს მოწყობისათვის თავისუფლების აღკვეთის ადგილას დაუმწყვდეველად დაარსდეს თბილისისა და თბილისის მაზრისათვის თბილისში ცენტრალურ დასჯა-გასწორების განყოფილებასთან, ხოლო ადგილობრივ იუსტიციის სამსახრო განყოფილებასთან „იძულებითი სამუშაოს ბიუროები“, შემდეგი შემადგენლობით: ბიუროს ორი წევრი, რომელთა შორის ერთი ადგილობრივი აღმასრულებელი კომიტეტის შინაგანი მმართველობის წარმომადგენელია, ხოლო მეორე შრომის ადგილობრივი განყოფილება; ორივე წევრი შედის ბიუროში დანიშნებით სათანადო აღმასრულებელი კომიტეტისა და შრომის განყოფილებების მიერ; ქალაქ თბილისისა და თბილისის მაზრის ბიუროს თავმჯდომარედ არის ცენტრალური დასჯა-გასწორების განყოფილების გამგის თანაშემწე, სამუშაოთა ნაწილისათვის, ხოლო დანარჩენ ადგილებში სამსახრო იუსტიციის განყოფილების გამგე.

შენიშვნა: იმ შემთხვევაში, უკეთეს ადგილობრივი შრომის განყოფილების წარმომადგენელი არ იმყოფება, ბიუროს მეორე წევრსაც აღმასრულებელი კომიტეტი დანიშნავს.

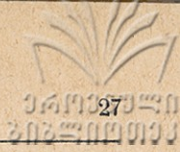
3. იძულებითი სამუშაოს ბიუროს მთავრობას შეადგენს: თავისუფლების აღკვეთილად იძულებითი მუშაობა მსჯილთა აღსუსხვა და რეგისტრაცია, მათი განაწილება და სამუშაოზე გაგზავნა, იძულებითი სამუშაოს მოწყობის ნაყოფიერი წარმოებისათვის.

შენიშვნა: განაჩენისა და დადგენილების ახალი თავისუფლების აღკვეთილად იძულებითი მუშაობა მისჯილთათვის განაჩენის გამოტან ორგანოს მიერ, უნდა გაიგზავნოს უშუალოდ ბიუროში საჭირო ცნობებით იმის შესახებ, თუ რისთვის, რა ვადით და რა გვარი სამუშაო მიესაჯა მსჯავრდებულს.

შენიშვნა 2: თავისუფლების აღკვეთილად იძულებითი მუშაობა — მისჯილთა განაწილება და სამუშაოზე დანიშვნა არ შეიძლება თვინიერ იძულებითი სამუშაო ბიუროსა.

4. იძულებითი სამუშაოს ბიურო თავის ფუნქციებს ადგილობრივ ახორციელებს უშუალოდ, ხოლო მუშაობის ნაყოფიერი წარმოებისათვის კონტროლისა და უშუალო მეთვალყურეობის ფუნქცია შეუძლიან განახორციელოს ადგილობრივი აღმასრულებელ კომიტეტის მეშვეობითაც

შენიშვნა: მეთვალყურეობა განაჩენის სისწორით აღსრულებისათვის შეადგენს სახალხო მოსამართლის მოვალეობასაც.

5. მუშაობის განვითარების მიხედვით იძულებითი სამუშაოს ბიურო, ცენტრალური დაჯავსანობის განყოფილების ნებართვით, დანიშნავს უფროს და უმცროს ათის თავების საკირო რიცხვსა

6. იძულებითი სამუშაო შეიცავს შემდეგ კატეგორიას:

ა) მძიმე სამუშაო: მძიმე ტვირთის ზიდვა, შუშის ჭრა და ხერხვა, დატვირთვა და გადმოტვირთვა და ხელით შესასრულებელი სხვა მძიმე სამუშაო;

ბ) უფრო იოლი ფიზიკური შრომა: დალაგება და გასუფთავება სადგომებისა და ქუჩებისა, პაკეტების დატარება და სხვა;

გ) მუშაობა საბჭოთა საწარმოო დაწესებულებაში სბეციალობის მიხედვით.

7. შრომის გასამრჯელო იძულებითი მუშაობა მისჯილს ეძლევა სათანადო პროფესიონალური კვაშირის განაკვეთის მიხედვით; გასამრჯელოდ მისაცემი ფულიდან დაჭერილ უნდა იქნეს 15 პროცენტი იძულებითი სამუშაოს ბიუროს საორგანიზაციო ხარჯებისათვის.

8. იძულებითი მუშაობა მისჯილს და სამუშაოს მოსახდელად გაგზავნილს პასპორტისა ან მისი სამაგიერო დოკუმენტის ნაცვლად, ეძლევა ღრუბითი სამუშაო წიგნაქი, რომელიც სასჯელის მოხდის შემდეგ ბიუროს უნდა დაუბრუნდეს.

9. სასჯელის მოხდის ვადა იწყება მსჯავრდადებულის ბიუროში ძიყვანის დღიდან. სასჯელის მოხდის ვადაში უნდა ჩაითვალოს:

ა) ის დღეები, რომლებიც მსჯავრდადებულს ფაქტიური მონაწილეობა არ მიუღია მუშაობაში;

ბ) ის დღეები, როდესაც მსჯავრდადებულს არ შეეძლო იძულებითი სამუშაოში ფაქტიური მონაწილეობის მიღება ბიუროს მიერ სამუშაოს მიუცემლობის გამო და

გ) ის დღეები, როდესაც მსჯავრდადებულის ბიუროში გამოცხადდება სარეგისტრაციოდ და შესამოწმებლად.

10. პირის წინააღმდეგ, რომელიც სამუშაო დღეებს გააცდენს ან მუშაობას სრულიად თავს არიდებს, შეიძლება მიღებული იქნეს შემდეგი ზომები:

ა) მსჯავრდადებულის მიზნით გაცდენილი თვითეული დღისათვის იძულებითი მუშაობის ვადა გადიდებული იქნეს სამ დღემდე.

ბ) უკეთეს დღეების გაცდენა განმეორდა ბიუროს უფლება ეძლევა დამნაშავე დისციპლინური წესით დააპატიმროს ამისათვის მიჩენილ ადგილას 1 და 10 დღემდე და

გ) ბიუროს შეუძლიან მუშაობაში ზარმაცსა და უმუყაითოს დაუჭიროს ხელფასიდან გაცდენილი საათების ფული, დაჭერილი თანხა უნდა გადაირიცხოს ზაზინის შემოსავალში.

1. უკეთეს მსჯავრდადებულის დაყენებით თავს არიდებს მუშაობას, ბიურო ამის შესახებ აუწყებს სათანადო, ან სამუშაოს მოსახდელი ადგილის უახლოეს სახალხო სასამართლოს, რომელიც გაარჩევს რა საქმეს, შეუძლიან დაადგინოს, რომ მსჯავრდადებულის გაგზავნილი იქნეს საპატიმროში სასჯელის ვადის ან ამ ვადის ნაწილის მოსახდელად.

12. ბიუროს შეუძლიან სასჯელის ნახევარი ვადის გასვლისას აღძრას შუამდგომლობა განაჩენის გამოძიანი დაწესებულების წინაშე მუყაითად და კეთილსინდისიერად მომუშავე მსჯავრდადებულის სასჯელის ვადის გასვლამდე გათავისუფლების შესახებ.

13. თავისუფლების აღუქვითლად იძულებითი მუშაობა—მისჯილი შრომის დაცვის ძსრივ სარგებლობს ყველა უფლებით.

14. მსჯავრდადებულის ვალდებულია ბიუროს მიერ დანიშნულ დღეებში, თვეში ორჯერ მაინც, გამოცხადდეს სარეგისტრაციოდ; ამისთანავე, ყველა დაწესებულება, რომელიც სარგებლობს სასჯელის მომხდელთა შრომით, ჭალდებულთა ყოველთვიურად არაუგვიანეს 15 რიცხვისა, გაუგზავნოს ბიუროს იმ პირთა სია, რომელნიც აღნიშნულ დაწესებულებაში მუშაობს და აგრეთვე ცნობები იმ მსჯავრდადებულთა შესახებ, ვინც არაკეთილსინდისიერად ასრულებს თავის მოვალეობას. ყოველი ასეთი შემთხვევა, ბიუროს მიერ შემოწმებული, შეტანილი უნდა იქნეს მსჯავრდადებულთა სამუშაო წიგნაკში.

შენიშვნა: უკეთეს რომელიმე დაწესებულება არ შეასრულებს მე-14 მუხლში აღნიშნულ მოვალეობას, ბიურო ამის შესახებ აცნობებს უმაღლეს სათანადო დაწესებულებას განკარგულებისათვის.

15. უკეთეს მსჯავრდადებულის სასჯელს მუდმივი საცხოვრებელი ადგილის გარეშე იხდის და იქ მას დარჩა ოჯახი, ქონება თუ სამსახური, სადაც მის მაგიერობას ვერაფერ გასწევს, იგი შეიძლება მივლენილი იქნეს სასჯელის მოსახდელად მისი საცხოვრებელი ადგილის ბიუროს განკარგულებაში.

16. განაჩენის გამოძიანი დაწესებულების ნებართვით, ბიუროს შეუძლიან იძულებითი მუშაობისაგან დ.ოებით გაათავისუფლოს:

ა) სასჯელის მომხდელი ავადმყოფი, ადგილობრივი მეთვალყურე ექიმისა და ჯანმრთელების ადგილობრივი განყოფილების მიერ განსაზღვრული ვადით და

ბ) ფეხმძიმენი არსებული დებულების თანახმად.

17. ნამდვილ სამსახურში გასაწვევი პირი, როგორც გასაწვევ წლოვანობას ძიღწეული, ისე სამხედრო ბეგარა-მოხდილი — სამხედრო ვალდებული, სათანადო სამხედრო კომისიასთან შეთანხმებით უნდა გათავისუფლდეს იძულებითი მუშაობისაგან სამხედრო ნაწილში გასაგზავნად.

18. ზოგადი პრინციპიალური ხასიათის საკითხებს, რომელსაც კავშირი ექნება იძულებითი სამუშაოს მოწყობისა და წარმოებისთან, ვადასწვევებს იუსტიციის სახალხო კომისარატის ცენტრალური დასჯა-გასწორების განყოფილება.

19. ცენტრალური დასჯა-გასწორების განყოფილებას ევალება აგრეთვე საერთო მეთვალყურეობა იძულებითი სამუშაოს ბიუროს მიერ იძულებითი სამუშაოების შესახებ გამოცემული დეკრეტებისა და განკარგულებათა სისწორით აღსრულებისათვის და ინსტრუქციების გამოცემა აღნიშნულ სამუშაოთა ორგანიზაციისა და წარმოებისათვის.

20. გაუქმებულ იქნეს საქართველოს რესპუბლიკაში არსებული ყველა საკონცენტრაციო ბანაკი.

საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისარტა საბჭოს თავმჯდომარე **ს. ქავთარაძე**.

იუსტიციის სახალხო კომისრის მოადგილე **ბროდსკი**
სახალხო კომისარტა საბჭოს მდივანი **ალ. სალარიძე**
1922 წ. მაისის 17, თბილისი—სასახლე
(გაზ. „კომუნისტი“ 1922 წ. № 118)

დეკრეტი № 7

საპარტიველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისარტა საბჭოსი სასამართლოს განაჩენის უფლებათა შეზღუდვის შესახებ.

საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისარტა საბჭო ადგენს:

1. ბრალდების განაჩენის გამოტანის დროს მძიმე დანაშაულის გამო, რომელიც წარმოადგენს არა საფრთხეს საბჭოთა, წესწყობილებისათვის, აგრეთვე ანგარების და სახელის შემბლაღველი ხასიათის დანაშაულის გამო, სახალხო სასამართლოს და რევოლუციონურ ტრიბუნალს, საქმის გარემოებათა და ბრალდებულის პიროვნების მიხედვით შეუძლიან სასამართლო წესით ცნოს, რომ მსჯავრდადებული სახელ შებლაღუღია და რომ ამის გამო მისი უფლებები შეზღუდული უნდა იქნეს.

2. უფლებათა შეზღუდვა შეიძღვს:

ა) ადგილობრივი საბჭოების არჩევნებში აქტიური საარჩევნო უფლების ჩამორტმევას; ბ) კავშირებისა და სხვა ორგანიზაციების არჩევნებში აქტიური და პასიური საარჩევნო უფლებების ჩამორტმევას; გ) საბჭოთა და საზოგადოებრივ დაწესებულებებსა და ორგანიზაციაში პასუხსაგები თანამდებობის დაკერისა აგრეთვე სახალხო სასამართლოს მსაჯულად ან დამცველად ყოფნისა და თავდებად დადგომის უფლების ჩამორტმევას.

3. უფლებათა შეზღუდვის განაჩენში სასამართლომ უნდა აღნიშნოს, ამ შეზღუდვის ვადა, რომელიც ამასთანავე, არ შეიძლება ხუთ წელიწადს აღემატებოდეს.

4. იმ პირს, რომელიც განსაზღვრულ პროფესიონალურ საქმეს ეწვევა, რისთვისაც საჭიროა წინასწარი ხანგრძლივი სწავლა, (მაგ. ექიმი, ინჟინერი, ტექნიკოსი, დანტისტი, უარძაყეტი, ბებია ქალი და სხვ.) და რომელიც უაღრესად დაარღვევს თავის პროფესიონალურ მოვალეობას, რაც იმის დამამტკიცებელი იქნებოდა, რომ იგი არ შეეფერება თავისი სპეციალობის წოდებას, შეიძლება მისეაჯოს მისი სპეციალობის დარგში უფლების ჩამორტმევა.

5. უფლებების პირობითი შეზღუდვა არ შეიძლება.

6. სასამართლოს განაჩენი იმ ნაწილში, რომელიც უფლებათა შეზღუდვას ეხება, შეიძლება განაჩენის სხვა ნაწილთა დამოუკიდებლად, განსაჩივრებელი იქნეს იმ წესითა და ცადაზე, რომელიც დაწესებულია განაჩენთა გასაჩივრებისათვის.

საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისარტა საბჭოს თავმჯდომარე **ს. ქავთარაძე**.

იუსტიციის სახალხო კომისრის მოადგილე **ალ. სალარიძე**
1922 წ. მაისის 18, თბილისი—სასახლე.
(გაზ. „კომუნისტი“ 1922 წ. № 114).

საქსობრივ დანაშაულთა ზოგიატი საკითხისათვის

მ. მაჰავარიანი

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის მოქმედი კოდექსის მუხლები, რომლებიც ეხებიან დანაშაულს საქსობრივ ურთიერთობათა სფეროში, მოითხოვენ, ჩვენის აზრით, დაზუსტებას და შესწორებას ამ მუხლების შინაარსის შესაბამისობაში მოყვანის თვალსაზრისით პრაქტიკის მოთხოვნილებასთან და მათში გამოყენებული ცნებებისა და ტერმინების ნამდვილ, მეცნიერულ გაგებასთან.

საჭირო იქნება აგრეთვე, კოდექსში ზოგიერთი დამატების შეტანაც.

ჩვენი მოსაზრებების განხილვა მოკლებული არ უნდა იყოს მნიშვნელობას იმის მხედველობაში მრღებით, რომ საკითხები, რომლებსაც ჩვენ ვეხებით — ნაკლებად არის გაშუქებული იურიდიულ ლიტერატურაში და სასამართლო პრაქტიკაში, ან მათი გადაწყვეტა ავტორების მიერ სადავოდაა მიჩნეული.

1. საქართველოს სსრ სს კოდექსის 117-ე მუხლით გაუბატურება განსაზღვრულია, როგორც საქსობრივი კავშირის დაჭერა ფიზიკური ძალადობით, მუქარით ან დაზარალებულის უმწეო მდგომარეობის გამოყენებით.

საქსობრივი კავშირი გულისხმობს ქალსა და მამაკაცს შორის საქსობრივი აქტის შესრულებას ბუნებრივი ფორმით. სხვა გაგება საქსობრივი კავშირისა, როგორც ამას გვიმოწმებს სასამართლო მედიცინა არ არსებობს.¹

ჩვენ ხაზს ვუსვამთ ამ ცნობილ გარემოებას იმის გამო, რომ ამჟამად საქსობრივი გაგრძელებულია შეხედულება, თითქოს ქალთან საქსობრივი ურთიერთობის ძალადობით დაკმაყოფილება გაუკუღმართებულ ფორმებში წარმოადგენს იმავე გაუბატურებას: ე. ი. დაზარალებულთან საქსობრივი კავშირის დაჭერას. არსებითად ეს სწორი არ არის.

ეს შეხედულება, ჩვენის აზრით გაპირობებულია იმით, რომ არც აღრინდელი და არც მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს ქალთან საქსობრივი ურთიერთობის ძალადობით დაკმაყოფილებას გაუკუღმართებულ ფორმებში ცალკე დანაშაულის შემადგენლობის სახით.

მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კოდექსები, გარდა უკრაინისა, არ ითვალისწინებენ ამ ქმედობას ცალკე დანაშაულებრივ შემადგენლობის სახით. ამასთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს სს კოდექსების არათანამიმდევრობა. საქმე იმაშია, რომ მოკავშირე რესპუბლიკების მნიშვნელოვანი ნაწილის სს კოდექსების იმ მუხლებში, რომლებიც ითვალისწინებენ ქალის იძულებას საქსობრივი კავშირის დაჭერისათვის მისი მატერიალური, სამსახურებრივი ან სხვაგვარი დამოკიდებულების გამოყენებით, — ლაპარაკია იძულების

¹ ვ. შანიძე, სასამართლო მედიცინა, თბილისი, 1961, გვ. 377.

შესახებ არა მხოლოდ სქესობრივი კავშირის დაჭერისათვის, არამედ სქესობრივი უნის სხვა ფორმით, ე. ი. გაუკუღმართებულად დაკმაყოფილებისათვისაც².

რა გამოდის, — როცა ასეთი რამ ხდება ფიზიკური ძალადობით ან მუქარით, ეს რა, დანაშაული აღარ არის?

ეს გარემოება, ე. ი. სს კოდექსებში ამ დანაშაულის გაუთვალისწინებლობა საფუძვლად დაედო ხსენებულ შეხედულებას იმის შესახებ, რომ სქესობრივი უნის ძალადობით დაკმაყოფილება გაუკუღმართებულ ფორმებში უნდა განხილულ იქნას როგორც გაუბატითრება. ქვემოთ დავინახავთ, რომ ამ ხარვეზმა გამოიწვია საკითხის გადაწყვეტის უფრო უცნაური ცდაც.

ჩვენ მიზნად არ დავვისახავს ამომწურავი მიმოხილვის გაკეთება ამ საკითხზე. შევჩერდეთ ზოგიერთი ავტორის შეხედულებებზე.

რსფსრ 1922 და 1926 წლების სს კოდექსების მუხლებში გაუბატითრების შესახებ (შესაბამისად — 169 და 153 მუხლებში), ამ ქმედობის შედეგად დაზარალებულად ნახსენები იყო პირი და არა ქალი. გარდა ამისა, ეს კოდექსები არ ითვალისწინებდნენ, როგორც დანაშაულს, ძალადობით ჩადენილ მამათმავლობას.³

ამ გარემოებებიდან გამომდინარე, პროფ. პ. ი. ლიუბლინსკი და პროფ. ბ. ა. ჟიჟილენკო ასკვნიდნენ, რომ ამ მუხლებში გამოყენებული სქესობრივი კავშირის ცნება განვრცობითად უნდა იქნეს გაგებული. და რომ ეს ცნება უნდა მოიცავდეს როგორც ბუნებრივ სქესობრივ კავშირს, ისე სქესობრივი უნის დაკმაყოფილებას გაუკუღმართებულ ფორმებით, როგორც მამაკაცსა და ქალს შორის, ისე მამაკაცთა შორის. (per anum, per os, inter femora).

„მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ აგრეთვე, — ამბობს პროფ. ა. ლიუბლინსკი, — რომ 169-ე მუხლი იცავს ქალს მასთან არა მხოლოდ ბუნებრივი ურთიერთობის ფორმით სქესობრივი კავშირის ძალადობით დაჭერისაგან, არამედ სქესობრივი უნის გაუკუღმართებულ ფორმებში დაკმაყოფილებისაგანაც.“⁴

პროფ. ა. ა. პიონტკოვსკის შეხედულებითაც სქესობრივი კავშირის დაჭერა გულისხმობს არა მხოლოდ ბუნებრივს, არამედ ყოველგვარ ბუნებასაწინააღმდეგო სქესობრივ კავშირსაც, ოღონდ მხოლოდ ქალთან.

ასეთივე აზრი აქვთ გამოთქმული მ. დ. შარგოროდსკისა და ნ. ა. ბელიაევის რედაქტორობით გამოცემულ რსფსრ სს კოდექსის კომენტარების და ბელორუსიის სსრ სს კოდექსის კომენტარების ავტორებს.⁶

ამრიგად, ყველა დასახელებული ნაშრომის ავტორს აერთიანებს მსჯელობის ერთი და იგივე ლოგიკა, — ვინაიდან კანონი არ ითვალისწინებს ხსენებულ-

² იხ. სს კოდექსები: რსფსრ — მუხ. 118-ე, ბელორუსიის სსრ — მუხ. — 116-ე, უზბეკეთის სსრ — მუხ. 97-ე, აზერბაიჯანის სსრ — მუხ. 110-ე, ლატვიის სსრ — მუხ. 119-ე, ყირგიზეთის სსრ — მუხ. 109, ტაჯიკეთის სსრ — მუხ. 122-ე, სომხეთის სსრ — მუხ. 113-ე, თურქმენეთის სსრ — მუხ. 123.

³ და საერთოდ არც ნებაყოფლობით მამათმავლობას. მ. მ.

⁴ Проф. П. И. Люблинский. Преступление в области половых отношений, 1925 г., стр. 67—68.

Проф. А. А. Жижиленко, проф. Л. Г. Оршанский. Половые преступления. Ленинград, 1927 г. стр. 21, 23.

⁵ А. А. Пионтковский, В. Д. Меньшагин. Курс Советского уголовного права. Особенная часть 1955 г., том 1, стр. 629.

⁶ Комментарий к Уголовному кодексу РСФСР 1960 г., под редакцией М. Д. Шаргородского и Н. А. Беляева, Ленинград, 1962 г., стр. 234. Комментарий к Уголовному кодексу Белорусской ССР, Минск, 1966 г. стр. 244.

ლი ქმედობის სისხლის სამართლის წესით დასჯას, ამიტომ გაუპატიურების გამოვლისწინებელ მუხლებში გამოყენებულ ცნებას „სქესობრივი კავშირი“ უნდა მიეცეს განვრცობითი განმარტება, რის შედეგადაც სქესობრივი უინის ძალდობით დაკმაყოფილება გაუკუღმართებული ფორმით შევა ამ ცნებაში და განიხილება როგორც გაუპატიურება.

მაგრამ ასეთი განვრცობითი განმარტების წყალობით ადგილი აქვს არაულოიდ გარკვეულ ბიოლოგიური ცნების დამახინჯებას, რათა ამ წესით შევსებულ იქნას სისხლის სამართლის კოდექსებში არსებული ხარვეზი.

ჩვენის აზრით ხსენებული ხარვეზის ასეთი შევსების ცდა მეცნიერულად და პრაქტიკულადაც ყოვლად გაუპართლებლად უნდა ჩაითვალოს.

გამოდის, რომ იურისტები ვიჭრებით ბიოლოგიის კატეგორიათა დარგში და იქ დამკვიდრებულ სრულიად გარკვეულ ცნებაში სქესობრივი კავშირის შესახებ, რაც ჩვენთვისაც სავალდებულოა, ნებისმიერად შეგვაქვს ამ ცნებისაგან განზე მდგომი მოვლენები.

გარდა ამისა, განვრცობითი განმარტების გამოყენება ამ შემთხვევაში იურიდიულად დაუსაბუთებლად უნდა მივიჩნიოთ იმიტომაც, რომ მოკავშირე რესპუბლიკების მოქმედი სს კოდექსების უმრავლესობა იცნობს სქესობრივი უინის გაუკუღმართებულ ფორმებში დაკმაყოფილების ცნებას, და როგორც ქვევით დავინახავთ, ითვალისწინებს მას როგორც დანაშაულს. მუხლებში ქალის იძულების შესახებ სქესობრივი კავშირის დაჭერისათვის და მუხლებში სქესობრივი კავშირის შესახებ პირთან, რომელსაც 16 წელი არ შესრულებია, ანდა, ზოგერთი რესპუბლიკის სს კოდექსების მუხლებში — სქესობრივი კავშირის შესახებ პირთან, რომელმაც არ მიაღწია სქესობრივ სიმწიფეს⁷.

და თუ ასეთივე ქმედობა მოზრდილი ქალის მიმართ და ამასთანავე ძალადობით, კანონმდებელმა არ გაითვალისწინა როგორც დანაშაული, — ეს აშკარა ხარვეზია, რომლის განვრცობითი განმარტების წესით შევსება, როგორც აღვნიშნეთ, იურიდიულად დაუსაბუთებელია.

არსებითად სხვაგვარად აქვთ გადაწყვეტილი ეს საკითხი პროფ. ბ. ს. ნიკიფოროვის რედაქტორობით გამოცემულ რსფსრ სს კოდექსის კომენტარების ავტორებს. მათი აზრით, რამდენადაც სს კოდექსი არ ითვალისწინებს აღნიშნულ ქმედობას ცალკე დანაშაულის სახით, ამიტომ პასუხისმგებლობა უნდა განისაზღვრებოდეს იმის მიხედვით, თუ სს კოდექსით გათვალისწინებულ რომელი დანაშაულის შემადგენლობას მოიცავს თავისი შედეგების მიხედვით ეს ქმედობა (რსფსრ სს კოდექსის 108, 109 და 112 მუხლები).⁸ რომლებიც ითვალისწინებენ სხვადასხვა სიმძიმის სხეულის დაზიანების მიყენებას. ეს მუხლები შეესაბამება საქართველოს სსრ კოდექსის 110, 111, და 112 მუხლებს.

როგორც ვხედავთ, ამ შეხედულების ავტორს აქვს მნიშვნელოვანი უპირატესობა. იგი არ იზიარებს განვრცობითი განმარტების კონცეფციას. უფრო მართებულად ექცევა — ემყარება ყველა მოკავშირე რესპუბლიკების სს კო-

⁷ იხ. სს კოდექსები: რსფსრ — 119-ე მუხ., ბელორუსიის სსრ — 117-ე მუხ., უზბეკეთის სსრ — 95-ე მუხ., ყაზახეთის სსრ — 102-ე მუხ., აზერბაიჯანის სსრ — 111-ე მუხ., ყირგიზეთის სსრ — 110-ე მუხ., სომხეთის სსრ — 114-ე მუხ., თურქმენეთის სსრ — 124-ე მუხ.

⁸ Научно-практический комментарий Уголовного кодекса РСФСР. Издание второе. Ответственный редактор, доктор юридических наук проф. Б. С. Никифоров. Москва 1964 г., стр. 275.

დექსებით აღიარებულ დებულებას, რომლის მიხედვითაც „დანაშაულად ჩაითვლება სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული საზოგადოებრივად საშიში ქმედობა...“ (საქართველოს სსრ სსკ 8-ე მუხლი. ხაზი ჩვენია. მ. მ.).

ამ დებულების შესაბამისად ავტორმა განიზრახა მონახოს სქესობრივი უინის გაუკუღმართებულ ფორმებში ძალადობით დაკმაყოფილების დასჯადობის საფუძველი მოქმედ სს კოდექსის მუხლებს შორის, და თვლის, რომ მიაგნო ამას იმ მუხლებში, რომლებიც ითვალისწინებენ სხეულის განზრახ დაზიანების მიყენებას.

მაგრამ ამ შეხედულების ანალიზის შედეგად გამოდის, რომ იგი არსებითად დაუსჯელად ტოვებს ამ ნამდვილად გაორკეცებულ ბოროტებას. ნათელვყოთ ეს მაგალითით.

ვთქვათ, დამნაშავემ განიზრახა და განახორციელა გარკვეულ პირობებში სქესობრივი უინის დაკმაყოფილება გაუკუღმართებულად. ამ თავისი ქმედობის ჩადენის შედეგად მან დაუზიანა დაზარალებულს სათანადო ორგანო. ანდა წარმოსადგენია ისეთი შემთხვევა, როცა დამნაშავემ წინააღმდეგობის დაძლევის მსვლელობაში მიაყენა დაზარალებულს ამა თუ იმ ხასიათის სხეულის დაზიანება.

პირველ შემთხვევაში სხეულის დაზიანების მიყენება არ შედიოდა დამნაშავეს განზრახვაში, რადგან მისი მიზანი სხვა რამ იყო. ზოლო მეორეში — სხეულის დაზიანება გამოყენებულია დასახული მიზნის მიღწევის საშუალებად.

კომენტარის ავტორი იგუთვავს დამნაშავეს ასეთი ქმედობის კვალიფიკაცია მოვასდინოთ არა იმის მიხედვით, თუ რა ჰქონდა მას განზრახული, რაც გადამწყვეტია დანაშაულებრივი ქმედობის დაკვალიფიკირებისათვის, არამედ ამისდა მიხედვით, თუ სხეულის რა სიმძიმის დაზიანება აქვს მიყენებული დაზარალებულს ბოროტი მიზნის მიღწევის პროცესში. საკითხის ამგვარად გადაჭრა, ცხადია, სწორი არ არის.

გარდა ამისა, საქართველოს სსრ სს კოდექსით (ისევე, როგორც სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სს კოდექსებით), სხეულის დაზიანების დასჯადობა გაპირობებულია ამა თუ იმ დონემდე შრომის უნარიანობის დაკარგვით. ვთქვათ. დაზარალებულმა, მიუხედავად მის მიერ მიღებული სხეულის დაზიანებისა, არ დაკარგა შრომის უნარი ან მცირედად დაკარგა. ასეთი რამ გამორიცხული არ არის. ამის შედეგად გამოვა, რომ ბოროტმოქმედი ან სრულიად დაუსჯელი დარჩება ან მისი დანაშაულის სასამართლო შეფასება მსუბუქი სასჯელის დებებით ამოიწურება.

ამრიგად, ის ღრმა მორალური ზიანი, რაც მიყენებული აქვს დაზარალებულს, მის ღირსებას სქესობრივი უინის ძალადობით დაკმაყოფილებისას გაუკუღმართებულ ფორმებში, აქ სრულიად იგნორირებულია.

ეს შეხედულება გამორიცხავს აგრეთვე ამ ქმედობის დასჯადობას, როცა იგი ჩადენილია მუქარით ან დაზარალებულის უმწეო მდგომარეობის გამოყენებით, ვინაიდან ასეთ შემთხვევაში დაზარალებულს საერთოდ არ ექნება მიყენებული სხეულის დაზიანება.

დაბოლოს, დავასახელებთ კიდევ ერთ ავტორს — ა. ნ. იგნატოვს. იგი ამ საკითხის გადაჭრისას გამომდინარეობს იმავე მოსაზრებიდან, რაც ანლა განვიხილეთ. აღნიშნავს რა, რომ სქესობრივი უინის ძალადობით დაკმაყოფილება გაუკუღმართებულ ფორმებში არ წარმოადგენს გაუპატიურებას, ა. იგნატოვი რჩევას იძლევა, ასეთი ქმედობა, საქმის გარემოებათა და შედეგის მიხედვით, და-

კვალიფიცირდეს, როგორც ხულიგნობა, რომელიც გამოიჩინა განსაკუთრებული ცინიზმით ან თავხედობით (ჩვენი სსკ 228-ე მუხლის მეორე ნაწილი), ანდა, როგორც სხეულის დაზიანება.⁹

ამრიგად, ხსენებულ ავტორს პიროვნების წინააღმდეგ დანაშაულის დასჯადობის საფუძველი ნაწილობრივ გადააქვს საზოგადოებრივი უშიშროებისა და საზოგადოებრივი წესრიგის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულში, რაც მეტისზეტად ხელოვნურ კონსტრუქციას წარმოადგენს.

საგულისხმოა, რომ მაშინ, როცა 16 წელს გადაცილებულ ქალთან ძალადობით სქესობრივი უნის გაუკუღმართებულად დაკმაყოფილების დასჯის საკითხი ღიადაა დატოვებული ჩვენი კანონით, იგი იცნობს და ითვალისწინებს ამ ქმედობის დასჯადობას იმ შემთხვევაში, როცა დაზარალებულია პირი, რომელსაც 16 წელი არ შესრულებია (საქართველოს სსრ სს კოდექსის 119-ე მუხლის მეორე ნაწილი).

გამოდის, რომ ჩვენი კოდექსი განასხვავებს ბუნებრივ სქესობრივ კავშირს და სქესობრივი უნის გაუკუღმართებულად დაკმაყოფილებას და სჯის მათ მხოლოდ მაშინ, როცა ეს ხდება 16 წელს მიუღწეველ პირთან, თუნდაც ნებაყოფლობით. ამასთანავე ამავე პირთან სქესობრივი უნის დაკმაყოფილება გაუკუღმართებულ ფორმით ისჯება უფრო მკაცრად, ვიდრე ბუნებრივი სქესობრივი კავშირი. ეს გასაგებია და არავითარ დავას არ იწვევს.

ასევე, თანახმად საქართველოს სსრ სს კოდექსის 121-ე მუხლისა, არასრულწლოვან ვაჟთან სქესობრივი უნის დაკმაყოფილება, მისი თანხმობის შემთხვევაშიც, ისეთი შედარებით უფრო გავრცელებული გაუკუღმართებული ფორმით, როგორც არის მამათმავლობა — ისჯება, და რასაკვირველია მით უფრო ისჯება ძალადობის გამოყენებით ჩადენილი მამათმავლობა.

მაგრამ 16 წლის ასაკს გადაცილებულ ქალთან იგივე სქესობრივი უნის დაკმაყოფილება უკუღმართად, და ამასთან ძალადობით, რატომღაც არ არის მიჩნეული დანაშაულის ცალკე შემადგენლობად. ეს შეუსაბამოა.

საკითხი უნდა გადაიჭრას საბჭოთა სისხლის სამართლის იმ მოთხოვნების დაცვით, რომლებიც გამოიყენება ცალკე დანაშაულებრივ შემადგენლობათა ჩამოყალიბების დროს.

ამ ქმედობის ჩადენისას, რომელსაც ჩვენ ვიხილავთ, დანაშაულის სუბიექტის განზრახვა მიმართულია სქესობრივი უნის ძალადობით დაკმაყოფილებისაკენ გაუკუღმართებული ფორმით. ობიექტური მხრივ ეს განზრახვა ხორციელდება სათანადო ფორმებში, რომლებიც განსხვავდებიან ბუნებრივი სქესობრივი კავშირისაგან. მაშასადამე, სუბიექტური და ობიექტური მხრივ აქ სხვა ქმედობასთან გვაქვს საქმე, ვიდრე გაუბატიურებისას. ეს გარემოება, როგორც აღვნიშნეთ, პოულობს აღიარებას მხოლოდ მაშინ, როცა ხელყოფილია 16 წელს მიუღწეველი პირის სქესობრივი ხელშეუხებლობა. ხოლო 16 წელს გადაცილებული ქალის მიმართ ეს აშკარად სხვა შინაარსის შემცველი ქმედობა ან გაუბატიურებლად არის მიტმასნილი გაუბატიურებასთან ან განიხილება, როგორც სხეულის დაზიანება, ისიც თუ ამას ადგილი აქვს, ანდა როგორც ხულიგნობა.

ყოველივე მოვლენას თუ საგანს საკუთარი სახელი აქვს და მას ასევე უნდა

⁹ Советское Уголовное право. Часть особенная, под редакцией проф. Н. И. Загородникова, проф. М. И. Якубовича и доцента В. А. Владимирова. Москва, 1965 г., стр. 189.

ეწოდოს. ამიტომ თუ ჩვენ გვსურს მტკიცედ ვიღვეთ ჩვენს მიერ გამოყენებული ცნებების მეცნიერული გავებისა და კანონიერების ნიადაგზე — საჭიროა ამ ხარვეზების შევსება საკანონმდებლო წესით და საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსისათვის სათანადო მუხლის დამატება.

ჩვენ გთავაზობთ ამ ნაგარაუდევ ნოველას ქვემოთმოყვანილი რედაქციით, ცხადია, მის სრულყოფაზე პრეტენზიების გარეშე. შემოთავაზებული ნოველა სტრუქტურულად განსხვავდება უკრაინის სსრ სისხლის სამართლის 118-ე მუხლის რედაქციისაგან, (სქესობრივი ჟინის დაკმაყოფილება გაუკუღმართებულ ფორმებში), და აგებულია საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის 117-ე მუხლის დისპოზიციის ელემენტების გამოყენებით.

ჩვენის აზრით, შემოთავაზებული მუხლი უნდა ითვალისწინებდეს, ისევე, როგორც გაუპატიურება, დამამძიმებელ, მაკვალიფიცირებელ ნიშნებს, ოღონდ ნაკლები დიფერენცირებით.

„მუხლი 117¹. სქესობრივი ჟინის ძალადობით დაკმაყოფილება გაუკუღმართებულ ფორმებში.

სქესობრივი ჟინის დაკმაყოფილება მდედრობითი სქესის პირთან გაუკუღმართებულ ფორმებში ფიზიკური ძალადობით, მუქარით ან დაზარალებულის უმწეო მდგომარეობის გამოყენებით, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთის ვადით...

იგივე ქმედობა, ჩადენილი იმ პირის მიერ, რომელსაც წინათ აქვს ჩადენილი ასეთივე დანაშაული ან გაუპატიურება, ან პირთა ჯგუფის მიერ, ან განსაკუთრებით საშიში რეციდივისტის მიერ, ან რასაც განსაკუთრებით მძიმე შედეგი მოჰყვა, ან არასრულწლოვანთან, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთის ვადით“...

2. ასეთივე ხარვეზი აქვს საქართველოს სს კოდექსის 118-ე მუხლს, რომელიც ითვალისწინებს ქალის იძულებას სქესობრივი კავშირის დაჭერისათვის მისი მატერიალური, სამსახურებრივი ან სხვაგვარი დამოკიდებულების გამოყენებით.

გამორიცხული ხომ არ არის, რომ დამნაშავემ აიძულოს მასზე დამოკიდებული ქალი სქესობრივი ჟინის სწორედ გაუკუღმართებულ ფორმაში დაკმაყოფილებისათვის.

ამიტომ საჭიროა სს კოდექსის 118 მუხლს დამატოს ეს ნიშანიც.

ჩვენს მიერ ზემოთ წამოყენებულ არგუმენტებს შეგვიძლია დავუმატოთ კიდევ ის, რომ ამჯერად ზოგიერთი მოკავშირე რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსში გათვალისწინებულია ეს ნიშანიც.¹⁰

3. სსკ 117-ე მუხლის მესამე ნაწილის ერთ-ერთი ნიშანია არასრულწლოვანის გაუპატიურება. ამრიგად, არასრულწლოვანი გოგონა გაძლიერებულად არის დაცული სქესობრივი ხელყოფისაგან.

ამავე დროს სსკ 119-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულია დანაშაული, რომელიც გამოიხატება სქესობრივ კავშირში იმ პირთან, რომელსაც თექვსმეტი წელი არ შესრულებია.

¹⁰ იხ. სს კოდექსები: რსფსრ — მუხ. 118-ე, ბელორუსიის სსრ — მუხ. — 116-ე, უზბეკეთის სსრ — მუხ. 97-ე, აზერბაიჯანის სსრ — მუხ. 110-ე, ლატვიის სსრ — მუხ. 119-ე, ყირგიზეთის სსრ — მუხ. 109-ე, ტაჯიკეთის სსრ — მუხ. 122-ე, სომხეთის სსრ — მუხ. 113-ე, თურქმენეთის სსრ — მუხ. 123.

რამდენადაც ამ შემთხვევაში იგულისხმება ნებაყოფლობითი სქესობრივი კავშირი, გამოდის, რომ სქესობრივი კავშირის დაჭერა, ვთქვათ, მცირეწლოვან გოგონასთან (მასაც ხომ თექვსმეტი წელი არ შესრულებია), თუნდაც მისი დაცობებით, არ განიხილება როგორც მისი გაუპატიურება, რაც აშკარა უსამართლობა იქნება. ჩვენის აზრით, აქ შეუთანხმებლობაა სსკ 117-ე მუხლის მესამე ნაწილსა და სსკ 119-ე მუხლის პირველ ნაწილს შორის. ალბათ საჭიროა, საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პლენუმის განმარტების წესით მაინც აღინიშნოს, რომ ვინაიდან მცირეწლოვან გოგონასთან სქესობრივი კავშირი განიხილება როგორც გაუპატიურება, ამიტომ იმ შემთხვევაში, როცა სქესობრივი კავშირი გოგონასთან ჩადენილი იყო თუმცა ძალადობის გარეშე, მაგრამ დაზარალებულის უმწეო მდგომარეობის გამოყენებით, რაც გამოიხატება მასში, რომ მისი უგუნურობის გამო მას არ ესმოდა დამნაშავეს ქმედობის მნიშვნელობა და შინაარსი, დამნაშავეს ასეთი ქმედობა კვალიფიცირებულ უნდა იქნას სსკ 117-ე მუხლის მესამე ნაწილით, როგორც გაუპატიურება და არა სსკ 119-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული.

ეს შეიტანს იურიდიულ გარკვეულობას ამ უკანასკნელში, რაც მას ამჟამად, ჩვენის აზრით, აკლია და ერგვარად გამოიჩნავს იმ გოგონათა კატეგორიას, რომელთა სქესობრივი ხელშეუხებლობის დარღვევა თუნდაც დაზარალებულის „თანხმობით“ ნიშნავს მის გაუპატიურებას, — იმ არასრულწლოვანთა კატეგორიისაგან, რომელიც შეადგენს სსკ 119-ე მუხლის ზრუნვის საგანს.

4. სსკ 119-ე მუხლი შედგება ორი ნაწილისაგან. პირველი ნაწილის ობიექტური მხარე გამოიხატება სქესობრივ კავშირის დაჭერაში იმ პირთან, რომელსაც თექვსმეტი წელი არ შესრულებია.

ამავე მუხლის მეორე ნაწილის დისპოზიციამში წერია: „იგივე ქმედობა, რომელიც ჩადენილია სქესობრივი უნის გარყვნილ ფორმებში დაკმაყოფილებით“.

ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ ჩვენს კოდექსში ზუსტად არ არის დაცული სქესობრივი კავშირის სწორი გაგება, თუმცაღა ისევე, როგორც სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კოდექსებში.

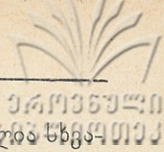
გამოთქმა „სქესობრივი უნის დაკმაყოფილება გარყვნილ ფორმებში“ სწორედ იმიტომ არის აქ გამოყენებული, რომ ეს ქმედობა არ არის სქესობრივი კავშირი მისი ნამდვილი გაგებით.

და თუ ეს ასეა, მაშინ სსკ 119 მუხლის მეორე ნაწილი არ წარმოადგენს ობიექტური მხარე „იგივე ქმედობას“, რაც გათვალისწინებულია ამავე მუხლის პირველი ნაწილით.

აქ, მეორე ნაწილში ადგილი აქვს არა სქესობრივი კავშირის დაჭერას, არამედ სქესობრივი უნის დაკმაყოფილებას არაბუნებრივ, ე. ი. გაუკუღმართებულ ფორმებში და სწორედ ამიტომაც ისჯება უფრო მკაცრად, ვიდრე პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედობა.

ამიტომ, უფრო გამართული იქნება, თუ 119 მუხლის მეორე ნაწილიდან ამოვიღებთ სიტყვებს „იგივე ქმედობა“, და ამ ნაწილს ჩამოვაცალიებთ სხვა, შესაფერისი რედაქციით.

აღსანიშნავია კიდევ ერთი გარემოება, 119 მუხლში ხმარებულია გამოთქმა: „სქესობრივი უნის გარყვნილ ფორმებში დაკმაყოფილება“. ჩვენი აზრით, უკეთესი იქნება სიტყვა „გარყვნილ“-ის ნაცვლად ვიხმაროთ სიტყვა „გაუკუღმართებული“. ეს მით უფრო გამართლებულია, რომ სსკ 120 მუხლით გათვალისწინებული გარყვნილი ქმედობა ისულ სხვა შინაარსს მოიცავს. გამოდის, რომ

ერთი და იგივე სიტყვა ჩვენს სისხლის სამართლის კოდექსში ხმარებულია სხვა დასხვა შინაარსის შემცველ მოქმედებათა აღსანიშნავად, რაც დაუშვებელია საერთოდ, და მით უფრო კანონში.

ამასთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ვ. შანიძე თავის სასამართლო მედიცინის სახელმძღვანელოში სამართლიანად იყენებს ასეთი ქმედობისათვის გამოთქმას „გაუკუღმართებული“, თუმცა, თავისსავე წიგნში მოყვანილი სქესობრივი კავშირის ცნების საწინააღმდეგოდ, ამ ქმედობას მინც უწოდებს გაუკუღმართებულ სქესობრივ კავშირს.¹¹

5. დანაშაულობანი, რაც გათვალისწინებულია ჩვენს მიერ განხილულ სსკ 119 მუხლით და აგრეთვე 120 მუხლით (გარყვნილი ქმედობა), შეიძლება ჩადენილ იქნას, როგორც ეს პირდაპირ გამომდინარეობს ამ მუხლების ტექსტიდან, მხოლოდ და მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით „...თუ ეს დანაშაულისათვის წინასწარ იყო ცნობილი“, ე. ი. რომ დაზარალებულს თექვსმეტი წელი არ შესრულებია.

ჩვენი აზრით, ამ დანაშაულთა ჩადენის შემოფარგვლა მართოდენ პირდაპირი განზრახვით სწორი არ უნდა იყოს. ეს დანაშაულებანი შეიძლება ჩადენილ იქნას არაპირდაპირი განზრახვითაც და დანაშაულებრივი დაუდევრობითაც, როგორც ეს მიღებულია არასრულწლოვანთა გაუპატიურების დადგენისას.¹²

ამ ქმედობათა დანაშაულად აღიარება მხოლოდ მაშინ, როცა იგი ჩადენილია პირდაპირი განზრახვით, დაუსაბუთებლად უმსუბუქებს ამ ბოროტი საქმის ჩადენას ვოგონების გახრწნის მოყვარულებს.

მეტად ძნელია, თუ შეუძლებელი არა, დანაშაულისათვის იმის მტკიცება, რომ მან დანაშაულებით იცოდა დაზარალებულის ზუსტი ასაკი.

ისეთი დანაშაულისათვის, როგორც არის მცირეწლოვანისა და არასრულწლოვანის სქესობრივი ხელშეუხებლობისა და ნორმალური განვითარების ხელყოფა, სრულიად გაუმართლებელია ასეთი ღმობიერების დაშვება, რომელიც გამორიცხავს ამ ქმედობის ჩადენისას არაპირდაპირ განზრახვას და დანაშაულებრივ დაუდევრობას.

საქართველოს სსრ სს კოდექსის პოზიციაზე ამ საკითხში დგას აგრეთვე ესტონეთის სსრ სს კოდექსი. სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სს კოდექსებში კი, რომლებშიც ჩვენი სსკ 119 და 120 მუხლების შესაბამისი მუხლების რედაქცია შინაარსობრივად ემთხვევა ჩვენი კოდექსის აღნიშნულ მუხლებს, ამ ქმედობათა დანაშაულად ცნობა არ არის შეზღუდული მათი ჩადენით მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით. მაშასადამე, ამ კოდექსებით გამორიცხული არ არის, რომ ეს ქმედობა შეიძლება ჩადენილ იქნას არაპირდაპირი განზრახვით და დანაშაულებრივი დაუდევრობითაც.

6.121-ე მუხლით მამათმავლობა განსაზღვრულია, როგორც სქესობრივი კავშირი მამაკაცისა მამაკაცთან.

ძნელია ამაზე მეტად სქესობრივი კავშირის ცნების დამახინჯება, როგორც ამას ადგილი აქვს მამათმავლობის განსაზღვრისას ჩვენსა და სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კოდექსებში.

¹¹ ვ. შანიძე. სასამართლო მედიცინა, თბილისი. 1961 წ. გვ. 372, 377.

¹² „...სისხლის სამართლის წესით პასუხს აგებს პირი, რომელმაც იცოდა ან დაშვებული ჰქონდა, რომ ჩადის ნაძალადევ სქესობრივ აქტს არასრულწლოვანთან, ანდა შეეცაო და უნდა გაეთვალისწინებინა ეს“. სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს 1964 წ. 25 მარტის პლენუმის დადგენილება „გაუპატიურების საქმეებზე სასამართლო პრაქტიკის შესახებ“. Бюллетень Верховного Суда СССР, 1964 г. № 3, стр. 20, п. 9.

მამათმავლობის დროს ხდება ერთი სქესის პირთა, მამაკაცთა შეკავშირება. ამიტომაც მას ეწოდება ჰომოსექსუალიზმი, რაც ნიშნავს სქესობრივ სწრაფვას თავისივე სქესის პირებისადმი. სად არის აქ სქესობრივი კავშირი, ანდა, სხვანაირად რომ ვთქვათ, სქესთა კავშირი?

მამათმავლობა არის სქესობრივი უინის გაუკუღმართებული დაკმაყოფილების ერთ-ერთი ფორმა და არა სქესობრივი კავშირის დაჭერა. ამიტომ საჭიროა ამ მუხლებში სათანადო შესწორების შეტანა და მისი ახალი რედაქციით ჩამოყალიბება.

კარგი იქნებოდა, რომ სხვადასხვა ცნებათა ურთიერთადრევა ამ მუხლში ჩვენს კოდექსში მაინც გამოსწორებულიყო.

* * *

გასული წლის დამლევს თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობამ გამოსცა პროფ. ბ. ფურცხვანიძის საბჭოთა სისხლის სამართლის განსაკუთრებული ნაწილის სახელმძღვანელო, რაც თავისთავად მისასაღმებელი ამბავია და მას, ალბათ, სათანადო შეფასებას მისცემს ჩვენი იურიდიული საზოგადოებრიობა.

ამ ნაშრომის გამოსვლასთან დაკავშირებით სურვილი გვაქვს გამოვთქვათ ზოგიერთი მოსაზრება პროფ. ბ. ფურცხვანიძის ნაშრომში გამოთქმულ შეხედულებათა შესახებ იმ საკითხებზე, რომელსაც ვეხებით ამ წერილში. ჩვენ ამაზე იმანაც წაგვახალისა, რომ პატივცემულ ავტორს გამოთქმული აქვს თავის წიგნში კეთილი განწყობა — მიიღოს ყველა სამართლიანი შენიშვნა. რამდენად სამართლიანი იქნება ჩვენი შენიშვნები — ეს განსაჯოს მკითხველმა და თვით ავტორმა.

დანაშაულს სქესობრივ დარგში ავტორი ყოფს „სამ ჯგუფად: ა. დანაშაული სქესობრივი თავისუფლების წინააღმდეგ (სს კოდექსის 117-ე და 118-ე მუხლები);

ბ. დანაშაული არასრულწლოვანთა ნორმალური განვითარებისა და სქესობრივი ხელუხლებლობის წინააღმდეგ (119-ე და 120-ე მუხლები) და

გ...“¹³ (მესამე ჯგუფს არ ვიხსენიებთ, ვინაიდან მის მიმართ შენიშვნა არა გვაქვს).

ამ კლასიფიკაციით, მეორე ჯგუფში არ არის მოთავსებული სწორედ „არასრულწლოვანთა ნორმალური განვითარებისა და სქესობრივი ხელუხლებლობის წინააღმდეგ“ მიმართული ისეთი მძიმე დანაშაული, როგორც არის არასრულწლოვანის გაუპატიურება, გათვალისწინებული სსკ 117-ე მუხლის მესამე ნაწილით.

ამ კლასიფიკაციით სსკ 117-ე მუხლი მთლიანად არის შეტანილი პირველ ჯგუფში. ამრიგად, არასრულწლოვანის გაუპატიურება ავტორს შეაქვს სქესობრივი თავისუფლების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა ჯგუფში, ე. ი. მოზრდილი ქალების სქესობრივი თავისუფლების ხელმყოფელ დანაშაულთა წრეში. ეს არ შეესაბამება თვით ავტორის მიერ შემოთავაზებულ კლასიფიკაციის კრიტერიუმს და არღვევს ამ კლასიფიკაციის სისრულეს და თანმიმდევრობას.

არ არის დაცული ერთიანობა და თანმიმდევრობა აგრეთვე „ა“ ჯგუფში შემავალ დანაშაულთა ობიექტების განსაზღვრისას.

¹³ ბ. ფურცხვანიძე. საბჭოთა სისხლის სამართალი (განსაკუთრებული ნაწილი). თბილისი, 33. 185.

ასე, „ა“ ჯგუფში ავტორის მიერ გაერთიანებულია „დანაშაული სქესობრივი თავისუფლების წინააღმდეგ (სს კოდექსის 117-ე და 118-ე მუხლები)“. ხოლო 117-ე მუხლის განხილვისას ავტორი წერს, რომ „ობიექტი გაუპატიურებისა არის ქალის სქესობრივი თავისუფლება და სქესობრივი ხელუხლებლობა“.¹⁴ ეს კი სწორია, მაგრამ გამოჩნდა ან დანაშაულის ობიექტის ახალი ნიშანი — სქესობრივი ხელუხლებლობა, რომელიც არ არის მოხსენებული „ა“ ჯგუფში, როგორც ამ დანაშაულის ობიექტი. თუ ამას დავუმატებთ იმასაც, რომ 118-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ობიექტად, ამჯერად წიგნში მითითებულია მხოლოდ სქესობრივი ხელუხლებლობა¹⁵ (ხაზი ყველგან ჩვენია. მ. მ.), დავინახავთ, რომ ამ ორ დანაშაულს თითქოს აქვს განსხვავებული ობიექტი, რომელიც, ამასთანავე ცალკე აღებული, არ ემთხვევა მათ გაძაერთიანებულ ჯგუფში მითითებულ ობიექტს. ამან შეიძლება შეცდომაში შეიყვანოს მკითხველი, ვინაიდან ამ ორივე დანაშაულის ობიექტია როგორც ქალის სქესობრივი თავისუფლება, ისე მისი სქესობრივი ხელუხლებლობა.

იმის განმარტებისას, თუ ვინ შეიძლება იყოს გაუპატიურების სუბიექტი, პროფ. ბ. ფურცხვანიძე წერს, რომ „ქალი საქმეზე გაუპატიურების შესახებ შეიძლება მხოლოდ (ხაზი ჩვენია. მ. მ.) თანამონაწილის როლს ასრულებდეს (ორგანიზატორი, წამქეზებელი, დამხმარე)...“¹⁶

ამრიგად, ავტორი გამოირიცხავს ქალის მონაწილეობას გაუპატიურებაში სხვა სახით, თუ არა მხოლოდ თანამონაწილის როლში.

ეს სწორი არ უნდა იყოს. ყოველივე ჯგუფურად ჩადენილი დანაშაულის დროს, ე. ი. როცა ჯგუფის ყველა წევრი ერთდროულად და უშუალოდ მონაწილეობს დანაშაულის ჩადენაში, თვითეული მათგანი გამოდის თანაბრალეულის, თანაშემსრულებლის როლში და არა თანამონაწილისა.

ამას ავტორი თვით ამტკიცებს თავისი წიგნის შემდეგ გვერდზე. ავტორი წერს „...ჯგუფურ გაუპატიურებად ჩაითვლება არა მარტო სქესობრივი კავშირის დაჭერა ჯგუფის ყველა მონაწილის მიერ, არამედ ისეთი შემთხვევაც, როცა ცალკეული პირები დახმარებას უწევდნენ დანარჩენებს ასეთი კავშირის დაჭერაში დახმარებულის წინააღმდეგობის დაძლევით (გათოკვით, ცემით, იარაღის გამოყენებით, დაშუქებით და ს. შ.). ყველა ასეთი მოქმედება განიხილება დანაშაულის უშუალოდ შესრულებად (და არა დახმარებად).“¹⁷

მაშასადამე, რამდენადაც წარმოსადგენია ქალის მონაწილეობა ჯგუფურ გაუპატიურებაში დახმარებულის წინააღმდეგობის დაძლევაში დახმარების გაწევის სახით, იგი შეიძლება გამოვიდეს თანაშემსრულებლის როლშიც, და არა მხოლოდ თანამონაწილის როლში.

ეს არადაძაჯერებლად ისმის, ვინაიდან ქალზეა ლაპარაკი, მაგრამ ფაქტურად ასეთი ამბავი დასაშვებია და იურიდიულად ამას ეწოდება თანაშემსრულებლობა.

ამ საკითხის ნათელსაყოფად უნდა მივუთითოთ აგრეთვე სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს 1964 წ. 25 მარტის პლენუმის დადგენილებაზე „გაუპატიურების საქმეებზე სასამართლო პრაქტიკის შესახებ“. აქ წერია: „...იმ პირთა ქმედობა, რომლებმაც პირადად არ ჩაიდინეს ძალმომრეობითი სქესობრივი

¹⁴ იქვე, გვ. 185.

¹⁵ იქვე, გვ. 189.

¹⁶ იქვე, გვ. 187.

¹⁷ იქვე, გვ. 188.

აქტი, მაგრამ დაზარალებულის მიმართ ძალადობის გამოყენებით ხელი შეუწყვეს სხვებს მის გაუპატიურებაში, უნდა დაკვალიფიცირდეს რსფსრ სს კოდექსის 117-ე მუხლის 3 ნაწილით და სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სს კოდექსის შესაბამისი მუხლებით, როგორც ამ დანაშაულის თანაშემსრულებელნი და არა როგორც დამხმარენი“.¹⁸

დაბოლოს ის, რომ ჯგუფური გაუპატიურებისას ქალიც შეიძლება გამოვიდეს თანაშემსრულებლის როლში, მოხსენებულია, კერძოდ, პროფ. ბ. ნიკიფოროვის რედაქტორობით გამოცემულ რსფსრ სს კოდექსის კომენტარში.¹⁹

„სსრ კავშირის და მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საფუძვლები“ მე-10 მუხლის შესაბამისად, საქართველოს სს კოდექსის მე-12 მუხლის 1-ლი ნაწილით დადგენილია, რომ „სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა ეკისრებათ იმ პირთ, რომელთაც დანაშაულის ჩადენამდე შეუსრულდათ თქვესმეტი წელი“.²⁰

ამიტომ გაკვირვებას იწვევს ავტორის მტკიცება, რომ სუბიექტი დანაშაულისა, რაც გათვალისწინებულია სსკ 119 მუხლით — სქესობრივი კავშირი პირთან, რომელსაც 16 წელი არ შესრულებია — „შეიძლება იყოს მხოლოდ (ხაზი ჩვენია მ. მ.) სრულწლოვანი...²¹ სამწუხაროდ, აქ შეცდომა დაშვებული ავტორის მიერ, ვინაიდან ეს შეხედულება ეწინააღმდეგება კანონს. ამ დანაშაულის სუბიექტი კანონით შეიძლება იყოს 16-დან 18 წლამდე ასაკის არასრულწლოვანიც. სხვა საკითხია, თუ რამდენად მიზანშეწონილია ამ ასაკის არასრულწლოვანის სისხლის სამართლის წესით დასჯა, იმის მხედველობაში მიღებით, რომ ეს მუხლი, ისევე როგორც სსკ 120 მუხლი, მოწოდებულია დაიცვას სწორედ არასრულწლოვანთა ნორმალური სქესობრივი განვითარება და სქესობრივი ხელშეუხებლობა. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ 16 წელს მიღწეული პირი არ შეიძლება იყოს ამ დანაშაულის სუბიექტი.

ასეთივე მცდარ აზრს ამ საკითხზე ვხვდებით პროფ. ბ. ს. ნიკიფოროვის რედაქტორობით გამოცემულ რსფსრ სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარის პირველ გამოცემაში. აქ თითქმის იგივეა ნათქვამი: „განხილული დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს მხოლოდ სრულწლოვანებას მიღწეული პირი.“²²

მაგრამ ამ კომენტარის მეორე გამოცემაში ეს შეცდომა გამოსწორებულია და უკვე კანონთან უფრო მიახლოებით არის გაშუქებული ამ დანაშაულის სუბიექტის საკითხი. აქ ჩვენ ვკითხულობთ, რომ იმ დანაშაულის სუბიექტი „შეიძლება იყოს, როგორც წესი, სრულწლოვანებას მიღწეული პირი. არასრულწლოვანთა შორის სქესობრივ კავშირს შეიძლება მოყვეს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა დაწყებული 16 წლიდან მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევაში

18 Бюллетень Верховного Суда СССР, 1964 г. № 3, стр. 20, п. 10.

19 Научно-практический комментарий Уголовного Кодекса РСФСР. Ответствен. редактор, доктор юридических наук, проф. Б. С. Никифоров. Издание второе, 1964 г. стр. 278.

20 როგორც ცნობილია სს კოდექსის მე-12 მუხლის მეორე ნაწილით, მასში მითითებული დანაშაულისათვის პასუხისმგებლობა დგება 14 წლის ასაკიდან.

21 პროფ. ბ. ფურცხვანიძის წიგნი, გვ. 191.

22 Научно-практический комментарий Уголовного кодекса РСФСР. Ответственный редактор, доктор юридических наук проф. Б. С. Никифоров. Москва — 1963 г. стр. 282.

(დამნაშავეისა და დაზარალებულის ასაკს შორის მნიშვნელოვანი სხვაობისას, მძიმე შედეგებისას და ა. შ.).²³

აქვე კვლავ უნდა გავიხსენოთ სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს პლენუმის უკვე ხსენებული დადგენილება, რომლითაც სპეციალური მითითება მიეცა სასამართლოებს ამ საკითხზე. ამ დადგენილებაში, კანონის შესაბამისად, პირდაპირ არის აღნიშნული, რომ 16 წელს მიღწეული პირი პასუხს აგებს სისხლის სამართლის წესით, კერძოდ რსფსრ სს კოდექსის 119 და 120 მუხლებით და სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სს კოდექსების შესაბამის მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულისათვის, მაგრამ რჩევას იძლევა ფართოდ იქნას გამოყენებული მათ მიმართ აღმზრდელობითი ხასიათის იძულებითი ზომები.²⁴

სხვათა შორის, ამ ზომებზე მიუთითებს ავტორიც, მაგრამ მათ გამოყენებას რატომღაც შემოფარგლავს მხოლოდ სსკ 120 მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის — გარყვნილი ქმედობის — ჩადენის შემთხვევაში.²⁵

ასევე არამართებულად უნდა ჩაითვალოს პროფ. ბ. ფურცხვანიძის შემდეგი მსჯელობა. ეხება რა მამათმავლობას, ავტორი წერს: „ასეთი ბუნების საწინააღმდეგო აქტისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა ეკისრება ამ აქტის ორივე მონაწილე სრულწლოვან პირს. უკეთუ ერთი მათგანი არასრულწლოვანია, იგი პასუხისგებაში არ მიეცემა.“²⁶ (ხაზი ჩვენია მ. მ.). საიდან მოიტანა ეს ავტორმა? გაუგებარია. კანონით კი, 16-დან 18 წლამდე ასაკის არასრულწლოვანის ნებაყოფლობითი მონაწილეობა მამათმავლობაში — დანაშაულია და იგი დანაშაულის სუბიექტია — იმავე საბუთების საფუძვლით, რომელზედაც ეს-ეს არის ახლა გვქონდა ლაპარაკი და რომლებსაც განმეორების რიგით ათარ ვუბრუნდებით.

²³ იხ. ოცდამეორე სქოლიოში დასახელებული კომენტარის მეორე გამოცემა. მოსკოვი — 1964 წ. გვ. 280.

²⁴ Бюллетень Верховного Суда СССР, 1964 г. № 3, стр. 21 — п. 13.

²⁵ ბ. ფურცხვანიძის წიგნი, გვ. 192.

²⁶ ბ. ფურცხვანიძის წიგნი, გვ. 193.

სამართალში მიცემის სფეროს ზოგიერთი საკითხი

3. მანისურაძე,

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარე,
იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი

3. მოსესიანი,

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს კონსულტანტი,
იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი

სისხლის სამართლის ახალი საპროცესო კანონმდებლობის მიღებამდე საბჭოთა იურიდიულ ლიტერატურაში გამოითქვა შეხედულება იმის შესახებ, რომ აუცილებელი იყო სამართალში მიცემის არსებული ფორმის შეცვლა და ამ ფუნქციის პროკურორისათვის გადაცემა,¹ სამართალში მიცემის სტადიაში საქმეთა განხილვა ფაქულტეტური წესით — მხოლოდ ბრალდებულის საჩივრის არსებობისას² და სხვ.

კანონმდებელმა არ გაიზიარა აღნიშნული წინადადებანი, ამასთანავე, რამდენადმე შეცვალა რა სამართალში მიცემის წესი, შეინარჩუნა სისხლის სამართლის პროცესის ეს სტადია, მიანიჭა მას საკონტროლო ფუნქციები წინასწარი განოძიების სტადიის მიმართ და მოსამზადებელი ფუნქციები სასამართლო განხილვის სტადიის მიმართ. ეს ცვლილება, როგორც სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს ეროვნებათა საბჭოს საკანონმდებლო განზრახულობათა კომისიის თავმჯდომარე ამხ. დ. რ. რასულოვი მიუთითებდა, მიზნად ისახავდა სისხლის სამართალწარმოებისაგან ყოველივე იმის ჩამოშორებას, რაც აფერხებდა მას, და ამავე დროს არსებითად არ იძლეოდა მართლმსაჯულების განხორციელების არაერთარ დამატებით პროცესუალურ გარანტიას.³

სამართალში მიცემის სტადიის ამოცანაა დადგენილ იქნეს საკმარისი საფუძვლები სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განსახილველად. ეს გულისხმობს როგორც სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განხილვისათვის აუცილებელი მტკიცებულებების საკმარისობას, ისე სხვა მოთხოვნებს: საქმის ქვემდებარეობას, დანაშაულის შედგენილობის არსებობას იმ ქმედებაში, რომელიც ბრალად ერაცხება პირს, სისხლის სამართლის საპროცესო კანონის მოთხოვნათა დაცვას მოკვლევის ან წინასწარი განოძიების წარმოების დროს და სხვ. სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს პლენუმის 1963 წლის 18 მარტის № 2 დადგენილებაში „სამართლოების მიერ სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვისას კანონების ზუსტად დაცვის შესახებ“ აღნიშნულია, რომ ამ საკითხების სწორად გადაწყვეტა ემსახურება სამსჯავრო სხდომაზე საქმის მასალების ყოველმხრივი, სრული და ობიექტური გამოკვლევის მომზადებას, ხოლო მათ ზერელედ გადაწყვეტას

¹ М. Л. Шифман. Предание суду должно быть функцией органов прокуратуры 1946 г., № 10 стр. 13—16; მისივე; Дискуссионные вопросы, уголовного судопроизводства, «Социалистическая законность», 1957 г., № 7, стр. 18—20.

² М. А. Чельцов. К разработке проектов кодексов. «Социалистическая законность», 1946 г., № 10, стр. 10.

³ იხ. «Известия», 26 декабря 1958 г.

შედგად მოსდევს ბრალდებულთა უკანონოდ და დაუსაბუთებლად სამართალში მიცემა, ზოგჯერ კი დასჯა.⁴

მაგრამ საბჭოთა სისხლის სამართლის პროცესის თეორიაში გამოთქმულია სხვა შეხედულებებიც, რომლებიც ზოგჯერ არასწორად გადმოგვეცემენ სამართალში მიცემის სტადიის არსსა და მნიშვნელობას.

ასე, მაგალითად, მოლდავეთის სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარის ავტორები წერენ, რომ „ამ სტადიაში მოსამართლე ან სასამართლო... ადგენს... მხილებული არიან თუ არა დამნაშავეები“.⁵

სხვები თვლიან, რომ სამართალში მიცემის სტადიაში მოწმდება წარდგენილი ბრალდების კანონიერება და დასაბუთებულობა ან საქმარისობა და დასაბუთებულობა,⁶ სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის კანონიერება,⁷ ბრალდების კვალიფიკაციის⁸ ან ბრალდებულის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის სისწორე და დასაბუთებულობა.⁹

აღნიშნული შეხედულებები ეწინააღმდეგებიან მოქმედ კანონმდებლობას, ვინაიდან წარდგენილი ბრალდების, მისი კვალიფიკაციის ან სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის კანონიერების დასაბუთებულობის, სისწორისა და საქმარისობის შესამოწმებლად აუცილებელია სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვის განსაზღვრული პროცესუალური პირობები, რომლებიც დამახასიათებელია მხოლოდ სასამართლო განხილვის სტადიისათვის. სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის 1964 წლის 15 იანვრის განჩინებაში სერობიანის საქმეზე ნათქვამია: „არასწორად უნდა იქნეს მიჩნეული... რომ სასამართლო კოლეგიამ განმწესრიგებელ სხდომაზე უარყო, როგორც დაუსაბუთებელი, ავტოტექნიკური და სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზების დასკვნები.“

ამისათვის, რომ სწორად შეაფასოს საქმეში არსებული ავტოტექნიკური და სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზების დასკვნები, სასამართლომ ისინი უნდა გამოიკვლიოს ექსპერტთა მონაწილეობით, რაც შესაძლებელია გაკეთდეს მხოლოდ სამსჯავრო სხდომაზე და არა განმწესრიგებელ სხდომაზე, სადაც ექსპერტის გამოძახება კანონით არ არის გათვალისწინებული“.¹⁰

სისხლის სამართლის პროცესის თეორიაში არსებული მცდარი შეხედულებები არასწორ გეზს აძლევენ სასამართლო პრაქტიკას, სადაც ზოგჯერ ადგილი აქვს მოქმედი კანონმდებლობის არსებითი დარღვევის შემთხვევებს.

მაგალითად, ვაგრის რაიონის სახალხო სასამართლოს დადგენილებაში ა. ხ. აგოზიანის სამართალში მიცემის შესახებ აღნიშნულია: „არამ ხაზარის ძე აგოზიანი ცნობილ იქნეს დამნაშავედ 110 მუხლის 1 ნაწილით“...

ჯერ კიდევ ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის მი-

⁴ Сборник постановлений Пленума Верховного суда СССР 1924—1963 г.г., М., 1964 г., стр. 171—172.

⁵ Комментарий. Уголовно-процессуальный кодекс Молдавской ССР. Издательство «Карта Молдовенска», Кишинев, 1966 г., стр. 191.

⁶ С. Г. Новиков. «Стадия предания суду и ее значение». «Советское государство и право», 1966 г., № 1, стр. 152.

⁷ И. М. Гальперин. Предание суду в советском уголовном процессе. М., 1960 г., стр. 5.

⁸ Е. Матвеев, В. Тарасов. Изменение обвинения в советском уголовном процессе. М., 1960 г., стр. 5.

⁹ И. М. Гальперин, В. З. Лукашевич. Предание суду по советскому уголовно-процессуальному праву. Издательство «Юридическая литература», 1965 г., стр. 11.

¹⁰ «Бюллетень Верховного суда СССР». 1964 г., № 2, стр. 47.

ლებამდე. საბჭოთა იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული იყო შეხედულებები იმის შესახებ, რომ სამართალში მიცემის სტადიაში დგინდება წინასწარი დასკვნები ბრალდების წარდგენის კანონიერებისა და დასაბუთებულობისათვის,¹¹ პასუხისგებაში მიცემულ პირთა ბრალეულობის¹² ან ბრალდებულთა ბრძოლის საკმარისობის თაობაზე.¹³

ცნობილია, რომ დასახელებულ საკითხთა გადაწყვეტა ხდება დამამტკიცებელი საბუთების შეფასების საფუძველზე, რასაც ადგილი აქვს პროცესის ყველა სტადიაში. ასეთი შეფასების გარეშე შეუძლებელია განსაზღვრულ იქნეს, მაგალითად, იმ მტკიცებულებათა საკმარისობა, რომელიც აუცილებელია სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განსახილველად. მაგრამ პროცესის¹⁴ ამ (ისე, როგორც სხვა) სტადიაში მტკიცებულებების შეფასებისათვის დამახასიათებელია განსაზღვრული თავისებურება, რაც, უწინარეს ყოვლისა, იმაში გამოიხატება, რომ განსხვავებით სამსჯავრო განხილვის სტადიისაგან, სადაც ხდება განსასჯელთა ბრალეულობის საკითხის გამოკვლევა და გადაწყვეტა, აქ ეს საკითხი, ისე როგორც სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განხილვისათვის საფუძვლების უტყუარობა, არ განიხილება.¹⁵

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 222-ე მუხლის 1 ნაწილში ნათქვამია, რომ მოსამართლემ იმ დროს, როდესაც ის წყვეტს საკითხს სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განხილვისათვის საფუძვლების საკმარისობის შესახებ, წინასწარ არ უნდა გადაწყვიტოს ბრალეულობის საკითხი, ამავ კოდექსის მე-11 მუხლის თანახმად კი არავინ არ შეიძლება ცნობილ იქნეს დამნაშავედ დანაშაულის ჩადენაში, თუ არა სასამართლოს განჩინით.

ასე უნდა გადაწყდეს მოცემული საკითხი პრაქტიკაშიც. სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის 1961 წლის 29 მაისის განჩინებაში ა. ტ. ივანოვის საქმეზე აღნიშნულია: „...დაწვრილებით გაუკეთა რა განჩინე-

11 В. З. Лукашевич. Защита в стадии предания суду. «Вопросы государства и права». Ученые записки Ленинградского государственного университета. № 255, 1958 г., стр. 105; Н. С. Алексеев, В. З. Лукашевич. Должен ли суд оценивать доказательство в стадии предания суду. «Правоведение», 1958 г., № 3, стр. 72, 76.

12 Б. А. Викторов. О критике некоторых положений в теории советского уголовного процесса «Советское государство и право». 1958 г., № 3, стр. 92., А. Хомовский. Подготовительное заседание суда. «Социалистическая законность». 1958 г., № 6, стр. 82.

13 Н. И. Полянский. Вопросы теории советского уголовного процесса. М., 1956 г., стр. 200.

14 ამიტომ არ შეიძლება დავეთანხმოთ პ. მ. დავიდოვისა და დ. ი. მირსკის შეხედულებას იმის შესახებ, რომ პროცესის ამ სტადიაში „სასამართლო არ ახდენს მტკიცებულებების შეფასებას... არ ამოწმებს... იმის შესაძლებლობას, რომ მათი საშუალებით დადგინო იქნეს ბრალდებულის ბრალეულობა თუ უდანაშაულობა (იხ. Прекращение уголовных дел, Госюриздат, 1963 г., стр. 70).

15 არ შეიძლება დავეთანხმოთ აგრეთვე ვ. მ. სავიციის, რომელიც თვლის, რომ „...ყოველგვარი მსჯელობა მტკიცებულებათა შეფასებაში რაიმე „სპეციფიკის“ შესახებ ეწინააღმდეგება კანონს“ (იხ. «Правоведение», 1962 г., № 1, стр. 174—175). სისხლის სამართალწარმოების საფუძვლების მე-17 მუხლი (საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 63-ე მუხლი) შეიცავს მტკიცებულებათა შეფასების შესახებ ძირითად დებულებებს და, ძირითად პირობებს, რომელიც საერთოა სასამართლოსათვის, პროკურორისათვის, გამომძიებლისათვის და მომკვლევე პირისათვის. რაც შეეხება მტკიცებულებათა შეფასების თავისებურებებს, ისინი განისაზღვრება პროცესის ამა თუ იმ სტადიის კონკრეტული ამოცანებით, სასამართლოსა და პროცესის სხვა მონაწილეთა საქმიანობის პროცესუალური პირობებით, რაც აგრეთვე რეგლამენტირებულია კანონით.

ბაში ანალიზი მკვლევარობაში ივანოვის ბრალეულობის მტკიცებულებებს და მიუთითა რა იმაზე, რომ ეს დანაშაული ბრალდებულმა ჩაიდინა პირდაპირი განზრახვით, სასამართლომ ამით წინასწარ გადაწყვიტა ბრალდებულის ბრალეულობის საკითხი და იგი გასცდა მისი კომპეტენციის ფარგლებს სამართალში მიცემის სტადიაში, რამდენადაც ასეთი შეფასება და მსგავსი დასკვნების გაკეთება, თანახმად კანონისა, შესაძლებელია მხოლოდ სამსჯავრო სხდომაზე¹⁶.

მამასადამე, მაშინ როცა მტკიცებულებების შეფასება სამართალში მიცემის სტადიაში მიმართულია იმისაკენ, რომ დადგინდეს საკმაო საფუძვლები ბრალდებულის **გასასამართლებლად**, სამსჯავრო განხილვის სტადიაში მის ამოცანას შეადგენს განსაზღვრულ იქნეს საკმარისობა უტყუარი მტკიცებულებებისა იმისათვის, რომ განსასჯელს **მსჯავრი დაედოს**.¹⁷

პრაქტიკაში ადგილი აქვს სხვა სახის დარღვევებსაც.

ასე, მაგალითად, რიგ შემთხვევებში (უფრო ხშირად ხულიგნობის საქმეებზე) სამართალში მიცემამდე ბრალდებულებს ბარდებათ საბრალდებო დასკვნის ასლი (ა. შ. ციციშვილის ბრალდების საქმე ქ. გორის სახალხო სასამართლოში), ინიშნება სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განხილვის თარიღი (ელიაშვილის ბრალდების საქმე ხაშურის რაიონის სახალხო სასამართლოში) ან კიდევ მოსამართლე საგამომძიებლო იზოლატორს მიმართავს თხოვნით მოიყვანოს სასამართლოში ბრალდებულები მათი საქმის განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად (დ. ი. ჩიჩიევის ბრალდების საქმე ცხინვალის რაიონის სახალხო სასამართლოში). ყოველივე ამას მოსდევს სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განხილვისათვის საკმაო საფუძვლების არსებობის შესახებ საკითხის წინასწარ გადაწყვეტა და ფაქტიურად მიგვევართ ბრალდებულთა სამართალში მიცემის გარეშე საქმის არსებითად განხილვამდე.

აღინიშნება აგრეთვე ისეთი შემთხვევებიც, როცა პროცესის ამ სტადიაში მოსამართლეები არასწორ ფორმულირებას უკეთებენ და წყვეტენ მათდამი არაქვემდებარე საკითხებს, მაგალითად, საკითხს სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის (გ. ნ. სტურუასა და დ. ნ. გავნიძის ბრალდების საქმე სამტრედიის რაიონის სახალხო სასამართლოში), საბრალდებო დასკვნის დამტკიცების (წიკლაურის ბრალდების საქმე ქ. თბილისის ოქტომბრის რაიონის სახალხო სასამართლოში), ხოლო ზოგჯერ იმ პირთა სიის დამტკიცების შესახებ, რომლებიც გამოძახებული უნდა იქნენ სამსჯავრო სხდომაზე (მალხაზოვის ბრალდების საქმე ქ. თბილისის ლენინის რაიონის სახალხო სასამართლოში).

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 230-ე მუხლში მოცემულია ნუსხა იმ საკითხებისა, რომლებიც გამორკვეული უნდა იქნეს სამართალში მიცემის დროს.

მაგრამ პრაქტიკაში ჯერ კიდევ ხშირია ისეთი შემთხვევები, როცა მოსამართლეები არ ახდენენ ზოგიერთი ამ საკითხის გამორკვევას.

უფრო მეტიც, ქ. სოხუმისა და მცხეთის რაიონის სახალხო სასამართლოებში იყენებენ ბრალდებულთა სამართალში მიცემის შესახებ დადგენილებების ტიპოგრაფიული წესით დამზადებულ ბლანკებს, მაგრამ ამ ბლანკებშიც დასმულია მხოლოდ სამი საკითხი იმ თერთმეტი საკითხიდან, რომლებიც გამორკვეული უნდა იქნეს პროცესის ამ სტადიაში. აღნიშნული საკითხების გამორკვე-

¹⁶ «Бюллетень Верховного суда СССР», 1961 г., № 6, стр. 22.

¹⁷ М. И. Бажанов. Предание суду в советском уголовном процессе. Харьков, 1965 г., стр. 6.

ვას კი, სწორედ იმ თანმიმდევრობით, როგორც ეს კანონშია მოცემული, დიდი მნიშვნელობა აქვს თუნდაც მხოლოდ იმიტომ, რომ მათი უმრავლესობის უარყოფითად გადაწყვეტა უსაგნოს ხდის დანარჩენი საკითხების გამორკვევას.

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის საოლქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განაჩენით ზ. გ. გიგოლაევსა და მ. ნ. გიგოლაევს მსჯავრი დაედოთ საქართველოს სსრ სსკ 104-ე მუხლის მე-2 პუნქტით, საქმის საკასაციო წესით განხილვისას დადგინდნენ იქნა წინასწარი გამოძიების პროცესში დაშვებული არსებითი ხასიათის პროცესუალური დარღვევები.

ასე, მაგალითად, დადგენილების გამოტანა ნ. გიგოლაევის დაზარალებულად ცნობის შესახებ, დაზარალებულის სახით მისი დაკითხვა, ზ. გ. გიგოლაევისა და მ. ნ. გიგოლაევისათვის ბრალდების წარდგენა და ბრალდებულთა სახით მათი დაკითხვა, დაზარალებულებისათვის საქმის მასალების გასაცნობად წარდგენა, გამოძიების დამთავრების გამოცხადება და საქმის მასალების ბრალდებულებისათვის და მათი დამცველებისათვის გასაცნობად წარდგენა, აგრეთვე სხვა, სულ თორმეტი პროცესუალური მოქმედება, გამომძიებლის მიერ თითქოს შესრულებული იყო ერთ დღეს.

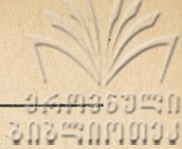
იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ მოცემული სისხლის სამართლის საქმე შედგებოდა ორი ტომისაგან, ზემოაღნიშნული საგამომძიებლო მოქმედებების ერთ დღეს შესრულების რეალობა ეჭვს ბადებდა. ეს იმითაც დასტურდება, რომ დაზარალებულისათვის საქმის მასალების გაცნობა და ერთ-ერთი ბრალდებულის დაკითხვა, ოქმების მიხედვით, ერთდროულად მიმდინარეობდა.

ბუნებრივია, ეს დარღვევები მოსამართლეს ბრალდებულთა სამართალში მიცემის დროს უნდა შეენიშნა, მაგრამ იგი ფორმალურად მიუდგა ამ საკითხის გამორკვევას. საქმე დაბრუნდა დამატებითი გამოძიებისათვის საკასაციო ინტანციის მიერ.

სამართალში მიცემის სტადიის თითოეული საკითხის გამოკვლევას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ სტატიის მიზანმიმართულად ვართ ყველა ამ საკითხის გაშუქების შესაძლებლობას, ამიტომ მიზანშეწონილად ვთვლით შევჩერდეთ მხოლოდ იმ საკითხზე, რომლებიც პრაქტიკაში შედარებით უფრო ხშირად არასწორად წყდება.

დიდ ინტერესს იწვევს საკითხი სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განხილვისათვის მტკიცებულებების საკმარისობის განსაზღვრის შესახებ. აღნიშნულ საკითხს პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა ენიჭება, იმ გარემოებათა შორის, რომლებიც გამოკვლეული უნდა იქნეს სამართალში მიცემის დროს. მიუხედავად ამისა, ეს საკითხი არ შეიძლება გაიგივებული იქნეს სამსჯავრო სხდომაზე საქმის განხილვისათვის საფუძვლების საკმარისობის ცნებასთან,¹⁸ რადგან ამ ცნებაში შედის ერთობლიობა იმ საკითხებისა, რომლებიც დასახელებულია საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 230-ე მუხლში.

მტკიცებულებათა საკმარისობის, როგორც ბრალდებულის სამართალში მიცემის საფუძვლის ქვეშ, ჩვენის აზრით, იგულისხმება წინასწარი გამოძიების პროცესში შეკრებილ ისეთ მტკიცებათა არსებობა, რომლებიც სასამართლო

განხილვის სტადიაში მათი შემოწმებისა და უტყუარად ცნობის შემთხვევაში საფუძვლად უნდა დაედოს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანას.

მტკიცებულებათა საკმარისობის განსაზღვრისათვის, როგორც სამართალში მიცემის სტადიაში, ისე სასამართლო განხილვის სტადიაში აუცილებელია ერთი და იგივე საფუძვლები, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ სამართალში მიცემის სტადიაში დასახელებული საფუძვლების გამოკვლევა მათი უტყუარობის თვალსაზრისით არ ხდება, გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისას კი მტკიცებულებათა საკმარისობა განისაზღვრება მათი უტყუარობის დადგენის შემდეგ.

მაშასადამე, როდესაც სამართალში მიცემის სტადიაში სწორად არის განსაზღვრული მტკიცებულებათა საკმარისობა, ხოლო წინასწარი გამოძიების პროცესში შეკრებილმა და სასამართლოში გამოკვლეულმა მტკიცებულებებმა დადასტურება ჰპოვეს, ასეთ შემთხვევაში არსებობს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის შესაძლებლობა. მოსამართლეები შებოჭილნი არ არიან ბრალდებულის სამართალში მისაცემად მტკიცებულებათა საკმარისობის საკითხის წინასწარ გადაწყვეტივით და სამსჯავრო სხდომაზე ყველა საკითხს წყვეტენ კოლეგიალურად — სახალხო მსაჯულებთან ერთად, სათანადო პროცესუალურ პირობებში და სამსჯავრო განხილვის მონაწილეთა აქტიური დახმარებით. ეს ფაქტი დასტურდება სასამართლო პრაქტიკით, სადაც სასამართლო მთელ რიგ შემთხვევებში საქმის არსებითად განხილვის შემდეგ წარმოებით წყვეტს ამ საქმეს, ამართლებს ბრალდებულს ან აბრუნებს საქმეს დამატებითი გამოძიებისათვის არა იმიტომ, რომ მტკიცებულებებმა დადასტურება ვერ პოვეს სამსჯავრო სხდომაზე, არამედ იმასთან დაკავშირებით, რომ ეს მტკიცებულებანი საკმარისი არ არის. სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განჩინებაში გერასიმოვას საქმეზე, ნათქვამია: „უსაფუძვლოა საოლქო სასამართლოს მოსაზრება, რომ გერასიმოვას სამართალში მიცემის შესახებ დადგენილების არსებობისას სახალხო სასამართლოს უფლება არ ჰქონდა სამსჯავრო სხდომაზე გამოეტანა განაჩენა საქმის შეწყვეტის თაობაზე“.¹⁹

ლებულობენ რა გადაწყვეტილებას საქმის განმწესრიგებელ სხდომაზე განსახილველად გატანის თაობაზე, მოსამართლეები ნიშნავენ აღნიშნული საქმის განხილვის დროს და ამის შესახებ ატყობინებენ სახალხო მსაჯულებსა და პროკურორს. ასეთი პრაქტიკის გამო დასახელებული პირები მოკლებული არიან შესაძლებლობას საქმის განმწესრიგებელ სხდომაზე განხილვამდე გაეცნონ იმ მოტივებს, რომლებმაც მოსამართლე მიიყვანა ზემოაღნიშნულ გადაწყვეტილებამდე. ამიტომ მართებულად უნდა ჩაითვალოს იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული აზრი იმის შესახებ, რომ ასეთ შემთხვევებში აუცილებელია გამოტანილ იქნეს სპეციალური დადგენილება, რომელშიც უნდა აღინიშნოს საქმის განმწესრიგებელ სხდომაზე გატანის საფუძვლები.²⁰ თუმცა ეს უნდა მოხდეს საკანონმდებლო წესით რეგლამენტირების შემდეგ.

საქმის განხილვა განმწესრიგებელ სხდომაზე იწყება მოსამართლის მოხსენებით, რომელიც ასაბუთებს თავის საწინააღმდეგო მოსაზრებებს. სახალხო

¹⁹ «Судебная практика Верховного суда СССР». 1952 г., № 10, стр. 19.

²⁰ Н. С. Алексеев, В. З. Лукашевич. Дальнейшее укрепление социалистической законности и охрана прав личности. Сборник «Вопросы судопроизводства и судостроительства в новом законодательстве Союза СССР». Госюриздат. 1959 г., стр. 207. М. И. Бансанов. Предание суду в советском уголовном процессе. Харьков, 1965 г., стр. 8. А. Кобликов. Внесение уголовного дела на рассмотрение распорядительного заседания. «Советская юстиция». 1963 г., № 3, стр. 17—18 и др.

მსაჯულებს²¹ და პროკურორს უფლება აქვთ შეკითხვები მისცენ მომხსენებელს. შემდეგ სასამართლო მოუსმენს პროკურორს, სასამართლო სხდომაზე მოიწვევს გამოძახებულ პირებს და მოისმენს მათ შუამდგომლობებს. განცხადებულ შუამდგომლობებთან დაკავშირებით სასამართლო მოისმენს პროკურორის დასკვნას და ამის შემდეგ გადის სათათბირო ოთახში განჩინების გამოსატანად.

ამრიგად, სასამართლომ ორჯერ უნდა მოისმინოს პროკურორის დასკვნა. პროკურორი ჯერ ასაბუთებს ბრალდებულის სამართალში მიცემას განცხადებულ შუამდგომლობათა მხედველობაში მიუღებლად, ხოლო შემდეგ გამოთქვამს აზრს ამ შუამდგომლობათა დასაბუთებულობის საკითხზე. პრაქტიკაში არ არის გამორიცხული იმის შესაძლებლობა, რომ მაგალითად, ბრალდებულმა აღძრას დასაბუთებული შუამდგომლობა საქმის დამატებით გამოძიებაზე დაბრუნების შესახებ. ამიტომ, ჩვენის აზრით, სწორად უნდა იქნეს მიჩნეული იმ მოკავშირე რესპუბლიკათა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსების პოზიცია (მაგალითად, ყაზახეთის სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 211-ე მუხლი ან უკრაინის სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 240-ე მუხლი), რომლებიც ითვალისწინებენ, რომ სასამართლომ პროკურორის დასკვნა უნდა მოისმინოს მხოლოდ ერთხელ — სასამართლოში შემოსული შუამდგომლობებისა და განცხადებების განხილვის შემდეგ.

სისხლის სამართალწარმოების საფუძვლების 36-ე მუხლის შესაბამისად, განმწესრიგებელ სხდომაზე სასამართლოს შეუძლია ამოიღოს საბრალდებო დასკვნიდან ბრალდების ცალკეული პუნქტი ან გამოიყენოს სისხლის სამართლის კანონი ნაკლებად მძიმე დანაშაულის შესახებ, ამასთან არ შეცვალოს ბრალდების ფორმულირება.

მთელ რიგ მოკავშირე რესპუბლიკათა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსებისაგან განსხვავებით (რსფსრ სსსკ 227-ე მუხლი, ბელორუსიის სსრ სსსკ 229-ე მუხლი და სხვ.), რომლებიც ეწინააღმდეგებიან ზემოთ დასახელებულ საერთო საკავშირო ნორმას და უშვებენ ბრალდების ფორმულირების შეცვლას იმ პირობით, თუ ახალი ბრალდება არსებითად არ განსხვავდება საბრალდებო დასკვნაში მოცემული ბრალდებისაგან, საქართველოს სსრ სსსკ 222-ე მუხლის მე-3 ნაწილი არ შეიცავს ასეთ შენიშვნას, რადგან ბრალდების ფარგლების არარსებითი გაფართოება კი იწვევს ბრალდებულის დაცვის უფლების დარღვევას და იგი დაკავშირებულია სასამართლოს უფლებასთან დადგენილად მიიჩნიოს ახალი ფაქტები.

განმწესრიგებელ სხდომაზე სასამართლო შეიძლება მივიდეს იმ დასკვნამდე, რომ საქმეში მოიპოვება საფუძველი ბრალდებულისათვის ისეთი ბრალდების წასაყენებლად, რომელსაც საბრალდებო დასკვნა არ შეიცავს ამ ბრალდების შესაცვლელად უფრო მძიმე თუ ისეთი ბრალდებით, რომელიც ფაქტიურ გარემოებათა მიხედვით არსებითად განსხვავდება პირვანდელი, საბრალდებო დასკვნაში მოცემული ბრალდებისაგან. ისე როგორც საქართველოს სსრ სსსკ 232-ე მუხლში დასახელებულ სხვა გარემოებათა არსებობისას, სისხლის სამართლის საქმე დაბრუნებული უნდა იქნეს დამატებითი გამოძიებისათვის, ვინაიდან

21 აღნანიშნავია, რომ სხვა მოკავშირე რესპუბლიკათა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსებისაგან განსხვავებით ლიტვის სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 248-ე მუხლი ავალდებულებს სასახლო მსაჯულებს განმწესრიგებელი სხდომის დაწყებამდე გაეცნონ საქმის მასალებს.

სასამართლოში ბრალდების შეცვლა დასაშვებია მხოლოდ იმ პირობით, თუ ამით არ უარესდება ბრალდებულის მდგომარეობა და არ ირღვევა მისი უფლება დაცვაზე.²² ამასთანავე ხაზი უნდა გაუსვათ იმას, რომ საქმის დამატებით გამოძიებაზე დაბრუნებისას სასამართლო მოვალეა კონკრეტულ გარემოებათა გათვალისწინებით თავის განჩინებაში მიუთითოს, სახელდობრ რა გარემოებანი უნდა გამოირკვეს და რა საგამომძიებლო მოქმედებანია შესასრულებელი. მაგრამ ეს სრულებით არ ზღუდავს წინასწარი გამოძიების ორგანოს ჩაატაროს სხვა საგამომძიებლო მოქმედებანიც, გამოიკვლიოს სხვა გარემოებანი ან დამატებითი ვერსიები საქმეზე.

დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს საკითხს იმის შესახებ, შეიძლება თუ არა, განმწესრიგებელ სხდომაზე აღდგენილ იქნეს დანაშაულის კვალიფიკაცია, რომელიც შეცვლილ იქნა პროკურორის მიერ საბრალდებო დასკვნის დამტკიცებისას.

ი. დ. პერლოვი, ვ. მ. სავიციკი და მთელი რიგი სხვა პროცესუალისტები თვლიან, რომ დანაშაულის კვალიფიკაციის ამგვარი აღდგენა იწვევს ბრალდებულის დაცვის უფლების დარღვევას.²³ მაგრამ ასეთი შეხედულება არ შეიძლება გავიზიაროთ.

ჩვენის აზრით, სწორად უნდა ჩაითვალოს ამ საკითხზე სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს პრაქტიკა. სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განჩინებაში მალინინის საქმეზე ნათქვამი იყო, რომ: „პროკურორის მიერ დანაშაულის იმ კვალიფიკაციის შეცვლა, რომელიც მოცემული იყო საბრალდებო დასკვნაში, ხელს არ უშლის მოსამზადებელი სხდომის მიერ კვალიფიკაციის აღდგენას საქმის დამატებითი გამოძიებისათვის გადაცემის გარეშე, თუ მოსამზადებელ სხდომაზე დანაშაული დაკვალიფიცირებულია სსკ იმ მუხლით, რომლითაც წარდგენილი იყო ბრალდება“.²⁴

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 5—9 მუხლებში და 200-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ პუნქტში მითითებულ გარემოებათა არსებობისას სასამართლო განმწესრიგებელ სხდომაზე წარმოებით წყვეტს საქმეს.

დასახელებული გარემოებებიდან პრაქტიკაში ზოგჯერ დავას იწვევს დანაშაულის ჩადენაში ბრალდებულის მონაწილეობის დაუდასტურებლობის გამო სისხლის სამართლის საქმის შეწყვეტის საკითხი. ამ საკითხზე საჭიროა შევჩერდეთ აგრეთვე იმიტომ, რომ ზოგიერთი მოკავშირე რესპუბლიკის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს ასეთ შესაძლებლობას.

ჩვენის აზრით დანაშაულის ჩადენაში ბრალდებულის მონაწილეობის დაუდასტურებლობის მოტივით სამართალში მიცემის სტადიაში სისხლის სამართლის საქმის შეწყვეტის შესაძლებლობის უარყოფა დაკავშირებულია ამ სტადიის ამოცანების და აგრეთვე ამ სტადიაში მტკიცებულებათა შეფასების ხასიათის არასწორ გაგებასთან.

²² И. М. Гальперин. Направление судом уголовного дела на следствие. Госюриздат. 1960 г., стр. 39 и др.

²³ Научно-практический комментарий к уголовно-процессуальному кодексу РСФСР. Госюриздат, 1963 г., стр. 406; В. Савицкий. Полезный комментарий. «Советская юстиция», 1963 г., № 21, стр. 21.

²⁴ «Судебная практика Верховного суда СССР», 1946 г., Выпуск VIII (XXXII) стр. 26.

ასე, ს. გ. ნოვიკოვი წერს: „როგორ შეუძლია სასამართლოს დადგენილად მიიჩნიოს დანაშაულში ბრალდებულის მონაწილეობის დაუდასტურებლობა... თუ იგი არ მოახდენს მტკიცებულებების არსებითად შემოწმებასა და შეფასებას“. ²⁵

დასახელებული გარემოების გამო საქმის შეწყვეტისათვის სრულიად არ არის სავალდებულო მტკიცებულებათა „არსებითად“ შემოწმება ან „მტკიცებულებათა სრული შეფასება“. ²⁶ ამ შემთხვევაში სავსებით საკმარისია იმ დასკვნამდე მისვლა, რომ არ არსებობს საკმაო მტკიცებულებანი საქმის სამსჯავრო სხდომაზე განსახილველად (საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 230-ე მუხლის მე-4 პუნქტი) და არ მოიპოვება დამატებითი მტკიცებულებების შეკრების შესაძლებლობა. ²⁷

სწორედ ასე, ჩვენის აზრით მართებულად, არის გადაწყვეტილი ეს საკითხი საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 233-ე მუხლში, ამიტომ არასწორად უნდა ჩაითვალოს რესპუბლიკის იმ სასამართლოების პრაქტიკა, რომლებიც დანაშაულის ჩადენაში ბრალდებულის მონაწილეობის დაუდასტურებლობის გამო საქმის შეწყვეტის საკითხს გადასდებენ ხოლმე სამსჯავრო სხდომაზე საქმის გადაწყვეტის დროისათვის.

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 233-ე მუხლი ითვალისწინებს განმწესრიგებელ სხდომაზე სისხლის სამართლის საქმის შეწყვეტის შესაძლებლობას იმავე კოდექსის მე-9 მუხლში აღნიშნულ გარემოებათა არსებობის დროს.

საკითხის ასეთი გადაწყვეტა, ჩვენის აზრით, ეწინააღმდეგება საერთო-საკავშირო კანონმდებლობას. დასახელებული გარემოების გამო სისხლის სამართლის საქმის შეწყვეტისათვის აუცილებელია დადგინდეს ბრალდებულის ბრალეულობა, ეს კი ეწინააღმდეგება სისხლის სამართალწარმოების საფუძვლების 36-ე მუხლის 1 ნაწილს, რადგან სასამართლოს არ შეუძლია თავისი გადაწყვეტილება დაამყაროს ბრალდებულის აღიარებაზე, იგი მოვალეა გამოიკვლიოს ამ აღიარების უტყუარობა და დარწმუნდეს მის სინამდვილეში.

განმწესრიგებელ სხდომაზე საქმის განხილვისას ზოგჯერ წარმოიშობა საკითხი სასამართლოს მიერ კერძო განჩინების გამოტანის შესახებ.

მოქმედი კანონმდებლობა ამ საკითხს განმწესრიგებელი სხდომისათვის არ აწესრიგებს, ისე, როგორც ამას ადგილი აქვს პირველი ინსტანციის სასამართლოს (საქ. სსრ სსსკ 321 მუხლი) და საკასაციო ინსტანციის (საქ. სსრ სსსკ 367 მუხლი) მიმართ. მაგრამ გამომდინარე სამართალწარმოების ამოცანებიდან და საქართველოს სსრ სსსკ მე-60 მუხლიდან, რომელიც ზოგადი ფორმით ითვალისწინებს სასამართლოს მოვალეობას გამოარკვიოს დანაშაულის ჩადენის ხელშემწყობი გარემოებანი და მიიღოს ზომები მათ ასაცილებლად, ჩვენ ვთვლით, რომ განმწესრიგებელ სხდომაზე კერძო განჩინების გამოტანა აუცილებელია, მხოლოდ იმ პირობით, თუ სამართალში მიცემის სტადიაში ხდება

²⁵ С. Г. Новиков. Стадия предания суду и ее значение. «Советское государство и право». 1965 г., № 1, стр. 152; И. М. Гальперин, В. З. Лукашевич. Предание суду по советскому уголовно-процессуальному праву. Издательство «Юридическая литература», 1965 г., стр. 126.

²⁶ М. Л. Шифман. Предание суду в советском уголовном процессе. М., 1957, стр. 19.

²⁷ М. С. Строгович. Курс советского уголовного процесса, Издательство АН СССР 1958 г., стр. 381.

საქმის შეჩერება და წარმოებით შეწყვეტა ან დამატებითი გამოძიებისათვის დაბრუნება.

დბდი მნიშვნელობა აქვს სისხლის სამართლის საქმის სამსჯავრო სხდომაზე განსახილველად მომზადებასთან დაკავშირებული მთელი რიგი საკითხების გადაწყვეტასაც. პრაქტიკაში ზოგჯერ აქაც აღინიშნება დარღვევები.

ასე, მაგალითად, მოსამართლეები ხანდახან არ წყვეტენ საქართველოს სსრ სსსკ 44-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევებში განსასჯელისათვის დამცველის დანიშვნის, სამოქალაქო სარჩელის ან ქონების შესაძლებელი კონფისკაციის უზრუნველყოფის, დამატებითი მტკიცებულებების გამოთხოვისა და სხვ. საკითხებს.

ქ. თბილისის ოქტომბრის რაიონის სახალხო სასამართლოში ი. გ. შიუკა-შვილი სამართალში იქნა მიცემული 1966 წლის 28 აპრილს, საქმე კი განსახილველად დაინიშნა 11 მაისისათვის. აღნიშნულ დღეს, ისე როგორც შემდეგ— 19, 23 და 31 მაისს, საქმის განხილვა გადაიდო ზოგიერთი მოწმის და დაზარალებულის გამოუცხადებლობის გამო, თუმცა განსასჯელს საბრალდებო დასკვნის ასლი ჩაბარდა მხოლოდ 30 მაისს.

მამასადამე, სასამართლომ რამდენიმეჯერ დანიშნა საქმე განსახილველად, მოწყვიტა მოწმეები და პროცესის სხვა მონაწილეები სამუშაოსა და ოჯახს, მაშინ როცა საქმე განსახილველად არ იყო მომზადებული, რადგან საბრალდებო დასკვნის ასლი დიდი დაგვიანებით იქნა ჩაბარებული.

ზიანის მიყენების შედეგად წარმოშობილი დავების განხილვის სასამართლო პრაქტიკის შესახებ

გ. იოსავა,

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილე

გ. ბახტაძე,

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს უფროსი კონსულტანტი

ზიანის მიყენების შედეგად წარმოშობილი დავების განხილვის სასამართლო პრაქტიკის შესწავლით ირკვევა, რომ საქართველოს სსრ სასამართლო ორგანოები ძირითადად სწორად წყვეტენ ამ კატეგორიის დავებს. ამასთან ადგილი აქვს დავის არასწორად გადაწყვეტის ფაქტებსაც, რაც სხვა გარემოებათა გარდა, რიგ შემთხვევებში, გაპირობებულთა სათანადო ნორმების ურთიერთშეუბამობითა და ბუნდოვანობით.

დასახიჩრებით ან ჯანმრთელობის სხვა დაზიანებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების 1961 წ. 22 დეკემბერს დამტკიცებული წესების მე-17 პუნქტის თანახმად იმ შემთხვევაში, თუ სამუშაოსთან დაკავშირებული ზიანის მიყენებაში ბრალი დაზარალებულსაც მიუძღვის, დაზარალებულის ხელფასს უნდა გამოაკლდეს მისი ბრალის ხარისხის შესაბამისი თანხა, ხოლო მიღებულ თანხას გამოაკლდება პენსია.

სასამართლოები ამ წესით ხელმძღვანელობენ. ვფიქრობთ, რომ მიყენებული ზიანის ასე გაანგარიშება არ შეესაბამება რეალური ზიანის ანაზღაურების პრინციპს.

დაზარალებულის ბრალის ხარისხის მიხედვით მხარეთა შორის უნდა განაწილდეს არა ხელფასის თანხა, არამედ მიყენებული ზიანი. ამიტომ, ჯერ უნდა დადგინდეს რეალურად მიყენებული მთელი ზიანის ოდენობა და შემდეგ ის განაწილდეს მხარეთა შორის მათი ბრალის ხარისხის მიხედვით.

რიგ შემთხვევებში ადგილი აქვს ზიანის მიყენების საფუძვლით ორგანიზაციისათვის თანხების გადახდევინებას ისეთ პირობებში, როდესაც დაზარალებული — მოსარჩელე მოხუცებულობით პენსიაზეა გასული.

ვფიქრობთ, რომ ასეთ სიტუაციაში სარჩელის დაკმაყოფილება ეწინააღმდეგება, „სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების სამოქალაქო სამართლის კანონმდებლობის საფუძვლების“ III კარის მე-12 თავს და საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 41-ე თავს, სადაც ლაპარაკია ზიანის მიყენების შედეგად წარმოშობილ ვალდებულებაზე.

მოცემული ვალდებულებისათვის დამახასიათებელია ის, რომ იგი წარმოიშობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ზიანია მიყენებული: არ არის ზიანი, არ არის მისი ანაზღაურების ვალდებულება.

ეს პრინციპული დებულება აშკარად ირღვევა მაშინ, როდესაც ადგილი აქვს მოპასუხე ორგანიზაციისათვის ვალდებულების დაკისრებას ისეთ შემთხვევაში, როდესაც მოსარჩელე დაზიანების შემდეგ გავიდა მოხუცებულობით პენსიაზე და ითხოვს განსხვავებას წარსულ ხელფასს და ამ პენსიას შორის.

დასახიჩრებთ ზიანის მიყენებაში იგულისხმება ის, რომ პირი დასახიჩრების შედეგად შრომის უნარს კარგავს და ამის შესაბამისად მცირდება მისი უნარი გამოიმუშაოს ისეთივე თანხა, როგორსაც დასახიჩრებამდე იღებდა. ეს პირი რომ არ დასახიჩრებულიყო, იგულისხმება, ის თავის გამომუშავებას შეინარჩუნებდა.

ფაქტიურად სულ სხვა მდგომარეობაა მაშინ, როდესაც პირი მოხუცებულობით გადის პენსიაზე. ასეთი პენსიის დანიშვნის კანონით ნაგულისხმევი წინამძღვარი ის არის, რომ პირს გარკვეული ასაკის მიღწევისას ბუნებრივად უქვეითდება შრომის უნარი.

მოხუცებულობით პენსიის მაქსიმუმი 120 მანეთია. ეს პენსია, შესაძლოა, ნაკლებია გამომუშავებაზე, მაგრამ განსხვავება გამომუშავებასა და მოხუცებულობით პენსიას შორის ზიანად როდი ითვლება. ეს არის შემოსავლის შემცირება შრომის უნარის ბუნებრივად, ასაკის გამო დაქვეითების გამო.

სრულიად სხვაგვარად წყდება ამყამად ეს საკითხი პრაქტიკაში.

ტყიბულის სახალხო სასამართლოს 1966 წლის 14 იანვრის № 2/173 გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა სამანიშვილის სარჩელი ტყიბულნახშირტრესტის დასავლეთის შახტასთან.

სამანიშვილი დაზიანდა 1965 წლის 23 აგვისტოს. 1966 წლის 24 მარტიდან დაენიშნა მოხუცებულობით პენსია 120 მანეთი. დაზიანებამდე მისი საშუალო ხელფასი იყო 210 მანეთი. საექიმო შემოწმების აქტის თანახმად მან პროფესიული შრომის უნარი დაზიანების გამო დაკარგა 70 პროცენტით.

სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა: 210 მანეთს გამოაკლო შენარჩუნებული პროფესიული შრომის უნარის შესაბამისი თანხა, პენსია 120 მანეთი და მიღებული თანხა 21 მანეთი და 58 კაპიკი დააკისრა მოპასუხეს.

ამ მაგალითიდან ჩანს, რომ სამანიშვილი, რომელიც მოხუცებულობით პენსიაზე გასული და რომელსაც პროფესიული შრომის უნარი შენარჩუნებული აქვს მხოლოდ 30 პროცენტით, სიკვდილამდე ან ჯანმრთელობის შეცვლამდე მიიღებს პენსიის მაქსიმუმის — 120 მანეთის ზემოთ კიდევ 21 მანეთს.

იგივე სამანიშვილი რომ არ დაზიანებულიყო და ისე გადასულიყო მოხუცებულობით პენსიაზე, ამ 21 მანეთს არ მიიღებდა.

ნათელია, რომ ასეთ სიტუაციაში ფაქტიურად ადგილი აქვს არა ზიანის ანაზღაურებას, არამედ „დაზიანებულის“ მდგომარეობის გაუმჯობესებას, რაც სრულიადაც არ გამომდინარეობს კანონიდან, ნორმებიდან ზიანის მიყენებისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ.

კანონის აზრის შესაბამისი იქნებოდა, რომ მაშინ, როდესაც დეზიანებული პირი მოხუცებულობის ასაკსა მიღწეული, საექიმო კომისიას ევალუბოდეს გაცეს პასუხი ორ კითხვაზე:

1. რამდენი პროცენტით დაკარგა მოსარჩელემ პროფესიული შრომის უნარი დაზიანების შედეგად.

2. რამდენი პროცენტით აქვს დაკარგული მას პროფესიული შრომის უნარი ასაკის გამო.

იმ შემთხვევაში, თუ ასაკის გამო დაკარგული პროფესიული შრომის უნარის ოდენობა ჭარბობს დაზიანების შედეგად დაკარგული პროფესიული შრომის უნარის ოდენობას, მაშინ სარჩელზე უარი უნდა ეთქვას.

ეს სწორი იქნებოდა, რადგან ასეთ შემთხვევაში შემოსავლის შემცირება გაპირობებულია არა დაზიანებით, არამედ ასაკით.

შენიშვნას იწვევს დაზარალებულის საშუალო გამომუშავების დადგენის წესი. ამ წესის თანახმად მხედველობაში მიიღება დაზარალებულის მხოლოდ სრული თვეების გამომუშავება. ეს წესი ზოგჯერ უარეს მდგომარეობაში აყენებს იმ პირს, რომელიც დაზიანებამდე სისტემატურად მუშაობდა და პრივილეგიურ მდგომარეობას უქმნის ისეთ პირს, რომელმაც უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში თუნდაც ერთი თვე წაიმუშავა, მაგრამ მიიღო დიდი შემოსავალი.

შედარებისათვის მოგვყავს ორი მაგალითი:

1. ჭიათურის სასამართლოს 1966 წლის 5 აპრილის № 2/124 გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ჭილაძის სარჩელი მარგანტრესტის ავტოკანტორასთან მარჩენალის დალუპვით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაზე.

წინა ორი წლის პერიოდში გარდაცვალებული მუშაობდა სამი თვის განმავლობაში და მისი გამომუშავება შეადგენდა თითოეულ თვეში 130, 109 და 111 მანეთს. მისი საშუალო გამომუშავება გამოვიდა 119 მანეთი და ზიანის ოდენობაც ამ თანხიდან იქნა დაანგარიშებული.

2. ჭიათურის სასამართლოს 1966 წლის 26 მაისის № 2/144 გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა მუმლაძის სარჩელი ჭიათურის მარგანტრესტის პერევისის და ორჯონიკიძის სახელობის მადაროთა სამმართველოებთან.

მუმლაძე დაზიანებამდე სისტემატურად მუშაობდა და მისი გამომუშავება მერყეობდა თვეში 90—110 მანეთის ფარგლებში. მისი საშუალო გამომუშავება აღმოჩნდა 97 მანეთი.

ამრიგად, ის პირი, რომელიც 2 წლის განმავლობაში მხოლოდ 3 თვეს მუშაობდა, აღმოჩნდა უკეთეს მდგომარეობაში, ვიდრე ის პირი, რომელიც სისტემატურად მუშაობდა.

უფრო მეტიც, საკმარისა პირმა დაზიანებამდე ორი წლის განმავლობაში წაიმუშაოს რამდენიმე დღე, მიიღოს დიდი გასამრჯელო და ამის შესაბამისად, მისი ზიანიც ამ დიდი თანხიდან იქნება გამოანგარიშებული.

დაზარალებულის საშუალო გამომუშავების გამოანგარიშების ეს მეთოდი დადგენილია 1961 წლის 22 დეკემბრის „წესების“ მე-12 პუნქტით.

ვფიქრობთ, რომ ამ შემთხვევაში „წესები“ არ შეესაბამებოდა შრომის მიხედვით ანაზღაურების სოციალისტურ პრინციპს.

საქმეთა შესწავლით ირკვევა, რომ 1961 წლის 22 დეკემბრის „წესები“ არ შეესაბამებოდა მოქმედ კანონმდებლობას, რომლითაც დადგენილია კოლმეურნეობის წევრთა შრომის უუნარობის ასაკი.

ჭიათურის სასამართლოს 1966 წლის 29 იანვრის № 2/209 გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ვალინა კაპანაძის სარჩელი ჭიათურის № 3 ავტოსატრანსპორტო კანტორასთან მარჩენალის დალუპვით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ. მოსარჩელე კოლმეურნეობის წევრია. არის 58 წლის.

თანახმად 1961 წლის 22 დეკემბრის „წესებისა“ მარჩენალის დალუპვის გამო ზიანი აუნაზღაურდებოდათ ქალებს 55 წლიდან, კაცებს 60 წლიდან.

ეს „წესები“ მიღებულია კოლწევრებზე საპენსიო კანონის გავრცელებამდე. როგორც ჩანს, „წესებით“ დადგენილი შრომისუუნარობის ასაკი 55—60 წელი გადმოღებულია საპენსიო კანონმდებლობიდან.

ამჟამად კოლწევრებზე გავრცელებულია საპენსიო კანონმდებლობა, მაგრამ ზოგიერთი თავისებურებით. ერთ-ერთი თავისებურება ის არის, რომ კოლ-

წევრის შრომის უუნარობის ასაკად, საპენსიო ასაკად, დადგენილია 60—65 წელი და არა 55—60 წელი.

ამრიგად, გამოდის, რომ სამოქალაქო კანონმდებლობით (1961 წლის 22 დეკემბრის „წესებით“) კოლწევრის შრომის უუნარობის ასაკია ქალისა 55, მამაკაცის 60 წელი, საპენსიო კანონმდებლობით კი შესაბამისად 60—65 წელი.

ცხადია, რომ აქ წინააღმდეგობა: არ შეიძლება პირი ერთი კანონით შრომის უნარიანი იყოს, მეორეთი შრომის უუნარო.

ეს წინააღმდეგობა მოიხსნებოდა „წესებში“ შესწორების შეტანით, რითაც ის შესაბამისობაში მოვიდოდა მოქმედ საპენსიო კანონმდებლობასთან.

საქმეთა შესწავლით ირკვევა 1961 წლის 22 დეკემბრის „წესების“ შემდეგი წინააღმდეგობა კანონმდებლობასთან ზიანის მიყენებით წარმოშობილ დავათა შესახებ.

ჭიათურის სახალხო სასამართლოს 1966 წლის 10 მაისის № 2/145 გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა კეკენაძის სარჩელი ჭიათურის მარგანტრესტის ავტოსატრანსპორტო კანტორასთან.

„წესების“ თანახმად სასამართლომ ზიანის თანხა შემდეგნაირად იანგარიშა: დაზარალებულის საშუალო ხელფასია 85 მანეთი. დაზარალებულმა პროფესიული შრომის უნარი დაკარგა 80 პროცენტით, საერთო — 40 პროცენტით. პროფესიული შრომის უნარის 80 პროცენტს შეესაბამება 68 მანეთი, 20-ს 17 მანეთი.

საერთო შრომის უნარის პროცენტების დაკარგვა მხედველობაში არ მიიღება. დაზარალებული პენსიას არ იღებს.

ამრიგად, დაზიანების შედეგად მოსარჩელეს თავისი პროფესიით შეუძლია გამოიმუშაოს 17 მანეთი, აღარ შეუძლია — 68 მანეთი.

სასამართლომ, აქედან გამომდინარე, დააკისრა მოპასუხეს თვეში 68 მანეთის გადახდა.

საქმის ასე გადაწყვეტა შეესაბამება „წესებს“. მაგრამ საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 472-ე მუხლის აზრს და ლოგიკას ეწინააღმდეგება:

მოსარჩელეს დაკარგული აქვს საერთო შრომის უნარი 40 პროცენტით. თუ არაპროფესიული მუშის ხელფასის მინიმუმად 45 მანეთს ავიღებთ, დავინახავთ, რომ მოსარჩელეს არაპროფესიული სამუშაოს შესრულებით შეუძლია გამოიმუშაოს ამ 45 მანეთის 60 პროცენტი ე. ი. 27 მანეთი. ხოლო პროფესიული შრომის უნარის გამოყენებით კი 17 მანეთი.

თუ ვიხელომდვანელებთ სოციალიზმის პრინციპით „თითოეულისაგან მისი უნარის მიხედვით, თითოეულს მისი შრომის მიხედვით“, მივალთ იმ დასკვნამდე, რომ პირმა უნდა გამოიყენოს ის შრომის უნარი, რომლითაც მას მუშაობის მეტი შესაძლებლობა აქვს.

ამიტომ, მიზანშეწონილი იქნებოდა იმ შემთხვევაში, როდესაც შენარჩუნებული საერთო შრომის უნარით მოსარჩელეს შეუძლია მეტი თანხის გამოიმუშავება ვიდრე შენარჩუნებული პროფესიული შრომის უნარით, მაშინ მხედველობაში იქნას მიღებული ის თანხა, რომლის მიღება პირს შეუძლია შენარჩუნებული საერთო (და არა პროფესიული) შრომის უნარის გამოყენებით.

მოცემულ საქმეზე მოსარჩელის საშუალო ხელფასს 85 მანეთს გამოაკლ-

დებოდა 27 მანეთი და მიღებული თანხა 58 მანეთი (და არა 68) დაეკისრებოდა მოპასუხეს.

ამყამად სასამართლო მოქმედებს „წესების“ მე-11 პუნქტის შესაბამისად. მაგრამ, როგორც ჩანს, „წესების“ ეს პუნქტი ყველა შემთხვევაში არ შეესაბამება კანონს, კერძოდ, სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 472-ე მუხლს.

„წესების“ კანონისადმი შეუსაბამობის უფრო ნათელი ილუსტრაციისათვის ჩავთვალოთ, რომ მოცემულ საქმეზე მოსარჩელეს პროფესიული შრომის უნარი დაკარგული აქვს არა 80, არამედ 100 პროცენტით. ასეთ შემთხვევაში მხედველობაში მიიღება შენარჩუნებული საერთო შრომის უნარის შესაბამისი თანხა. ესე იგი, ამ შემთხვევაში 85 მანეთს გამოაკლდება 27 მანეთი და მოპასუხეს დაეკისრება 58 მანეთის გადახდა.

მაშინ კი, როდესაც მოსარჩელე ნაკლებად დაზიანდა და დაკარგა პროფესიული შრომის უნარის არა 100, არამედ 80 პროცენტი „წესების“ შესაბამისად მოპასუხეს დაეკისრა მეტი თანხის — 68 მანეთის გადახდა.

ამრიგად, „წესების“ თანახმად, ნაკლები დაზიანება იწვევს მეტი თანხის მიღებას. ცხადია, საკითხის ასე გადაწყვეტის კანონისადმი შეუსაბამობა.

ცნობილია, რომ საექსპერტო საექიმო კომისია დაზარალებულის პროფესიული შრომის უნარის დაკარგვას განსაზღვრავს უბედური შემთხვევით მიღებული დაზიანებიდან გამომდინარე და მხედველობაში არ იღებს სხვა დაზიანებებს.

ეს წესი მთელ რიგ შემთხვევებში არასწორ სურათს იძლევა მიყენებული ზიანის შესახებ.

ჭიათურის 1966 წლის 28 იანვრის № 2/32 გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ყაველიშვილის სარჩელი ჭიათურის კალინინის სახელობის მაღაროთა სამმართველოსთან.

მოსარჩელე მუშაობდა მეზიგედ. ხელი დაუზიანდა ჩავარდნილი ვაგონის ამოღებისას.

დაზიანებამდე მოსარჩელე იყო მესამე ჯგუფის ინვალიდი. საქმის მასალებით დადასტურებულია, რომ ადმინისტრაციის უფლება არ ჰქონდა მეზიგედ დაეშვა III ჯგუფის ინვალიდი.

თანახმად შრომითი საექსპერტო კომისიის აქტისა ტრავმასთან დაკავშირებით მოსარჩელეს პროფესიული შრომის უნარი დაეკარგა 40 პროცენტით. სასამართლომაც ზიანის ოდენობა აქედან იანგარიშა.

როგორც აღვნიშნეთ, ინვალიდობის გამო მოსარჩელეს მეზიგედ არ უნდა ემუშავა. მისი ინვალიდობა თავისთავად გამორიცხავს ამ პროფესიით მუშაობას საერთოდ.

ამიტომ, არ არის სწორი მიყენებული ზიანის ოდენობა ვიანგარიშით მეზიგის შენარჩუნებული პროფესიული შრომის უნარის მიხედვით.

ჩვენ შეხედულებით მაშინ, როდესაც პროფესიული შრომის უნარის დაქვეითება ან დაკარგვა გამოწვეულია არა მხოლოდ უბედური შემთხვევით, არამედ მანამდე დამდგარი გარემოებებით, საექიმო კომისიამ უეჭველად უნდა მიუთითოს, უბედურ შემთხვევამდე არსებული დაზიანებები, ინვალიდობა და სხვა თავისთავადაც ხომ არ ამცირებდნენ მოსარჩელის შრომის უნარს.

როგორც ჩანს, საექიმო დასკვნა, რომელიც მხედველობაში იღებს მხოლოდ უბედური შემთხვევით მიყენებულ დაზიანებას, რეალურ, სურათს არ ასახავს.

მოცემულ საქმეზე მიზანშეწონილი იქნებოდა სასამართლოს საექიმო კომისიისათვის მოეთხოვა დასკვნა, ტრავმის გარეშე ყაველაშვილს ფაქტიურად ჰქონდა თუ არა მებევის პროფესიული შრომის უნარი, ხომ არ ქონდა მას ეს უნარი წართმეული ინვალიდობის გამო.

ამით სასამართლო დადგენდა არის თუ არა მიზეზობრივი კავშირი უბედურ შემთხვევასა და პროფესიული შრომის უნარის დაკარგვას შორის.

სასამართლო პრაქტიკა მერყეობას იჩენს სამოქალაქო საქმეზე დართული განაჩენის მტკიცებითი მნიშვნელობის საკითხის გარკვევაში. უნდა ითქვას, რომ ამის საფუძველს სათანადო ნორმათა ერთგვარი უზუსტობაც ქმნის.

ახალციხის სახალხო სასამართლოს 1966 წლის 4 ივნისის № 2/10 გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ერეკლიშვილის სარჩელი კავშირგაბმულობის ახალციხის საექსპლოატაციო ტექნიკურ კვანძთან.

მოპასუხის თანამშრომელმა აბესაძემ გამოიყვანა დაწესებულების მოტოციკლი, ჩაისვა ერეკლიშვილი და ორივენი გაემართნენ ვარძიის მიმართულებით. გზაში მოტოციკლი დაეჯახა ავტომანქანას, რის შედეგად ერეკლიშვილი დაზიანდა.

განაჩენით აბესაძეს მიესაჯა თავისუფლების აღკვეთა 2 წლით, რაც ჩაეთვალა პირობით.

ერეკლიშვილის სარჩელის საფუძველზე გამოტანილი გადაწყვეტილება, რომლითაც სარჩელი დაკმაყოფილდა, ეწინააღმდეგება განაჩენს საქმის არსებითი გარემოებების დადგენაში.

განაჩენის თანახმად: „ერეკლიშვილი იმყოფებოდა არაფხიზელ მდგომარეობაში და მას ფეხი რომ არ ქონოდა ხულიგნურად გადმოყოფილი მოტოციკლის ეტლიდან, იგი არავითარ დაზიანებას არ მიიღებდა და არც ავტომშენებლებს არ ექნებოდა ადგილი, რადგან მოტოციკლსა და ავტომანქანას შორის შეჯახებას ადგილი არ ჰქონია“.

ამრიგად, განაჩენით დადგენილია დაზარალებული ერეკლიშვილის უხეში გაუფრთხილებლობა, რამაც არსებითად განსაზღვრა მძიმე შედეგი.

სრულიად სხვაზე მიუთითებს გადაწყვეტილება: „მოტოციკლის ეტლში მჯდომმა ერეკლიშვილმა დაინახა მანქანასთან შეჯახების საშიშროება, უნდოდა გადმოხტომა, რისთვისაც მარჯვენა ფეხი გადმოიშვირა, მაგრამ ამ მომენტში ერეკლიშვილი მოტოციკლმა მიაჯახა მანქანას, რის შედეგად მან მიიღო ფეხის მოტეხილობა“.

როგორც ვხედავთ, გადაწყვეტილებით დაზარალებულის ბრალი სრულიად გამორიცხულია. სასამართლომ ამ არსებით საკითხში შეცვალა განაჩენით დადგენილი გარემოებები, რამაც გადამწყვეტი გავლენა მოახდინა გადაწყვეტილებაზე, სარჩელი დაკმაყოფილდა მთლიანად, ნაცვლად შერეული პასუხისმგებლობის წესის გამოყენებისა.

ამავე საქმეზე მოპასუხე ორგანიზაციამ წარმოადგინა დამამტკიცებელი საბუთები, რომლებიც კატეგორიულად ადასტურებენ იმას, რომ აბესაძემ მოტოციკლი გაიყვანა ნებართვის გარეშე, პირადი საჭიროებისათვის, ე. ი. უბედური შემთხვევა მოახდინა არა სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულება დროს, რის გამოც მატერიალური პასუხისმგებლობა პირადად მას ეკისრება და არა ორგანიზაციას.

ამის მიუხედავად ამ შემთხვევაში, სასამართლო შიშველად დაეყრდნო გა-

ნაჩენს მასში, რომ „აბესაძემ მოტოციკლი გაიყვანა სამსახურებრივი საკითხებისათვის“.

სასამართლოს ან პირველი მოქმედებაა სწორი ან მეორე.

თანახმად საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსის 55-ე მუხლის III ნაწილისა, სამოქალაქო საქმის განმხილველ სასამართლოსათვის განაჩენი სავალდებულოა მხოლოდ ორ საკითხზე:

1. ჰქონდა თუ არა ადგილი ზიანის მიმყენებელ ქმედობას და
2. ჩაიდინა თუ არა იგი მოცემულმა პირმა.

ამ მუხლში აღნიშნულია, რომ განაჩენი სავალდებულოა მხოლოდ ამ საკითხებზე ე. ი. ეს ვალდებულებითობა ამ საკითხებით ამოიწურება.

გამოდის, რომ სხვა გარემოებებზე, თუნდაც ისინი დადგენილი იყვნენ განაჩენით, განაჩენი სავალდებულო არ არის გადაწყვეტილებისათვის.

55-ე მუხლში არაფერია ნათქვამი ბრალზე. აქედან ერთადერთი დასკვნა შეიძლება გაკეთდეს, სახელდობრ ის, რომ ბრალის საკითხზე (და სხვა გარემოებებზე) განაჩენი სავალდებულო არ არის გადაწყვეტილებისათვის. ე. ი. თანახმად საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსის 55-ე მუხლის III ნაწილისა შესაძლებელია განაჩენით დაზარალებული ბრალეულად იქნას ცნობილი, გადაწყვეტილებით კი არა ბრალეულად.

მეორეს მხრივ 55-ე მუხლი ამ აზრით განაჩენის მიმართ უპირატესობას რატომღაც ანიჭებს მოცემული დავის განხილვამდე გამოტანილ გადაწყვეტილებას. თანახმად ამ მუხლის II ნაწილისა, წინა გადაწყვეტილებით „დადგენილ ფაქტებს ხელახლა მტკიცება არ სჭირდებათ“. ამავე დროს კი შეზღუდულია განაჩენის ვალდებულებითი ხასიათი მხოლოდ ორი გარემოებით და სრულიად გამოთიშულია ბრალის დადგენის თაობაზე განაჩენის ძალის საკითხი.

ჩვენის ფიქრით, მიზანშეწონილი იქნებოდა საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსის 55-ე მუხლში შესწორების შეტანა, რათა პირდაპირ იქნას მითითებული სამოქალაქო საქმის განმხილველ სასამართლოსათვის განაჩენის სავალდებულო ძალაზე ბრალის დადგენის საკითხში.

შეჩაუდი კომლის საკითხისათვის*

გ. დეგლარიანი,

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს წევრი

ჩვენს ქვეყანაში განხორციელებულმა კულტურულმა რევოლუციამ და მის საფუძველზე ინტელიგენციის რიცხობრძობა ზრდამ სოფლად წარმოშვა ოჯახები არაერთგვაროვანი სოციალური შემადგენლობით. ამ ოჯახებში ზოგიერთი წევრი კოლმეურნეა, ზოგი მუშა-მოსამსახურე (მასწავლებელი, ექიმი, ინჟინერი და სხვა). იურიდიულ ლიტერატურაში ასეთმა მეურნეობამ მიიღო „შერეული კომლის“¹ სახელწოდება.

შერეული კომლის შექმნასთან დაკავშირებით წამოიჭრა მთელი რიგი საკითხები, რომლებიც სათანადო სამართლებრივ რეგულირებას მოითხოვენ. კერძოდ გარკვევას მოითხოვს:

ა) არის თუ არა აუცილებელი საკოლმეურნეო კომლის წევრობა ემთხვეოდეს კოლმეურნეობის წევრობას და ენარჩუნება თუ არა კომლის წევრს უფლება ქონებაზე, თუ კომლის მეურნეობაში მონაწილეობს სახსრებით.

ბ) ითვლება თუ არა შერეული კომლი საკოლმეურნეო კომლად თუ ის განხილულ უნდა იქნეს როგორც სოფლად მაცხოვრებელი მუშა-მოსამსახურის ოჯახი.

ამ საკითხების თაობაზე იურიდიულ ლიტერატურაში აზრთა სხვადასხვაობაა, იგი გრძელდება სსრ კავშირის და მოკავშირე რესპუბლიკების სამოქალაქო კანონმდებლობის საფუძვლების და ახალი სამოქალაქო სამართლის კოდექსის მიღების შემდეგაც. სასამართლო პრაქტიკაშიც საკითხები ერთგვაროვნად არ წყდება.

საკოლმეურნეო კომლი, როგორც წესი, ემყარება კოლმეურნეობის წევრობა ოჯახურ შრომით კავშირს, მაგრამ საკოლმეურნეო კომლის წევრობა ყოველთვის არ ემთხვევა კოლმეურნეობის წევრობას. საკოლმეურნეო კომლის წევრი, შეიძლება იყოს პირი, რომელიც კოლმეურნეობის წევრი არ არის. სასოფლო-სამეურნეო არტელის სანიმუშო წესდების მე-7 მუხლის შესაბამისად, კოლმეურნეობაში შესვლა შეუძლიათ 16 წლის ასაკს მიღწეულ პირებს. 16 წლამდე კომლის წევრები არ ითვლებიან კოლმეურნეობის წევრებად.

კოლმეურნეები არ არიან აგრეთვე კომლის სრულწლოვანი შრომისუნარიანი წევრები, რომლებიც მუშაობენ წარმოება-დაწესებულებებში. მაგრამ რსფსრ-ს მიწის კოდექსის 75-ე და სამოქალაქო სამართლის კოდექსის მე-12 მუხლების² შინაარსის მიხედვით ისინი თუ შრომით ან სახსრებით მონაწილეობენ კომლის საერთო მეურნეობაში ინარჩუნებენ უფლებას კომლის ქონებაზე.

სასამართლო პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც კომლის წევრის

* კანონმდებლობაში „შერეული კომლი“ თემცა ნახსენები არაა, მაგრამ იურიდიულ ლიტერატურაში ეს ტერმინი მტკიცედ დამკვიდრდა, მას ვხვდებით ზოგიერთ ნორმატულ აქტებშიც.

1 იხ. **Г. Н. Полянская**, Семейно-имущественные разделы и выделы в колхозном дворе, Юриздат, 1948, стр. 17.

2 შესაბამისად საქართველოს სსრ მიწის კოდექსის 49-ე და სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 128-ე მ. მ.

სარჩელს ქონების გამოყოფის შესახებ არ აკმაყოფილებენ მარტოოდენ იმ მოსარჩებით, რომ მოსარჩელე არ არის კოლმეურნეობის წევრი.

ბ. ლ. წაქაძე ათეული წლები ცხოვრობდა და ეწეოდა შრომით საქმიანობას ა. ბ. ბრეგვაძის კომლში. ამ უკანასკნელის განცხადების საფუძველზე აღმასკომის გადაწყვეტილებით იგი გატარებულ იქნა კომლის წევრად საკომლო დაფთვით, ასევე კომლის წევრად გატარებული იყო მოსარჩელის მეუღლე ტ. პ. წაქაძე, რომელიც კომლში შევიდა რეგისტრირებული ქორწინების საფუძველზე; რის შემდეგაც შეეძინა ბავშვი.

ზესტაფონის რაიონის სახალხო სასამართლომ ბ. ლ. წაქაძის სარჩელი კომლიდან კუთვნილი წილის გამოყოფის შესახებ არ დააკმაყოფილა იმ მოტივით, რომ მოსარჩელე ბ. ლ. წაქაძე მუშაობს სახელმწიფო დაწესებულებაში მანქანის მძღოლად და არ ითვლება კოლმეურნეობის წევრად. საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ თავისი 1965 წლის 22 სექტემბრის განჩინებით გააუქმა სახალხო სასამართლოს გადაწყვეტილება იმ საფუძველზე, რომ მოსარჩელე ითვლება კომლის წევრად და კოლმეურნეობის წევრობა ყოველთვის არ არის აუცილებელი პირის კომლის წევრად ცნობისათვის.³

მიწის კოდექსი და სამოქალაქო სამართლის კოდექსი არ შეიცავენ მითითებას თუ ვის მიმართ გამოიყენება დებულება, რომელიც არაკოლმეურნეო კომლის წევრს, საერთო მეურნეობაში შრომითი და სახსრებით მონაწილეობის გამო უნარჩუნებს უფლებას კომლის ქონებაზე. გამოიყენება ეს დებულება მარტოოდენ იმ პირების მიმართ, რომლებიც უშუალოდ ცხოვრობენ კომლში, თუ მათ მიმართაც რომლებიც კომლში არ ცხოვრობენ.

ზოგიერთ ავტორს კომლის ქონებაზე უფლების შენარჩუნებისათვის აუცილებლად მიაჩნია ასეთი პირის კომლში ცხოვრება და უფრო მეტიც, არ თვლის საკმარის კომლის საერთო მეურნეობაში მარტოოდენ სახსრებით მონაწილეობას. ასეთ პოზიციასზე დგას ნ. პ. ვოლოშინი, რომლის აზრით, შერეულ მეურნეობაში არა კოლმეურნეობის წევრები შეიძლება ჩაითვალოს საკოლმეურნეო კომლის მონაწილეებად მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი ერთიანი შრომით და სახსრებით აწარმოებენ საერთო საოჯახო მეურნეობას და მონაწილეობენ დამხმარე მეურნეობის წარმოებაში ე. ი. ცხოვრობენ ერთ ოჯახში.⁴

ო. ს. იოფე და ი. კ. ტოლსტოი, ნ. პ. ვოლოშინისაგან განსხვავებით არ თვლიან აუცილებლად ასეთი პირის კომლში ცხოვრებას, მაგრამ მათი აზრით საკოლმეურნეო კომლის ქონებაზე უფლების შენარჩუნებისათვის კომლის წევრი ვალდებულია შეიტანოს საერთო მეურნეობაში არა მარტო სახსრები, არამედ თავისი შრომაც (მაგალითად, შვებულების დროს). თუ წევრი თავის კომლს უწევს მხოლოდ მატერიალურ დახმარებას თუნდაც იგი იყოს მნიშვნელოვანი, მითითებული გარემოება ვერ დააბრკოლებს 132-ე მუხლში გათვალისწინებული ვადის (ნაგულისხმევია რსფსრ-ს სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 132-ე მუხლით გათვალისწინებული ხანდაზმულობის ვადა. გ. დ.) დენას.⁵

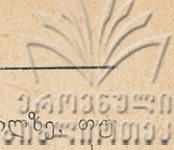
რსფსრ-ს სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 132-ე მუხლის მიხედვით⁶ კომ-

³ იხ. ზესტაფონის სახალხო სასამართლოს 1965 წ. საქმე № 2/215.

⁴ **И. П. Волошин.** Право личной собственности колхозного двора, Госюриздат, 1961, стр. 29.

⁵ **О. С. Иоффе, Ю. К. Толстой.** Новый гражданский кодекс РСФСР, изд. Ленинградского университета, 1965, стр. 148.

⁶ საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 128 მ.

ლის შრომისუნარიანი წევრი ჰკარგავს უფლებას კომლის ქონების წილზე, თუ მას სამი წლის განმავლობაში ზედიზედ არ მიუღია მონაწილეობა თავისი „შრომით ან სახსრებით“ (ხაზგასმულია ჩვენს მიერ გ. დ.) კომლის საერთო მეურნეობის წარმოებაში.⁷

იმ საკითხების გადაწყვეტასთან დაკავშირებით, რომლებიც წარმოიშვნენ მიწათსარგებლობის სასამართლო პრაქტიკაში მიწის კოდექსის მე-17 მუხლის გამოყენების დროს, მიწის დავების უმაღლესი კონტროლის განსაკუთრებულმა კოლეგიამ 1927 წლის 20 მაისის პლენალურ სხდომაზე თავისი დადგენილების მე-3 მუხლში აღნიშნა: „მიწა, რომელიც მოდის შრომით საშოვარზე წასული კომლის წევრის წილად, ენახება მის მეურნეობას ორი თესლბრუნვის პერიოდის გასვლის შემდეგაც, თუ ეს კომლის წევრი ყოველწლიურად შვებულების დროს მონაწილეობს მეურნეობის სამუშაოებში სხვა მის წევრებთან თანაბრად, ან მეურნეობას უწევს მუდმივ დახმარებას სახსრებით მისი ხელფასის შესაბამისად.⁸

ასევე რსფსრ-ს სამოქალაქო სამართლის კოდექსის მეცნიერულ პრაქტიკული კომენტარები, ცნობს კომლის ქონებაზე უფლების შენარჩუნებისათვის კომლის წევრის მხრივ მეურნეობაში, შრომით ან სახსრებით მონაწილეობას.⁹

აღნიშნულიდან ცხადია, რომ კანონის მიხედვით კომლის საერთო მეურნეობაში შრომით ან სახსრებით მონაწილეობა განხილულია როგორც ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელი გარემოებანი, რომელთაგან ერთ-ერთის არსებობაც კომლის წევრს უნარჩუნებს უფლებას კომლის ქონებაზე.

კანონში არ არის ნათქვამი „შრომით და სახსრებით“ მონაწილეობის შესახებ, როგორც ამას აღნიშნული ავტორები მოიხსენიებენ, რითაც საცხებით ცვლიან კანონის შინაარსს და შრომით და სახსრებით მონაწილეობას განიხილვენ მთლიან შემადგენელ ელემენტებად. ჩვენის აზრით ძირითადად ეს წარმოადგენს მიზეზს იმ შეცდომისა, რასაც ზემოთ მითითებული ავტორები უშვებენ, როდესაც მიიჩნევენ კომლის ქონებაზე უფლების შენარჩუნებისათვის როგორც შრომით აგრეთვე ფულადი სახსრებით მონაწილეობის აუცილებლობას.

ეს ავტორები (ო. ს. იოფე, ი. კ. ტოლსტოი) გვერდს მაინც ვერ უვლიან კომლის იმ წევრის უფლებას, რომელიც კომლში არ ცხოვრობს და სახსრებით მონაწილეობს კომლის საერთო მეურნეობაში, მაგრამ სახსრებით და შრომითი მონაწილეობის ე. წ. განუყოფელი პრინციპის გამო მიდიან იმ მეტად პირობით დასკვნამდე, რომ ასეთი წევრისათვის გარდა სახსრებით მონაწილეობისა სავალდებულოა შრომით მონაწილეობა კომლის საერთო მეურნეობის წარმოებაში, თუნდაც შვებულების დროს.

ვ. ფ. მასლოვი ზემოთ მითითებული ავტორებისაგან განსხვავებით სადავოდ არ ხდის იმას, რომ მოქმედი კანონმდებლობით გათვალისწინებულია კომლიდან გასული წევრის უფლება კომლის ქონებაზე, თუ ასეთი წევრი თავისი სახსრებით დახმარებას უწევს კომლს მეურნეობის წარმართვაში, მაგრამ ვ. ფ. მასლოვის აზრით კანონი თითქოს არ მოითხოვს სახსრებით დახმარების სისტემატურობას, საკმარისია ასეთი დახმარება გაწეული იქნას ექვს წელიწადში ერთხე-

⁷ ახვევ „შრომით ან სახსრებით“ მონაწილეობაზე ლაპარაკია რსფსრ-ს მიწის კოდექსის 75 მუხლში და საქართველოს სსრ მიწის კოდექსის 49 მუხლში.

⁸ Земельный кодекс с дополнительными узаконениями и разъяснениями Наркомзема РСФСР на 1 августа 1927 года «Новая деревня», Москва, 1927 г., стр. 732.

⁹ Научно-практический комментарий к ГК РСФСР изд. «Юридическая литература», Москва, 1966, стр. 150.

ლაც კი. ასევე არ არის დადგენილი დახმარების ოდენობა და ხასიათი. ამის გამო მას მიზანშეუწონლად მიაჩნია საკოლმეურნეო კომლის მიმართ უცვლელად იქნეს გამოყენებული აღნიშნული დებულება და საჭიროდ მიიჩნევს დაწესდეს გარკვეული დრო (მაგალითად, 3 წელი), რომლის გასვლის შემდეგ დროებით გარე სამუშაოზე წასული უდავოდ უნდა კარგავდეს უფლებას საკოლმეურნეო კომლის წევრობაზე, მიუხედავად იმისა, მონაწილეობს თუ არა ასეთი წევრი სახსრებით კომლის საერთო მეურნეობის წარმოებაში¹⁰. ვფიქრობთ აღნიშნული მოსაზრება არ შეიძლება განხილული იქნეს კანონში (რსფსრ-ს მიწის კოდექსის 75 მ. რსფსრ-ს სამოქალაქო სამართლის ახალი კოდექსის 132 მ).¹¹ ასევე არ არის მითითებული კომლის მეურნეობაში შრომითი მონაწილეობის ხასიათზე და სისტემატურობაზე, აღნიშნულია მხოლოდ შრომითი მონაწილეობის შესახებ, მაგრამ კომლის მეურნეობის სამეურნეო თავისებურებებს გათვალისწინებით არ შეიძლება სადავოდ იქნეს მიჩნეული ის გარემოება, რომ შრომითი მონაწილეობა კომლში ატარებს სისტემატურ ხასიათსა და კომლის თვითეული წევრი იღებს შრომით მონაწილეობას საერთო მეურნეობაში მისი შესაძლებლობისა და კვალიფიკაციის მიხედვით ჩასატარებელი მუშაობის მოცულობის წინასწარ განსაზღვრის გარეშე. აღნიშნულის გამო, რამდენადაც კანონით კომლის მეურნეობაში მისი წევრების სახსრებით მონაწილეობა (ქონებაზე უფლების შენარჩუნების თვალსაზრისით) გათანაბრებულია მეურნეობის წარმოებაში შრომით მონაწილეობასთან, ბუნებრივია, რომ კომლში სახსრებით მონაწილეობა, ისევე როგორც შრომითი მონაწილეობა, უნდა ატარებდეს სისტემატურ ხასიათს, წევრის შესაძლებლობის მიხედვით¹². როგორც სახსრებით, ასევე შრომითი მონაწილეობის მოცულობას არ შეუძლია გავლენა მოახდინოს კომლის წევრობაზე, მაგრამ აღნიშნული გარემოება მხედველობაში იქნება მიღებული კომლის ქონების გამოყოფის დროს კუთვნილი წილის ოდენობის განსაზღვრისას.

ჩვენს აზრით სავსებით სწორ პოზიციასზე დგანან ის ავტორები, რომლებმაც მიაჩნიათ, რომ კომლის წევრს, რომელიც არ ცხოვრობს კომლში, მაგრამ სახსრებით სისტემატურად მონაწილეობს კომლის საერთო მეურნეობის წარმოებაში, უნარჩუნდება უფლება კომლის ქონებაზე.¹³

მხედველობაშია მისაღები ის გარემოება, რომ სახსრებით დახმარება და კომლში შრომითი მონაწილეობა ქონებაზე უფლებას წარმოშობს მხოლოდ კომლის წევრისათვის და არა გარეშე პირისათვის.

მოქ. ლევჩენკომ აღძრა სარჩელი თავისი ქმრის მიმართ საკოლმეურნეო კომლის ქონების გამოყოფის შესახებ იმ საფუძველით, რომ მან მიიღო მონაწილეობა სახლის მშენებლობაში თავისი შრომით. სახალხო სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა ისე, რომ არ შეამოწმა, ირიცხებოდა თუ არა მოსარჩელე

¹⁰ См. В. Ф. Маслов. Вопросы общей собственности в судебной практике. Госюриздат, Москва, 1963 г., стр. 125—126.

¹¹ საქართველოს სსრ მიწის კოდექსის 49-ე მუხლი, საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 128-ე მუხლი.

¹² См. Земельный кодекс с дополнительными узаконениями и разъяснениями Наркомзема РСФСР на 1 августа 1927 года «Новая деревня», Москва, 1927 г., стр. 732.

¹³ Г. Н. Полянская. Семейно-имущественные разделы и выделы в колхозном дворе, Юриздат Министерства юстиции, Москва, 1948, стр. 20. И. В. Павлов. Колхозный двор и его правовое положение, Госиздат, юрилит, 1954, стр. 20. П. П. Пятницкий, В. Н. Раюнец, Судебная практика по делам о разделах и выделах имущества колхозных дворов.

თავისი ქმრის კომლის წევრად. როგორც შემდეგ გამოირკვა მოქ. ლევჩენკო ქორწინების შემდეგ დარჩა საცხოვრებლად თავის მშობლებთან და მათი კომლის შემადგენლობიდან არ ამოიციხულა. ერთდროულად კი ორი კომლის წევრობა არ დაიშვება. ამის გამო მოსარჩელეს შეეძლო მიეღო გარკვეული წილი სახლზე გაწეული შრომისათვის, მაგრამ მას არ ქონდა უფლება მოეთხოვა კომლის ქორწინებიდან წილის გამოყოფა, რომლის წევრიც იგი არ იყო. ამ საფუძვლით კრასნოდარსკის სამხარეო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ გააუქმა სახალხო სასამართლოს გადაწყვეტილება¹⁴.

კომლისადმი სისტემატურად სახსრებით დახმარება როგორც სამეურნეო კავშირის ერთ-ერთი სახე, უნდა ემსახურებოდეს საერთო მეურნეობის წარმოებას.

ასეთ კავშირად არ უნდა იქნეს განხილული ის ფულადი დახმარება, რომელსაც შვილი სისტემატურად უწევს მოხუცებულ მშობლებს¹⁵.

ასევე სამეურნეო კავშირად არ უნდა იქნეს განხილული კომლში ზაფხულის პერიოდში დასასვენებლად მისვლა, როგორც ამას ზოგჯერ სასამართლო პრაქტიკაში აქვს ადგილი.

გეგეჭკორის რაიონის სახალხო სასამართლოს 1966 წლის 8 აპრილის გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა კ. ა. გვაზავას სარჩელი მოპასუხე ნ. თ. გვაზავას მიმართ კომლის ქონების შესახებ და მოსარჩელეს მიეკუთვნა ოთხი ოთახისაგან შემდგარი ოდასახლის ნახევარი ან მისი ღირებულება 1000 მანეთი.

გადაწყვეტილება ძალაში იქნა დატოვებული საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა სასამართლო კოლეგიის 1966 წლის 24 მაისის განჩინებით.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა მოცემულ საქმეზე გადაწყვეტილება და განჩინება გააუქმა და თავის დადგენილებაში საცხებიტ სწორად მიუთითა, რომ „სადავო სახლი მდებარეობს გეგეჭკორის რაიონის სოფ. ნაგვაზაოში, სადაც მრავალი წლის განმავლობაში, როგორც კომლის წევრი ცხოვრობდა, და ცხოვრობს მხოლოდ მოპასუხე ნ. გვაზავა, რაც შეეხება მოსარჩელეს, რომელიც მოპასუხის მაზლია, სადავო კომლში არ ირიცხება. იგი მუდმივად ცხოვრობს ქ. სოხუმში, სადაც აქვს პირადი საკუთრების სახლი... თუ მოსარჩელის ოჯახის წევრები ზაფხულობით ჩამოდიოდნენ სადავო სახლში დასასვენებლად, ეს გარემოება არ იძლევა იმის საფუძველს მოსარჩელემ მოითხოვოს კომლის ქონება. კერძოდ კი სახლის წილი...“¹⁶.

სათანადო თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს შერეული კომლის მეურნეობის ტიპის განსაზღვრის საკითხს ე. ი. ითვლება თუ არა ასეთი მეურნეობა საკოლმეურნეო კომლად თუ იგი განხილული უნდა იქნეს როგორც ჩვეულებრივი მუშა-მოსამსახურის ოჯახი.

ამ საკითხზე იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია ორი ერთმანეთის საწინააღმდეგო მოსაზრება.

რიგი ავტორებისა ასეთი მეურნეობის ტიპის განსაზღვრისას გამოდიან მარტოოდენ მატერიალური ნიშნით, თუ რა შეადგენს მეურნეობის შემოსავლის

¹⁴ მაგალითი მოტანილია Научный комментарий судебной практики по гражданским делам за 1962 год. Госюриздат, Москва, 1963 г. стр. 107.

¹⁵ В. Ф. Маслов. Вопросы общей собственности в судебной практике. Госюриздат, 1963, стр. 125—126.

¹⁶ იხ. საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმის 1966 წლის 19 დეკემბრის № 249 დადგენილება.

ძირითად წყაროს, შემოსავალი საზოგადოებრივი მეურნეობის წარმოებიდან, თუ შემოსავალი, რასაც ისინი იღებენ წარმოება-დაწესებულებებიდან ხელფასის სახით.

მეორენი ასეთი მეურნეობის ტიპის განსაზღვრისას მხედველობაში იღებენ საკოლმეურნეო კომლისათვის დამახასიათებელი ნიშნების ერთობლიობას.

ი. ვ. პავლოვის აზრით „იმ საკითხის გადასაწყვეტად, ჩაითვალოს თუ არა ასეთი გაერთიანება საკოლმეურნეო კომლად თუ განხილული იქნეს როგორც მუშის ამ მოსამსახურის ჩვეულებრივი ოჯახი, აუცილებელია ვიხელმძღვანელოდ სსრ კავშირის კონსტიტუციის მე-7 მუხლით და განვსაზღვროთ, რა ითვლება მოცემული საოჯახო გაერთიანების წევრების არსებობის ძირითად წყაროდ.

თუ ასეთი საოჯახო გაერთიანება ძირითად შემოსავალს იღებს მისი წევრების კოლმეურნეობის გარეშე შრომით, მაშინ იგი არ შეიძლება ჩაითვალოს საკოლმეურნეო კომლად.“¹⁷

ნ. პ. ვოლოშინი არ მიიჩნევს საკოლმეურნეო კომლად ისეთ შერეულ მეურნეობას, რომლის ძირითადი შემოსავალი არის მუშა-მოსამსახურის მიერ ოჯახში შეტანილი შრომის ხელფასი და არა კოლმეურნეობიდან და დამხმარე მეურნეობიდან მიღებული შემოსავალი¹⁸.

ასეთივე პოზიციაზე დგას ვ. მასლოვი, რომლის აზრითაც საკოლმეურნეო კომლად ცნობილი უნდა იქნეს მხოლოდ ისეთი საოჯახო შრომითი გაერთიანება, რომლის წევრთა უმრავლესობა დაკავშირებულია სასოფლო-სამეურნეო წარმოებასთან და ძირითად შემოსავალს იღებს კოლმეურნეობის საზოგადოებრივი მეურნეობიდან.¹⁹

გ. ნ. პოლიანსკაია აღნიშნული ავტორებისაგან განსხვავებით, გადამწყვეტ მნიშვნელობას არ ანიჭებს მარტოოდენ შემოსავლის წყაროს და ასეთ ოჯახში კოლმეურნეობისა და მუშა-მოსამსახურეთა რაოდენობის თანაფარდობას. იგი შერეული მეურნეობის ტიპის დადგენის საკითხს იხილავს საკოლმეურნეო კომლისათვის ძირითადი დამახასიათებელი ნიშნების ერთობლიობაში და ასეთი კომლის საკოლმეურნეო კომლად ცნობის საფუძვლად მიიჩნევს, რომ მეურნეობას ჰქონდეს საკარმიდამო მიწის ნაკვეთი და დამხმარე მეურნეობა, რომელთა ზომაც უნდა შეესაბამებოდეს სსრ კავშირის კონსტიტუციის მე-7 მუხლს და სასოფლო-სამეურნეო არტელის წესდებას, აგრეთვე იხილდეს სასოფლო-სამეურნეო გადასახადს.²⁰

ქურნალ „სოციალისტიჩესკაია ზაკონნოსტის“ რედაქცია პასუხობდა რა მკითხველებს, შერეული კომლის საკითხს შემდეგნაირად განმარტავდა: „საკოლმეურნეო კომლის ზოგიერთი წევრი ზოგჯერ მუშაობს საწარმოში და დაწესებულებაში. არის შემთხვევები, როდესაც ერთი მათგანი ეწევა ერთპიროვნულ მეურნეობას. ამასთან დაკავშირებით მშრომელთა დეპუტატების სასოფლო-

¹⁷ «Колхозное право», Госюриздат, 1950, стр. 333—334. ი. ვ. პავლოვს ასეთივე მოსაზრებანი აქვს გამოთქმული მთელ რიგ შრომებში. Рецензия на книгу Г. Н. Полянской «Семейно-имущественные разделы и выделы в колхозном дворе», Социалистическая законность, 1949 г. № 4, стр. 52, Право личной собственности колхозного двора: Издательство Академии Наук СССР, 1955, стр. 17.

¹⁸ Н. П. Волошин, Право личной собственности колхозного двора, Госюриздат, 1961, стр. 30.

¹⁹ В. Ф. Маслов. Вопросы общей собственности в судебной практике Госюриздат, Москва, 1963, стр. III.

²⁰ Г. Н. Полянская. Семейно-имущественные разделы и выделы в колхозном дворе. Юридическое издательство Министерства юстиции СССР, Москва, 1948, стр. 17.

საბჭოში სსრ კავშირის ცენტრალური სტატისტიკური სამმართველოს 1940 წლის 1 აპრილის ინსტრუქციით პირველადი აღრიცხვის წარმოების შესახებ დადგენილია, რომ მეურნეობა, რომლის შემადგენლობაშიაც ოჯახის ერთი ან რამდენიმე წევრი მუშაობს კოლმეურნეობაში და დანარჩენი შრომის უნარიანი ოჯახის წევრები ან ერთი მათგანი ეწევა ერთპიროვნულ სოფლის მეურნეობას, აღირიცხება, როგორც ორი დამოუკიდებელი მეურნეობა და თვითეულ მათგანზე გაიხსნება ცალკე პირადი ანგარიში.

თუ საკოლმეურნეო მეურნეობაში ოჯახის ერთი ან რამდენიმე წევრი მუშაობს წარმოებაში, ისინი აღირიცხებიან ამ მეურნეობის შემადგენლობაში და ცალკე პირადი ანგარიში მათზე არ გაიხსნება.²¹

ნ. ლომსაძე სსრ კავშირის ცენტრალური სტატისტიკური სამმართველოს აღნიშნულ ინსტრუქციაზე მითითებით თვლის, რომ საკოლმეურნეო კომლი, რომელშიაც იმყოფებიან მუშა-მოსამსახურენი, წარმოადგენს საკოლმეურნეო კომლს „შერეული“ სახით²².

ცენტრალური სტატისტიკური სამმართველოს ინსტრუქცია მიზნად ისახავს სოფლის მოსახლეობის აღრიცხვას და იგი არ განსაზღვრავს მეურნეობის არსს და მათი მონაწილეობის ურთიერთდამოკიდებულების ხასიათს, რის გამოც აღნიშნულ ინსტრუქციაზე ფორმალური მითითებით „შერეული მეურნეობის საკოლმეურნეო კომლისათვის მიკუთვნება არაღმარებელია, როგორც ამას სამართლიანად შენიშნავს ვოლოშინი,²³ მაგრამ იმ გარემოებების გათვალისწინებით, რაც ქვემოთ იქნება განხილული „შერეული მეურნეობის“ საკოლმეურნეო კომლად ცნობის მომხრეებს, ჩვენი აზრით, სწორი დასკვნები აქვთ გაკეთებული და შერეული კომლის მეურნეობის ტიპის განსაზღვრის დროს შემოსავლის წყაროსა და კოლმეურნე და მუშა-მოსამსახურეთა რაოდენობის თანაფარდობისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობის მინიჭება არასწორია.

შერეულ კომლში კოლმეურნეთა და მუშა-მოსამსახურეთა შიცხობრივი თანაფართობის საკითხი ძირითადად წამოიჭრა იმავე კომლის შემოსავლის ძირითადი წყაროს დადგენის მიზნით. ვერც ერთი ავტორი საბოლოოდ ვერ უარყოფს კანონით აღიარებულ იმ დებულებას, რომ კომლის წევრი, რომელიც სისტემატურ მატერიალურ დახმარებას უწევს კომლს, ინარჩუნებს უფლებას კომლის წევრობაზე. ამავე დროს კანონით არ არის განსაზღვრული თუ თვითეულ კომლში რამდენი ასეთი წევრი შეიძლება იყოს — თუმცე აღნიშნულის განსაზღვრის შემთხვევაშიაც, კომლში კოლმეურნისა და მუშა-მოსამსახურის რიცხობრივი თანაფარდობა ყოველთვის არ შეიძლება გახდეს კომლის ძირითადი შემოსავლის წყაროს განსაზღვრის საზომი. რამდენადაც, შესაძლოა ერთ მუშას ან მოსამსახურე კომლის წევრს უფრო მეტი ფულადი შემოსავალი შეჰქონდეს კომლში, ვიდრე რამდენიმე კოლმეურნეს ერთად ან შესაძლოა პირიქითაც. რაც მთავარია, აღნიშნული ავტორები ჩვენის აზრით, პრინციპულ შეცდომას უშვებენ, როდესაც კომლის ძირითადი შემოსავლის წყაროს დადგენის დროს ერთმანეთს უპირისპირებენ კომლის წევრების მიერ საკოლმეურნეო

²¹ «Социалистическая законность», II, 1958, стр. 71.

²² იხ. „საბჭოთა მიწათსარგებლობისა და საკოლმეურნეო უფლებრივი ურთიერთობის მომწესრიგებელი აქტების კრებული“, „თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა“, 1960, გვ. 375.

²³ Н. П. Волошин, «Право личной собственности колхозного двора», Госюриздат, 1961, стр. 28.

საზოგადოებრივი მეურნეობიდან და გარე სამუშაოდან მიღებული შემოსავლის რაოდენობას.

სსრ კავშირის კონსტიტუციის მე-7 მუხლის თანახმად „თვითეულ საკოლმეურნეო კომლს, გარდა ძირითადი შემოსავლისა, საზოგადოებრივი საკოლმეურნეო მეურნეობიდან პირად სარგებლობაში აქვს მცირე საკარმიდამო ნაკვეთი მიწა და პირად საკუთრებად დამხმარე მეურნეობა საკარმიდამო ნაკვეთზე, საცხოვრებელი სახლი, პროდუქტიული პირუტყვი, ფრინველი და წვრილი სასოფლო-სამეურნეო ინვენტარი — თანახმად სასოფლო-სამეურნეო არტელის წესდებისა“. ე. ი. საკოლმეურნეო კომლი ძირითად შემოსავალს იღებს საზოგადოებრივი საკოლმეურნეო მეურნეობიდან, ხოლო არაძირითად შემოსავალს მცირე მიწის ნაკვეთზე მოწყობილ დამხმარე მეურნეობიდან. იმ შინაარსით, რომ დამხმარე მეურნეობიდან მიღებული შემოსავალი ყოველთვის უნდა ინარჩუნებდეს დამატებით შემოსავლის ხასიათს და არ სჭარბობდეს იმ ძირითად შემოსავალს, რასაც კომლი იღებს კოლმეურნეობის საზოგადოებრივი მეურნეობიდან.²⁴

ამგვარად, აქ კანონს მხედველობაში აქვს კომლის მიერ მხოლოდ მეურნეობის წარმოების შედეგად მიღებული შემოსავლის თანაფარდობა დამხმარე მეურნეობიდან მიღებულ შემოსავალთან და არა სხვა მეურნეობის წარმოების გარეშე მიღებულ შემოსავალთან.

კოლმეურნე მისიელ კაპანაძის საკოლმეურნეო კომლში შედიოდა 4 აქტიური წევრი: კომლის მეთაური მისიელი და მისი სამი ვაჟიშვილი. მისიელის ვაჟიშვილები უმაღლესი სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ დაუბრუნდნენ სოფელს, ისინი ცხოვრობენ მისიელთან ერთად კომლში და სისტემატურ მატერიალურ დახმარებას უწყვეტ მას, მაგრამ მუშაობენ არა კოლმეურნეობაში, არამედ მაღაროში, როგორც სპეციალისტი ინჟინრები.

კოლმეურნეობის საზოგადოებრივ მეურნეობაში კვლავ აქტიურად მონაწილეობს მისიელი. თუ მისიელ კაპანაძის ოჯახის ტიპის განსაზღვრის დროს აღნიშნული ავტორების მოსაზრების მიხედვით ვიმსჯელებთ და დაუშვებთ, რომ მისიელის ოჯახი გარე სამუშაოდან მეტ შემოსავალს იღებს, ვიდრე კოლმეურნეობიდან, რასაც მოცემულ შემთხვევაში განპირობებს კოლმეურნეობაში და გარე სამუშაოზე მყოფ მუშახელის თანაფარდობა 1:3, ე. ი. ოჯახში 3 ინჟინრის მიერ შეტანილი შემოსავალი უფრო მეტი იქნება ვიდრე ერთი კოლმეურნის, მისიელ კაპანაძის ოჯახი საკოლმეურნეო კომლად არ ჩაითვლება აქედან გამომდინარე ყველა შედეგებით, რაც დაკავშირებულია კომლის გაუქმებასთან (საკარმიდამო მიწის ნაკვეთის ჩამორთმევა და სხვა).

აქედან ცხადია, რომ შერეული კომლის მეურნეობის ტიპის განსაზღვრის საკითხში მითითებული ავტორების მოსაზრებანი არ გამომდინარეობს სსრ კავშირის კონსტიტუციის მე-7 მუხლის მოთხოვნიდან, უნებლად ლახავს კოლმეურ-

²⁴ „კოლმეურნეობათა საზოგადოებრივი მიწების განიავებისაგან დაცვის ღონისძიებათა შესახებ“, სსრ კავშირის სახკომსაბჭოს და საკავშირო ცენტრალური კომიტეტის 1939 წ. № 34 დადგენილებაში ნათქვამია... „სასოფლო-სამეურნეო არტელის წესდების დარღვევისა და კოლმეურნეთა პირადი მეურნეობის გაბერვის ყველა ეს და ამის მსგავსი ფაქტები იმას იწვევს რომ საკარმიდამო მეურნეობა დამხმარე მეურნეობის ხასიათს კარგავს და ზოგჯერ კოლმეურნის შემოსავლის ძირითად წყაროდ იქცევა“. (იხ. საკოლმეურნეო სამოქალაქო საქმეები სასამართლოში, სახელმწიფო გამომცემლობა თბილისის 1952 წ. გვ. 18).

ნეობის საზოგადოებრივ მეურნეობაში მომუშავე ოჯახის წევრთა ინტერესებს და ქმნის საკოლმეურნეო კომლის შემცირების ტენდენციას, სოფლის ინტელიგენციის წარმოშობასთან დაკავშირებით.

ნ. პ. ვოლოშინი, როგორც აღინიშნა, არ მიიჩნევს საკოლმეურნეო კომლად ისეთ შერეულ კომლს, რომელიც ძირითად შემოსავალს იღებს არაკოლმეურნე წევრების მიერ გაწეული მატერიალური დახმარების გზით, მაგრამ ამავე დროს გვერდს ვერ უვლის ასეთი კომლის კოლმეურნე წევრებს, რომლებიც მონაწილეობენ კოლმეურნეობის საზოგადოებრივი მეურნეობის წარმოებაში და მათი ინტერესების დაცვის მიზნით თვლის, რომ ასეთი წევრები უნდა სარგებლობდნენ ყველა იმ შეღავათით, რაც არტელის წესდების შესაბამისად ენაჭებათ კოლმეურნეობის წევრებს საკარმიდამო მიწის ნაკვეთის სარგებლობის, დამხმარე მეურნეობის წარმოების და სხვა საკითხებში.²⁵ დასკვნები არათანმიმდევრულია, ვინაიდან შერეული მეურნეობის წევრისათვის არტელის წესდებით გათვალისწინებული ყველა შეღავათის მინიჭებას ფაქტიურად მიეყვებათ ასეთი მეურნეობის საკოლმეურნეო კომლად ცნობამდე, რამდენადაც კოლმეურნეობის წევრი, რომელიც არტელის წესდებით გათვალისწინებულ ფარგლებში სარგებლობს საკარმიდამო მიწის ნაკვეთით, მასზე მოწყობილი დამხმარე მეურნეობით და სხვა შეღავათებით თავისთავად აყალიბებს საკოლმეურნეო კომლს.

კითხვაზე, უნარჩუნდება თუ არა კომლს უფლება საკარმიდამო მიწის ნაკვეთზე, როდესაც საკოლმეურნეო კომლში დარჩა კოლმეურნეობის ერთი წევრი, ხოლო ოჯახის სხვა არაკოლმეურნე წევრები მუდმივად მუშაობენ სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში. კრებული „570 вопросах и ответов по Советскому законодательству“ უპასუხებს დადებითად და აღნიშნავს, რომ ასეთ კომლს საკარმიდამო მიწის ნაკვეთი ენახებათ მიუხედავად იმისა, თუ რამდენი კოლმეურნე წევრია მასში²⁶.

ამრიგად, საკარმიდამო ნაკვეთის შენარჩუნებით შერეული კომლი ფაქტიურად ცნობილია საკოლმეურნეო კომლად, სანამ მასში თუნდაც ერთი კოლმეურნე წევრი ითვლება.

აღნიშნულის მიხედვით, ჩვენის აზრით, შერეული მეურნეობა განხილული უნდა იქნას საკოლმეურნეო კომლად, მაგრამ იმ აუცილებელი პირობით, თუ ოჯახს გააჩნია საკარმიდამო მიწის ნაკვეთი, დამხმარე მეურნეობა სასოფლო-სამეურნეო არტელის წესდებით გათვალისწინებული ნორმის შესაბამისად და ოჯახის ერთი ან რამდენიმე წევრი ითვლება კოლმეურნეობის წევრად და მონაწილეობს კოლმეურნეობის საზოგადოებრივ მეურნეობაში.

²⁵ Н. П. Волошин. Право личной собственности колхозного двора. Госюриздат, Москва, 1961, стр. 30.

²⁶ «570 вопросов и ответов по Советскому законодательству». Издательство Академии Наук СССР. Киев, 1963, стр. 401.

საქართველო კონსტრუქციის მოსახლეობას

მკითხველი ნ. მახარაშვილი (ხაშური) გვთხოვს ვუპასუხოთ: რა წესით იდება შრომითი ხელშეკრულება, როგორი უნდა იყოს მისი შინაარსი, რა თანამდებობის პირთან იდება შრომითი ხელშეკრულება, შეიძლება თუ არა პირის მუშაობა შრომითი ხელშეკრულების გარეშე.

რედაქციამ სთხოვა დოც. ე. ნეიძის გაეცა პასუხი ამ შეკითხვებზე. ქვემოთ ვაჭვენებთ დოც. ე. ნეიძის პასუხს.

შრომითი ურთიერთობის სამართლებრივი მოწესრიგების საკითხთა შორის ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია შრომის ხელშეკრულება. შრომის ხელშეკრულების ცნება მჭიდროდაა დაკავშირებული შრომითი სამართლებრივი ურთიერთობის ცნებასთან. შრომითი სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობის ამოცანები ემყარება შესაბამის საფუძვლებს. ასეთ საფუძვლებად ჩაითვლება: წევრობა საკოლმეურნეო შრომის ურთიერთობაში (სასოფლო-სამეურნეო არტელის წესდების მიხედვით), არჩევის აქტი ანაზღაურებულ თანამდებობაზე (სათანადო დებულების საფუძველზე), ადმინისტრაციული აქტი (უფლებამოსილი ორგანოს ან თანამდებობის პირის ცალმხრივი განკარგულება)¹ და ძხარეთა ორმხრივი შეთანხმება ანუ შრომის ხელშეკრულება, რომელიც იდება მუშა-მოსამსახურეებსა და საწარმოს, დაწესებულების (მეურნეობის), ადმინისტრაციას შორის.

საბჭოთა კავშირში შრომითი სამართლებრივი ურთიერთობანი ერთის მხრივ მუშა-მოსამსახურეებსა და მეორეს მხრივ საწარმოებსა, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს შორის წარმოიშვებიან უმთავრესად შრომის ინდივიდუალური ხელშეკრულების საფუძველზე. ამის მიხედვით მუშა-მოსამსახურე საბჭოთა კავშირში მუშაობს მის მიერ საწარმოსთან ან დაწესებულებასთან (მეურნეობასთან) თავისუფლად დადებული შრომის ხელშეკრულების საფუძველზე, რომლას ძალითაც იგი ირიცხება მოცემული საწარმოს (დაწესებულების) კოლექტივში და მონაწილეობას იწყებს მის ყოველდღიურ საქმიანობაში დაკისრებული შრომითი მოვალეობის შესრულებით.

მაშასადამე, შრომის ხელშეკრულება სსრ კავშირში წარმოადგენს ინდივიდუალურ შეთანხმებას საწარმოს ან დაწესებულების (მეურნეობის) ადმინისტრაციასა და მოქალაქეს შორის, მისი მუშად ან მოსამსახურედ სამუშაოზე მიღების შესახებ. შრომითი ხელშეკრულება გვევლინება, როგორც მოქალაქის, მუშის ან მოსამსახურის სახით შრომაში ჩაბმის ძირითადი ფორმა. ამასთანავე ეს ხელშეკრულება წარმოადგენს შრომითი ურთიერთობის წარმოშობის, ერთ-ერთ ძირითად სამართლებრივ საფუძველსაც.

¹ ადმინისტრაციული აქტის საფუძველზე სამუშაოდ შეიძლება იქნან გაგზავნილი ახალგაზრდა სპეციალისტები საშუალო, სპეციალურ და უმაღლეს სასწავლებლების დამთავრების შემდეგ, და აგრეთვე ის პირები, რომლებსაც დამთავრებული აქვთ პროფესიულ-ტექნიკური სასწავლებლები.

გარდა ამისა ხელისუფლების ადგილობრივ ორგანოს (არაუდაბლეს მშრომელთა დეპუტატების რაიონული აღმასკომისა) უფლება აქვს ჩააბას მოსახლეობა შრომითი ბეგარის წესით სტიქიურ უბედურებათა ლიკვიდაციის მიზნით (იხ. შრომის კანონთა კოდექსის მე-11, 12, 13 მუხლები და Комментарий к законодательству о труде, Москва, 1966 г., стр. 28.)

ამგვარად, შრომის ხელშეკრულება შეიძლება განესაზღვროთ, როგორც შეთანხმება მშრომელსა და საწარმოს ან დაწესებულებას შორის, რომლითაც მშრომელი კისრულობს ვალდებულებას შეასრულოს სამუშაო გარკვეული სპეციალობის, კვალიფიკაციის ან თანამდებობის მიხედვით, ხოლო დაწესებულება ან საწარმო (მეურნეობა) კისრულობს ვალდებულებას გადაუხადოს მას ხელფასი და უზრუნველყოს შრომის პირობები, გათვალისწინებული შრომის მოქმედი კანონმდებლობითა და კოლექტიური ხელშეკრულებით.

შრომის ხელშეკრულება იდება, როგორც ზეპირი (სიტყვიერი), ისე წერილობითი ფორმით. საერთო წესით შრომის ხელშეკრულება იდება ზეპირ ფორმით. შრომის ხელშეკრულების წერილობითი ფორმა სავალდებულოა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს პირდაპირაა მითითებული კანონში (მაგალითად, ხელშეკრულების დადებისას იმ მოქალაქეებთან, რომლებიც სამუშაოდ მიდიან მრეწველობაში და მშენებლობაზე ორგანიზებული შეკრების წესით, და აგრეთვე განაპირა ჩრდილოეთსა და შორეულ ადგილებში სამუშაოდ გამგზავრებასთან დაკავშირებით. ამ შემთხვევებში შრომის ხელშეკრულების წერილობითი დადება აიხსნება იმით, რომ მასში ვხვდებით შრომის ისეთ პირობებს, რომელთა რეგულირება საერთო ნორმებით კი არ ხდება, არამედ სპეციალურ დადგენილებათა მიხედვით (მაგალითად, გახანგრძლივებული შვებულებით სარგებლობის, საკომპენსაციო ხარჯების მომეტებული ოდენობით ანაზღაურების შესახებ და სხვ.).

შრომის ხელშეკრულების დადებით წყდება მუშაკსა და მოცემულ საწარმოს ან დაწესებულებას (მეურნეობას) შორის შრომითი ურთიერთობის წარმოშობის საკითხი.

შრომის ხელშეკრულებასთან დაკავშირებულია სამართლებრივი ხასიათის მთელი რიგი საკითხები. განვიხილოთ ისინი.

მოქმედი კანონმდებლობა ითვალისწინებს, რომ შრომის ხელშეკრულება დაიდება: ა) განუსაზღვრელი ვადით; ბ) განსაზღვრული ვადით; გ) ამა თუ იმ სამუშაოს შესრულების ვადით.

შრომის ხელშეკრულების საფუძველზე მუშაკი ჩაირიცხება რა ამა თუ იმ საწარმოს ან დაწესებულების კოლექტივის პირად შემადგენლობაში, ვალდებულია შეასრულოს იქ განსაზღვრული შრომითი ფუნქცია და დაემორჩილოს დადგენილ შინაგანაწესს.

აღსანიშნავია, რომ საწარმოს ან დაწესებულების ადმინისტრაცია შრომის ხელშეკრულების დადებამდე კანონით გათვალისწინებულ რიგ შემთხვევებში ვალდებულია და უფლებაც აქვს სამუშაოზე მისაღებ პირთან შრომის ხელშეკრულება დადოს იმ პირობით, თუ მუშაკი: ა) სამედიცინო შემოწმების შედეგების მიხედვით გამოსადეგია მოცემულ სამუშაოზე²; ბ) წინასწარი საგამოც-

2 შრომის კანონთა კოდექსის 143-ე მუხლის მიხედვით სათანადო ორგანოებს უფლება აქვთ მინიჭებული დააწესონ განსაკუთრებით მავნე საწარმოებში მისაღებ მუშაკთა ან მათი ჯგუფების (ქალთა და მოზარდთა) წინასწარი სავალდებულო გასინჯვა და მათი პერიოდული ხელახალი შემოწმება. ამჟამად სავალდებულო სამედიცინო შემოწმებანი საკავშირო პროფსაბქოსთან შეთანხმებით დაწესებულია სსრ კავშირის ჯანმრთელობის დაცვის მინისტრის 1957 წლის 7 ნოემბრის ბრძანებით (იხ. Сборник законодательных актов о труде, Москва, 1965 г. стр. 489).

დო ვადით დაშვების შემდგომ მოცემულ სამუშაოსათვის შესაფერისია;³ გ) არჩეული იქნება გარკვეულ ვაკანტურ თანამდებობაზე კონკურსის ჩატარების შედეგად.⁴

შრომის ხელშეკრულების დადებისათვის მოქალაქეებს უნდა ჰქონდეთ შრომის უფლება-ქმედუნარიანობა, რომელიც ერთდროულად წარმოიქმნება 16 წლის ასაკიდან, გამონაკლისის სახით 15 წლის მოზარდებიც შეიძლება მიღებული იქნან საწარმოში ინდივიდუალური და ბრიგადული სწავლებისათვის, რათა ამის შემდეგ შეეძლოთ მუშაობა მიღებული სპეციალობისა და კვალიფიკაციის მიხედვით. ეს მოზარდები სამუშაოზე დაიშვებიან მხოლოდ სამედიცინო შემოწმებით და კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევაში პროფკავშირის, საფაბრიკო, საქარხნო, ადგილობრივი კომიტეტის თანხმობით.

ცალკეული შრომითი ფუნქციების შესასრულებლად ან განსაზღვრულ სამუშაო ადგილებზე მუშაობისათვის მოქმედი კანონმდებლობა ითვალისწინებს ზოგიერთ დამატებით მოთხოვნებს მუშაკთა მიმართ, რომლებიც დაცული უნდა იქნეს შრომის ხელშეკრულების დადებისას. მაგალითად, ზოგიერთი სამუშაოს შესრულებისათვის დაიშვებიან მხოლოდ ის პირები, რომლებსაც ექვებათ მათი სათანადო მომზადების დამამტკიცებელი საბუთი (ექიმისათვის სავალდებულოა წარდგენა დიპლომისა, რომლითაც დასტურდება, რომ მას მიღებული აქვს უმაღლესი სამედიცინო განათლება, ასევე მძღოლისათვის სათანადო მოწმობა და ა. შ.). აკრძალულია განსაზღვრულ მავნე პირობებიან სამუშაოზე მოზარდებისა და ქალთა მიღება (შრომის ხელშეკრულების დადება). ზოგადი წესისამებრ დაუშვებელია ახლო ნათესავების ერთად მუშაობა (გარკვეული გამონაკლისის გარდა)⁵ ისეთ თანამდებობაზე, რომლებსაც ურთიერთდაქვემდებარებული და საკონტროლო ხასიათი აქვთ და ა. შ.

მოქმედი კანონმდებლობით შრომის უფლება-ქმედუნარიანობა იზღუდება სასჯელის ისეთი ზომით, როგორც არის განსაზღვრული ვადით გარკვეული თანამდებობის ან გარკვეული საქმიანობის უფლების ჩამორთმევა. საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 29-ე მუხლის შესაბამისად, გარკვეული თანამდებობის დაკავების ან გარკვეული საქმიანობის უფლების ჩამორთმევა სასამართლოს შეუძლია დანიშნოს როგორც ძირითადი, ისე დამატებითი სასჯელის სახით, ვადით ერთი წლიდან ხუთ წლამდე“.

შრომის კანონთა კოდექსის 30-ე მუხლით გათვალისწინებულია იმის შესაძლებლობა, რომ შრომის ხელშეკრულება დაიდოს არა მარტო ცალკე პირებთან,

3. წინასწარი გამოსაცდელი ვადით სამუშაოზე მიღება (დაშვება) დამოკიდებულია უშუალოდ საწარმოს ან დაწესებულების ადმინისტრაციის გადაწყვეტილებაზე. ამიტომ, ადმინისტრაციას უფლება აქვს სამუშაოზე მისაღებ პირს განუსაზღვროს წინასწარი გამოსაცდელი ვადა შრომის კანონთა კოდექსის 38-ე მუხლის შესაბამისად (არა უმეტეს 6 დღისა, ოზი კვირასა და 1 თვისა — მუშაკის შესაბამისი კვალიფიკაციის დადგენის მიზნით).

4. საკონკურსო წესით სამუშაოზე მიღება ძირითადად ეხება უმაღლეს სასწავლებლების პროფესორ-მასწავლებლებს, სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების მეცნიერ-თანაშრომლებს, სასცენო და კინოხელოვნების რიგ შემოქმედებით მუშაკებს, აღნიშნულ პირთა არჩევა ხდება შესაბამისი სამეცნიერო ან სამხატვრო საბჭოს წევრთა მონაწილეობით — ფარულა კენჭისყრის შედეგების მიხედვით. (იხ. В. Н. Смирнов, Конкурс в Советском трудовом праве, изд. Ленинградского Университета, 1960, стр. 21, 22; Б. Д. Лебин, Подбор, подготовка и аттестация научных кадров В СССР, Москва, 1966, стр. 224).

5. ასეთ გამონაკლისს შეადგენენ პედაგოგები, ბიბლიოთეკის მუშაკები, სახელმწიფო თეატრებისა და სტუდენტების მსახიობები და მუსიკოსები, ექიმები და სხვ.) იხ. «Сборник законодательных актов о труде», М., 1965 г., стр. 105.

არამედ ჯგუფებთანაც (არტელებთან), რაც არ წარმოადგენს გამონაკლისს ამ წესიდან, რამდენადაც შრომის კანონთა კოდექსის 33-ე მუხლში მითითებულია, რომ ასეთ შემთხვევაში შრომითი სამართლებრივი ურთიერთობა წარმოექმნება არტელის თვითებულ წევრს, ისევე თუნდაც მას პირადად დაედოს ხელშეკრულება.

შრომის ხელშეკრულების დადების უფლება იურიდიული პირის სახელით ბინდობილობის საფუძველზე შეიძლება მიენიჭოს წარმომადგენელს. ზოგიერთ ორგანოს კანონი უფლებას აძლევს საწარმოს (მშენებლობის) სახელით დადოს მუშებთან და სპეციალისტებთან შრომის ხელშეკრულება (მაგალითად, მუშათა ორგანიზებულ შეკრებისას). სამოქალაქო სამართლისაგან განსხვავებით შრომის კანონთა კოდექსის 32-ე მუხლი აღიარებს შრომის ხელშეკრულების ნამდვილობას, თუ იგი დადებულია იმ პირის მიერ ვისაც საამისო რწმუნება არ ჰქონდა, მაგრამ სამუშაო ფაქტიურად წარმოებდა ამ ხელშეკრულების საფუძველზე, „როდესაც შრომის ხელშეკრულების ძალით — ნათქვამია აღნიშნულ მუხლში — მუშაობა წარმოებს არა იმ პირისათვის, რომელმაც უშუალოდ დადო ხელშეკრულება, არამედ საწარმოს ან დაწესებულებისათვის, რომელსაც ემსახურება ეს პირი, ან როდესაც საწარმო, სადაც მუშაობს დაქირავებული, შეადგენს სხვა საწარმოს ნაწილს ან განყოფილებას, პასუხისმგებლობა შრომის ხელშეკრულებით ეკისრება ამ საწარმოს, დაწესებულებას ან პირს, რომლისთვისაც მუშაობა წარმოებს“.

საზოგადოდ ძალა არა აქვს შრომის ხელშეკრულების ისეთ პირობებს, რომელიც შრომის კანონებით და მოცემულ საწარმოს კოლექტიური ხელშეკრულებით და შინაგანაწესით დადგენილ პირობებთან შედარებით აღუარესებს მშრომელის მდგომარეობას, აგრეთვე ისეთ პირობებს, რომელიც ზღუდავს მშრომელთა პოლიტიკურ და საერთო სამოქალაქო უფლებებს.

მატერიალურად პასუხისმგებელი მუშაკის სამუშაოზე მიღებისას სავალდებულო წესით მასთან დამატებით დადებულ უნდა იქნას წერილობითი ხელშეკრულება ქონებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე.

საკითხების განსაკუთრებით ფართო წრეს შეადგენს შრომის ხელშეკრულების პირობათა შეცვლისა და მისი საეხსები გაუქმების სხვადასხვა შემთხვევები და მათგან გამომდინარე უფლებრივი შედეგები. ეს საკმაოდ დიდი ჯგუფი ეხება მუშაკის სხვა სამუშაოზე გადაყვანასა და სამუშაოდან გათავისუფლებას, აგრეთვე მათ გადაყვანას და გათავისუფლებასთან დაკავშირებულ კომპენსირებას.⁶

⁶ ეს საკითხები აღმოცენდა შრომის კანონთა კოდექსის მე-5 თავში („შრომის ხელშეკრულების შესახებ“), მე-9 თავში („გარანტიები და კომპენსაციები“), აგრეთვე სხვა ნორმატიულ აქტებში (იხ. «Сборник законодательных актов о труде», М., 1965, стр. 81—131, 418—433.)

ქრისტიანული რელიგია, სხვა რელიგიის მსგავსად, არადროს არ ყოფილა ერთიანი. დიდ ისტორიულ ძვრებს ქრისტიანულ რელიგიაში ახალი სექტების და ჯგუფების გაჩენა მოსდევდა. თითოეული სექტა თავის აზრს იცავს და მიაჩნია, რომ დედამიწაზე მხოლოდ მათ მოძღვრებას მოაქვს „ქრისტეს სინათლე“.

ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებულია „ორმოცდაათიანელთა“ სექტა. „ორმოცდაათიანელთა“ პირველი თემი ჩამოყალიბდა 1907 წელს ამერიკის შვერთებულ შტატებში, ქალაქ ლოს-ანჯელსში. იგი მოედო მსოფლიოს მთელ რიგ ქვეყნებს, და ჩვენს ტერიტორიაზეც გავრცელდა, განსაკუთრებით კი მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში. „ორმოცდაათიანელთა“ რწმენის თანახმად, ხანგრძლივი ლოცვის დასმარებით „სული წმინდა“ ქრისტეს აღდგომის ორმოცდამეათე დღეს შეიძლება მოველინოს მის მოწაფეს.

ორმოცდაათიანელთა ფანატიკურ-მისტიკურ და კარჩაეტილ სექტას საბჭოთა კანონმდებლობა კრძალავს. ამოფარებული არიან რა რელიგიას, ისინი მოწყვეტილი არიან საზოგადოებრივ ცხოვრებას, არ დადიან კინოში, თეატრში, არ კითხულობენ ჟურნალ-გაზეთებს, ავადმყოფობის შემთხვევაში არ მიდიან ექიმთან. ეს „წმინდანები“ თვით რელიგიურ დღესასწაულებსა და წეს-ჩვეულებებსაც კი უარყოფენ, გარდა „სამებისა“ — „სული წმინდის“ მოსვლის ანუ „სულთმოფრენის“ დღესასწაულისა. საერთოდ კი ამ სექტებს არავითარი რელიგიური სახე არა აქვთ.

ორმოცდაათიანელები გამოუსწორებელ დანაშაულს ჩადიან საზოგადოების წინაშე. ისინი ჭუჭყიან მორევში ითრევენ და თავის გავლენას უმორჩილებენ სუსტი ნებისყოფის ადამიანებს, განსაკუთრებით კი მოზარდებს, ცხოვრების სწორი გზიდან აცდენენ და ამახინჯებენ ახალგაზრდობას.

სექტანტები არც თვითონ იღებენ მონაწილეობას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში და სხვასაც უშლიან კეთილსინდისიერად იცხოვრან. მთელ მათი „საქ-

მიანობა“ გამოიხატება შემდეგში: იკრიბებიან კვირაში რამდენჯერმე ხელოვნურად დაბნელებულ ოთახში და სამოქალაქო ტანსაცმელში გამოწყობილი ხელმძღვანელის ანუ პრესვეტერის ნიშანზე იწყებენ გალობას, ლოცვას, რაც საათობით გრძელდება. სექტანტები რამდენჯერმე იმეორებენ ერთსა და იმავე ფრაზას, ტირიან, ოხრავენ, ზოგი იატაკზე ხოხავს, ზოგი კედელს ახლის თავს. მლოცველები სრულიად ეთიშებიან გარემოს და ფსიქიურ მოშლილობამდე მიდიან. ამ დროს უჩნდებათ მოჩვენებები. მორწმუნე სექტანტს ეჩვენება, რომ მას მოველინა „სული წმინდა“.

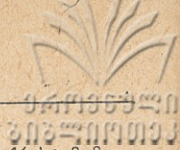
ამ ხალხს პრეტენზიები. მეგობრობაზედაც აქვთ. „და-ძმობის დასამტკიცებლად“ წელზევით შიშველი ხელმძღვანელი ვარცლში ფეხს ბანს სექტანტს. ასე იწყება ურთიერთ ფეხის ბანვა. შემდეგ „პურის ტეხვა“ — ერთი და იგივე სასმისით წყლის სმა და კოცნა-ლომნა, რასაც თან სდევს ავადმყოფობა.

დაახლოებით ასეთები არიან ორმოცდაათიანელები, ეს უწმინდური „წმინდანები“.

* * *

ქ. გორი. სასამართლო დარბაზი. არცერთი ადგილი არ არის თავისუფალი, ზოგი გასასვლელ კართან შეგროვილა. ხის ჯებირით არიან გამოყოფილი ხალხისაგან „წმინდანები“, სექტის მესვეურები გიორგი კოჭლავაშვილი და ბესო კურმავეი, აქვეა მათი მრევლიც.

არც თუ ისე დიდი ხნის წინ ქალაქში აღმოჩნდნენ სექტანტები, რომლებიც თავს „ორმოცდაათიანელებს“ უწოდებდნენ. ანტისაზოგადოებრივი საქმიანობისათვის ისინი პასუხისცემაში იქნენ მიცემულნი. საბრალდებო სკამზე მსდომნი, თითქოს გაკვირვებულები არიან. მათ მიაჩნიათ, რომ დანაშაული არ ჩაუდენიათ და თავიანთ რწმენისთვისაა სასამართლებენ. ვერ გაუგიათ, რომ მოწყდნენ ცხოვრებას, ჩაიღინეს დანაშაული როცა სექტის წევრებს უცხადებდნენ, რომ არ შეიძლება იცხოვრონ „ურწმუნო ხალხთან“ ერთად, არ შეიძლება ემსახურონ მთავრობას, რომელსაც არ სწამს ღმერთი. ჰგონიათ, რომ დანაშაული

არ ჩაიდინეს მოზარდების, იმ ადამიანების წინაშე, რომელთაც ხელს უშლიან მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, იარონ გასართობ ადგილებზე, ლექციებზე, დაესწრონ მეცადინეობას სკოლაში, თავი აარიდონ საგაღმადღობლო სამსახურსა და სხვადასხვა სახის წესდებებს, ყოველივე მოქალაქეობრივი მოვალეობის შესრულებას. სექტაში ჩათრეულები თავის მხრივ ნაცნობებს და გარშემომყოფთ უქადაგებენ იწამონ „ორმოცდაათიანელთა“ რელიგია და უგრძობად მათივე სიტყვებით რომ ვთქვათ „ყოველივე ამქვეყნიურს“.

გ. კოჭლავაშვილის და ბ. კურმაევის ქადაგებით რამდენი ოჯახი მივიდა დანგრევის პირას, რამდენი ოჯახი დაიშალა, რამდენი მოზარდი ასცდა სწორ გზას... და ვინ მოსთვლის მათ მავნებლობას, მათ დანაშაულს, რასაც ჩვენი კანონმდებლობა სასტიკად სჯის.

— უნდა ვცხოვრობდეთ სრულიად განდევნილად. მაგრამ თუ მივდივართ დათმობაზე, ეს იმით, რომ სხვა გზა არ გვაქვს. მორწმუნენი დევნას არ უნდა შეუშინდნენ. უახლოეს დროს ღმერთი მოვა ზეციდან, მორწმუნეებს თან წაიყვანს, შემდეგ დაიწყება წარღვნა და დედამიწაზე დარჩენილი წაილეკებიან... ამ დიდი საქმისათვის ბევრი ტანჯვა-წამება შეგვხვდება, მაგრამ ყოველივე ეს უნდა ავიტანოთ, უნდა ვიტანჯოთ სულიერი უკვდავებისათვის, მოყვასთათვის

თავდადების მაგალითი ხომ თვითონ ქრისტემ მოგვცა, როდესაც ხალხისთვის ჯვარს ეცვაო, — აი გულბრყვილობათვის გათვალისწინებული ღაღადი გიორგი კოჭლავაშვილის და ბესო კურმაევისა.

— დავდივართ ქვებზე და ეკლებზე, მაგრამ ამ სიძნელების გავლით ჩვენ მაინც ქრისტესთან მივდივართ (ქვასა და ეკლებში იმ ხალხს გულისხმობდნენ, რომელნიც ხელს უშლიდნენ მათ).

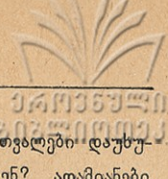
და აი, საბრალდებო სკამზე ზიან „ორმოცდაათიანელთა“ სექტის ხელმძღვანელები, ადამიანები, რომელთაც არ უგრძობიათ ამ ქვეყნიური ბედნიერება და არც უძებნიათ იგი:

გიორგი იოსებისძე კოჭლავაშვილი, დაბადებული 1929 წ. ეროვნებით ოსი, ქ. გორის ხიდის მშენებლობის მუშა და

ბესარიონ იაგორისძე კურმაევი, დაბადებული 1928 წ. ეროვნებით ოსი, ქ. გორის ბაზის კომბინატის სართავი საამქროს მუშა.

მათ ბინაზე, ერთ 17-18 კვ. მეტრ ფართობის ოთახში, კვირაში სამჯერ იკრიბებოდა არალეგარული სექტის დასლოებით 40 წევრი. ამ უპაერთ ბნელ ოთახში, ხელმძღვანელის მითითებით მლოცველები იწყებდნენ ლტყვას; ჯერ ფეხზე იდგნენ, შემდეგ ჯდებოდნენ, მუხლს მოიყრდინენ, ბოლოს კი იწყებდნენ მანჭვას, მიწაზე ხოხვას და ასე ვაი მორწმუნეები ელოდებოდნენ სიკვდილის შემდეგ ზეცაში გაფრენას.

ქტაში გაუძღვა; ასევე ამ სექტის წევრად გახადა მეორე ქალიშვილი, შვიდ კლას დამთავრებული ქსენია. მოსიყვარულე დედამ შეუძღლეს კი განუცხადა:

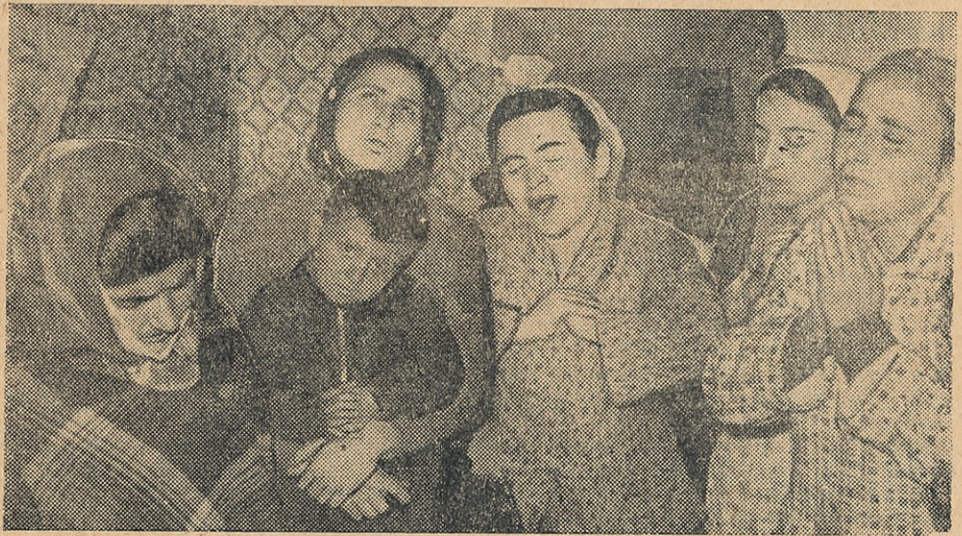
— შემიძლიან შენ თავი დაგანებო, ხოლო მორწმუნეებს ვერ ჩამოვშორდებიო... ასე უცბად გადაწყვიტა ოჯახის დანგრევა.

— ბიჭი მეშვიდე კლასშია, მოვაცილე ოჯახს და გავვზავნე თბილისში სიძესთან. სახლში ლოცვის დროს ტაკიმასხარებივით იქცევიან, იჯღანებიან... შემეშინდა ბიჭზეც არ ემოქმედა... გულდაწყვეტილია ოჯახის მამა.

— იმ ზომამდე ვარ მისული, რომ თუ ჩემმა მეუღლემ არ მიატოვა „ორმოცდაათიანელთა“ სექტაში სიარული, გავცილდები; დაირღვევა ოჯახი — ამბობს გორის რაიონის სოფ. შავშევებში მცხოვრები, ამავე სოფლის დაწყებითი სკოლის მასწავლებელი დორა წკრილაშვილი, სამი შვილის დედა.

ნენ ეს უნებისყოფონი, რომელთაც თვალში დაუსუტავთ და მიუქანებიათ წყვილადისაკენ? ადამიანები, რომელნიც პატარა ბავშვის განუვითარებელ გონებასაც არ ინდობენ და აჩლუნგებენ.

რით უნდა გაიმართლოს თავი კასპიის რაიონის მცხოვრებმა გრიშა მგელაძემ. — ვარ ქრისტეს ჯგუფში. ღმერთს სადაც მივყავდი, ყველგან დავდიოდი სალოცავად, მათ შორის სექტაში, რომელსაც ხელმძღვანელობდნენ კოჭლავაშვილი და კურმავეი. რადგან კოდიწყაროს მეურნეობაში ვმუშაობ, სიმორის გამო სალოცავად გორში დილის საათებში დავდიოდი... ვარ სამამულო ომის მონაწილე. ახლა რომ საჭირო იყოს წასვლა, არ ვიცი წავალ თუ არა, მე მტერი არ მყავს, ამიტომ მე იარაღს ხელში არ ავიღებ, ამბობს კაცი, რომელიც რამდენიმე წლის წინ ფაშისტების წინააღმდეგ სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში ჩაება.

— ჯერ კიდევ 16 წლის ვიყავი, რომ დავიწყე სექტანტებთან სიარული სალოცავად. ერთ სუსხიან ზამთრის დღეს კოჭლავაშვილმა მიმიყვანა მდინარე ლიახვის ნაპირზე, გამასდევინა ტანზე და ჩავდექი ამოტეხილ-ყინულში. კოჭლავაშვილიც ჩადგა წყალში. ზეპირად თქვა ლოცვა, ჩამაყოფინა თავიც წყალში, მიმაღებინა ნათლობა. ამის შემდეგ ვითვლებოდი მორწმუნეთა ჯგუფში მიღებულად, განაცხადა სასამართლო პროცესზე გორის რაიონის სოფ. წეროვანში მცხოვრებმა ვლადიმერ ბოლოთაევმა.

და განა საკვირველი არ არის ჩვენს ეპოქაში, თანამედროვე აზრების ადამიანების გვერდით ცხოვრობდ-

— იარაღს ხელში არ ავიღებ — იმეორებს 1943 წელს დაბადებული ლავრენტი ძებისაშვილი, რომელმაც უარი განაცხადა საყოველთაო სამხედრო ვალდებულების შესრულებაზე, სამხედრო ფორმის ჩაცმაზე, რსთვისაც სასამართლოს გადასცეს იგი.

* * *

სასამართლო პროცესზე გამოვიდნენ იბინი, რომელთაც სექტანტის დამღუპველი გავლენა უშუალოდ საკუთარ თავზე განიცადეს, ყოფილმა მორწმუნემ მერი მაყიშვილმა გულახდილად ილაპარაკა, თუ როგორ თანდათანობით მიეჯაჭვა კოჭლავაშვილის

ეონიკაუთა ჰორეკეუნი

ღამსახუკიუდი ავჰოკიფაჰი

მთები განთიადისას განსაკუთრებით მომხიბვლელნი ჩანან. ამ დროს ყველაფერი სინათლისაკენ მიიღტვის. აისი ჯერ არ ანთებულა, თოვლიანი მწვერვალები კი ამაყად წამომართულან, როგორც მიწის ფანტასტიკური ბუმბერაზი გუშაგები. მთები პირველნი ესალმებიან ადამიანის და დღის დაბადებას. მთაში დაბადებულს თავისებური იერი დაჰკრავს. მასში რაღაც კაცური ძალაა ჩაქსოვილი, ვაჟკაცურის სული და მართალი გული. მთის შვილმა სიყვარულიც განსაკუთრებული იცის და სიძულვილიც, ისინი მთების მრისხანე სხეულიდან ამოიზარდნენ და მათთვის უცხოა გაუმართლებელი შეღავათები.

მთების შვილს კონსტანტინე დადემქელიანს პაპამისის სახელი დაარქვეს, უსამართლობისათვის ქუთაისის გუბერნატორს ხმლით თავი რომ წააგდებინა, შინაურებმა ბუნების ძალას შესთხოვეს: ესეც პაპამისივით ვაჟკაცი დადგეს, მასავით არც სიტყვა გაუმრუდდეს და არც საქმეო.

ოჯახმა კიდევ ორჯერ იზვიმა ძეობა. დრო

გადის, იწყება ცხოვრების დამაფიქრებელი პერიოდები. 1930 წელს კონსტანტინე თბილისის პირველ პედაგოგიურ ტექნიკუმს ამთავრებს და უბრუნდება თავის მშობლიურ მთებს. — განა არის ისეთი გული, რომელიც ზღვა სიხარულით არ განიმსჭვალოს თქვენთან შეხვედრაზე, განა არის ისეთი სული, რომელიც არ გამოეხასხოს თქვენს ძალას, ვინც ერთხელ მაინც გაიგონა ეს ძახილი და იგრძნო მთების დიადი სუნთქვა, ის მუდამ გახდება მთების ტრფიალი. მთების ტრფიალია ჭაბუკი კონსტანტინე დადემქელიანიც. ჭაბუკური ოცნებითა და ვაჟკაცური გატაცებებით ეწევა იგი თავისი სოფლის კარგამოკეტილ ხალხში განათლების შეტანას.

ცხოვრება გრძელდება. მშვიდობიანი ცხოვრება შეწყდა; 1941 წელი. დადემქელიანმა პირველი საბრძოლო ნათლობა დასავლეთის ფრონტზე მიიღო. ამავე წლის აგვისტო. ცხარე ბრძოლები კალინინის ფრონტზე. მალე მძიმედ დაიჭრა. ფრონტისათვის უგარვისად ცნეს. უარს ამბობდა. შფოთავდა, გული ერჩოდა საბრძოლველად. მაგრამ ამაოდ. სახლში დააბრუნეს, მისი ორი ძმა კი კვლავ მტერს ერკინებოდა. ომში დიდ სიმართლეს იცავდა ვაჟკაცი და სიმართლის სიყვარულმა იურიდიული ფაკულტეტის კარები შეაღებინა.

1945 წლის 9 მაისი. გამარჯვების, ღილი სიხარულის დაუვიწყარი დღე. განუზომელი იყო ბედნიერება ადამიანებისა, მაგრამ ასევე დიდი იყო მწუხარებაც. ზღვას უერთდებოდა ქართველი დედის ცრემლი, უსაზღვრო იყო შინმოუსგლელი ვაჟკაცების საცოლვების უთქმელი დარდი, მამის ტრაგედია.

დადემქელიანების ორი ვაჟი გმირულად დაეცა ბრძოლის ველზე. ძნელი იყო ამის ატანა. დედა ეცოდებოდა კონსტანტინეს,

ბათ, იგი ბოროტებისა და დამნაშავეების რისხვას.

სალამო ხანი იყო, როცა კარგად შეზარ-ხოშებული ნოდარ ჩოხელი და გიორგი წიკ-ლაური ორბეთის სასადილოდან გამოვიდ-ნენ. გართობა მოუნდათ და გადაწყვიტეს დრო მხიარულად გაეტარებინათ. ავიდნენ სოფლის დასაწყისში მდებარე გორაკზე და იქიდან ქვები დაუშინეს გზაზე გამვლელ მანქანებს. ხშირად მიზანს ახვედრებდნენ. რა დიდი იყო მათი აღფრთოვანება, როცა დაამჩნევდნენ ხოლმე მანქანას კვალს, ან რო-ცა თავში მოახვედრებდნენ მგზავრებს, რომ-ლებიც გაოგნებული ვერ ამჩნევდნენ მათ. რამდენიმე მსუბუქი მანქანა დააზიანეს, ახალგაციშვილ პატარა მაცვალას კი სახეში

იმეხლა ქვა გაარტყეს, რომ ბავშვი კინადამ შეეწირა. ხულიგნობის მეტად ორიგინალური ფორმაა. საქმეს კ. დადემქელიანი იხილავდა. გმირები თავს თითქოს დამნაშავედ ვრძნობ-დნენ, მაგრამ არ შერცხვათ და ითხოვეს ეპა-ტიებიანთ დანაშაული. მოსამართლემ დამ-ნაშავეებს ორ-ორი წლით თავისუფლების აღვეთა მიუსაჯა.

სამართლიანობისა და კაცთმოყვარეობის დანერგვას ამ კაცს უადვილებს დიდი ენერგია, დაუღალავი საქმიანობა. მისი სპე-ტაკი პიროვნება დაჯილდოებულია უდიდესი ნიჭით — ადამიანის უანგარო სიყვარულით.

ლ. ჰანტუჩია.

ციის მდივნის მოადგილემ კ. ვოჩაშვილმა. გულთბილი მისაღობებით გამოვიდა აგრეთვე სწდს საგამომძიებლო სამმართველოს უფროსის მოადგილე ვ. ხმალაძე.

დინჯად ავიდა თითოეული მათგანი ტრიბუნაზე და ბევრი საინტერესო ფურცელი გადაუშალა შეკრებილთ. მათი ყოველი სიტყვა, ხორცმესხმული ფრაზა ადამიანებს დასტრიალებდა. მათი ინტერესებიდან გამოდიოდა...

მართლაც რამდენი კარგი, ხალხისათვის სა-

სარგებლო გაუკეთებიათ მათ. ისინი სიყვარულითა და თავდადებით აკეთებდნენ თავიანთ საქმეს. მადლიანი, კეთილი საქმე შეუქმნეველი როდი რჩება. ამიტომ აფასებს მათ თავიანთი კოლექტივი, ხალხი, სამშობლო.

მათ მადლობა გადაუხადეს თავიანთ კოლეგებს, პარტიასა და მთავრობას ასეთი გულთბილი საღამოს მოწყობისათვის, დაფასებისათვის და ტკბილი სიტყვების უზრუნველყოფისათვის.

შესვარა პროკურატორის ვისეირანებით

დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 50 წლისთავთან დაკავშირებით საქართველოს სსრ პროკურატურის მუშაკებმა საზოგადოება „ცოდნას“ სხდომათა დარბაზში შეხვედრა მოუწყვეს პროკურატურის ორგანოს ვეტირანები.

დარბაზში შეიკრიბნენ ის მუშაკები, რომლებიც ათეული წლების მანძილზე დაუღალავად, კეთილსინდისიერად და თავდადებით შრომობენ პროკურატურის ორგანოებში, იბრძვიან რათა არ დაუშვან მართლწესრიგის დარღვევა, ფხიზლად დგანან მართლმსაჯულების სადარაჯოზე. ესენი არიან — საქართველოს სსრ რესპუბლიკის პროკურატურის თავისუფლების აღკვეთის ადგილებზე ზედამხედველობის განყოფილების უფროსი ნ. მიქაძე, პარტორგანიზაციის მდი-

ვანი შ. კანტურია, საგამომძიებლო განყოფილების პროკურორები ბ. მაშულია, შ. კასარელი, სსსამართლოში სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვაზე ზედამხედველობის განყოფილების პროკურორები — ნ. ჭელიძე, ა. ხარიტონაშვილი, ივ. საძაგლოშვილი, პენსიონერები — ნ. ლომთათიძე, ლ. კანდელაკი, ი. როსტომაშვილი, ა. ვაჩაძე, დ. ქილაჩიშვილი და სხვ.

შეკრებილთ სიტყვით მიმართა საქართველოს სსრ რესპუბლიკის პროკურორმა პ. ბერძენიშვილმა, რომელმაც დამსწრეთ გააცნო ის საქმიანობა, რასაც საქართველოს სსრ პროკურატურის მუშაკები ეწევიან საბჭოთა კანონების განუხრებლად განხორციელებისათვის.

ა. ვახალიშვილი

პროკურატორი ბ. უზრესვანიძე უნგრეთში

მიმდინარე წლის მაისში სრულიად საკავშირო საზოგადოება „ცოდნას“ მივლინებით ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 50 წლისთავთან დაკავშირებით ლექციების წასაკითხვად უნგრეთში იმყოფებოდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სისხლის სამართლის კათედრის გამგე, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ბ. ფურცხვანიძე.

პროფ. ბ. ფურცხვანიძემ უნგრეთის დედაქალაქ ბუდაპეშტში და საოლქო ცენტრებში ფართო საზოგადოებისათვის წაიკითხა ლექციები თემებზე: „საბჭოთა სოციალისტური დემოკრატიის განვითარება“, „ლენინური ეროვნული პოლიტიკის განხორციელება სსრ კავშირში“, „ლონისძიებანი დამნაშავეობისა და მისი გამომწვევი მიზეზების აღმოსაფხვრელად“ და სხვ.

უნგრეთში ყოფნისას პროფ. ბ. ფურცხვანიძემ შეხვედრები და საუბრები ჰქონდა უნგრელ მეცნიერებთან და რესპუბლიკის ადმინისტრაციული ორგანოების მუშაკებთან, სხელოდობრ: უნგრეთის გენერალურ პროკურორთან ამხ. სეინაშთან, უნგრეთის იუსტიციის მინისტრის პირველ მოადგილესთან ამხ. სილბერკეთან, ბუდაპეშტის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დეკანთან პროფ. კირაისთან, კათედრების გამგეებთან პროფ. ბარნოსთან, ლასლო ნევაისთან, პარტორგანიზაციის მდივანთან დოცენტ ბოდალთან.

უნგრეთში პროფ. ბ. ფურცხვანიძეს ყველგან გულთბილად და მეგობრულად ხვდებოდნენ.

ზ. ჯორჯიაშვილი,
საქართველოს სსრ საზოგადოება „ცოდნას“ გამგეობის რეფერენტი

მშახის ორგანოების პრაქტიკა

1. თუ მშობლებს სხვადასხვა გვარი აქვთ, მაშინ, მათი თანხმობით, ბავშვი ერთ-ერთი მშობლის გვარზე იწერება

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული იურიდიული კომისიის მშახის ორგანოების განყოფილებაში შემოვიდა მოქ. გ.-ის განცხადება იმის შესახებ, რომ იგი დაბადებულა 1947 წელს რეგისტრირებული ქორწინების შედეგად, რაზეც არსებობს მშობელთა ქორწინების მოწმობა, მაგრამ დაბადების რეგისტრაციის დროს მინიჭებული აქვს დედის გვარი გ.-ძე.

მოქ. გ.-ძე თავის განცხადებაში თხოულობდა მისი დაბადების რეგისტრაციის დროს მშახის ბიუროს თანამშრომელთა მიერ დაწვებული შეცდომის გასწორებას და დაბადების სააქტო ჩანაწერში ნაცვლად დედის გვარისა, მამის გვარის ს-ის ჩაწერას.

მშახის ორგანოების განყოფილებამ განუმარტა მოქ. გ.-ძეს, რომ თუ მშობლები საერთო გვარს ატარებენ, დაბადების რეგისტრაციის დროს, ბავშვი ეწერება მშობელთა გვარზე, ხოლო თუ მშობლებს სხვადასხვა გვარი აქვთ, მაშინ, მშობელთა ურთიერთ შეთანხმებით ბავშვი ეწერება ერთ-ერთი მშობლის გვარზე.

ის გარემოება, რომ განმცხადებელს დაბადების რეგისტრაციის დროს მინიჭებული აქვს დედის გვარი, გამოწვეულია არა მშახის ბიუროს თანამშრომელთა შეცდომით, არამედ მშობელთა შეთანხმებით, რაზეც არსებობს შენიშვნა დაბადების სააქტო ჩანაწერის გრაფაში „განსაკუთრებული აღნიშვნები“. თუ განმცხადებელს სურს ატაროს მამის გვარი, მაშინ გვარის გამოცვლის თაობაზე უნდა მიმართოს მშახის ბიუროს საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით.

2. არ დაიშვება მშახის ბიუროში დაბადებისა და ქორწინების აქტების რეგისტრაციის დროს ორი გვარის მინიჭება

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული იურიდიული კომისიის მშახის ორგანოების განყოფილებაში შემოვიდა მოქ. ხ.-ის განცხადება იმის შესახებ, რომ როგორც თავისი, ისე მისი მეუღლე დედისერთან არიან და ყველას დიდი სურვილია, რომ მათი პირმშო დაბადების რეგისტრაციაში გატარდეს დედისა და მამის გვარზე, მაგრამ მშახის ბიუროს თანამშრომლები დაეინებით უარს ეუბნებიან ამ თხოვნის დაკმაყოფილებაზე.

ანალოგიური თხოვნით მიმართა მშახის ორგანოების განყოფილებას მოქ. ე.-მა, რომელიც აცხადებდა, რომ დიდი სურვილი აქვს ქორწინების რეგისტრაციის შედეგად მიენიჭოს თავისა ქალიშვილობისა და ქმრის გვარი ე.-ვი — ჯ.-ტი, მაგრამ მშახის ბიუროს თანამშრომლები კატეგორიულ უარს აცხადებენ ქორწინების რეგისტრაციის შედეგად ორი გვარის მინიჭებაზე.

მშახის ორგანოების განყოფილებამ განუმარტა განმცხადებელს, რომ მშახის ორგანოების თანამშრომელთა მოქმედება სწორია; რომ კანონით არ დაიშვება ორი გვარის მინიჭება მშახის ბიუროში დაბადებისა და ქორწინების აქტების რეგისტრაციის დროს.

ქორწინების რეგისტრაციის დროს ორივე მხარეს შეუძლია მიიღოს ქმრის ან ცოლის გვარი. ან დარჩნენ თავიანთ ქორწინებამდელ გვარზე.

3. თუ ბავშვმა დაბადების შემდეგ რამდენიმე წუთი იცოცხლა, აუცილებელია მისი როგორც დაბადების, ისე გარდაცვალების აქტების რეგისტრაცია მშახის ბიუროში

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული იურიდიული კომისიის მშახის ორგანოების განყოფილებაში შემოვიდა მოქ. კ.-ის შეკითხვა იმის შესახებ, რომ თუ ბავშვმა დაბადების შემდეგ 21 დღე იცოცხლა, ამ ხნის განმავლობაში იმყოფებოდა სამშობიარო სახლში, ხოლო დღეა მძიმე ავადმყოფი იყო, უნდა მომხდარიყო თუ არა ბავშვის დაბადებისა და გარდაცვალების აქტების რეგისტრაცია მშახის ბიუროში და ვის უნდა განეცხადებინა ამის შესახებ?

მშახის ორგანოების განყოფილებამ განუმარტა მოქ. კ.-ის, რომ თუ ბავშვი დაბადების შემდეგ მალე გარდაიცვალა (რამდენიმე წუთიც თუ იცოცხლა) აუცილებელია როგორც მისი დაბადების, ისე გარდაცვალების აქტების რეგისტრაცია მშახის ბიუროში. კონკრეტულ შემთ-

7. თუ მოქალაქეობრივი მდგომარეობის აქტების რეგისტრაციის დროს გამოტოვებულია ცალკეული მონაცემები, მმაჩის ბიუროში სათანადო საბუთების წარდგენის საფუძველზე წარმოებს სააქტო ჩანაწერებში დამატების შეტანა

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული იურიდიული კომისიის მმაჩის ორგანოების განყოფილებაში შემოვიდა მოქ. ქ.-ის განცხადება იმის შესახებ, რომ იგი დაბადებულია 1904 წელს არაკანონიერი ქორწინების შედეგად და მღვდელს მონათვისას (დაბადების აქტის რეგისტრაციისას) დაბადების მეტრიკულ წიგნში არ ჩაუწერია მამის სახელი, მაგრამ ცხოვრებაში იგი ცნობილია როგორც ბ-ნის ასული და მამის სახელი უწერია ყველა საბუთში, გარდა დაბადების მოწმობისა. მან მიმართა მმაჩის ბიუროს დაბადების ჩანაწერში მისი მამის სახელის ბ-ნის შეტანის შესახებ, მაგრამ მმაჩის ბიუროს თანამშრომლებმა თავი შეიკავეს მისი თხოვნის დაკმაყოფილებაზე.

მმაჩის ორგანოების განყოფილებამ განუმარტა როგორც მოქ. ქ.-ის, ისე მმაჩის ბიუროს, რომ თუ მოქალაქეობრივი მდგომარეობის აქტების რეგისტრაციის დროს გამოტოვებულია ცალკეული მონაცემი და მოქალაქე წარმოადგენს საჭირო საბუთებს, რეგისტრაციის დროს გამოტოვებული მონაცემის შესავსებად მმაჩის ბიურომ უნდა გამოიტანოს დასკვნა მოქალაქეობრივი მდგომარეობის სააქტო ჩანაწერში, კონკრეტულ შემთხვევაში მოქ. ქ.-ის დაბადების მეტრიკულ ჩანაწერში მამის სახელის ბ-ნის შეტანის შესახებ.

8. სასწავლებელში წარსადგენად გაცემულ დაბადების განმეორებით მოწმობაზე მოქალაქეს სახბაჟი არ გადახდება

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული იურიდიული კომისიის მმაჩის ორგანოების განყოფილებაში შემოვიდა მოქ. ნ.-ძის განცხადება იმის შესახებ, რომ უმაღლეს სასწავლებელში წარსადგენად მოსთხოვა მმაჩის ბიუროს დაბადების განმეორებითი მოწმობა და მმაჩის ბიურომ მას სახბაჟი გადახდევინა, მაშინ, როდესაც სასწავლებელში წარსადგენად გაცემულ დაბადების განმეორებით მოწმობებზე სახბაჟი არ უნდა იქნას გადახდევინებული.

მმაჩის ორგანოების განყოფილებამ განუმარტა მმაჩის ბიუროს, რომ სასწავლებელში წარსადგენ დაბადების განმეორებითი მოწმობების გაცემის დროს მოქალაქეებს სახბაჟი-50 კაპ. რაოდენობით არ გადახდებათ.

საქართველოს საზოგადოებრივი საინფორმაციო სისტემა

1. თუ სახელმწიფო არბიტრაჟმა გამოიტანა გადაწყვეტილება, რომლითაც მხარეებს დაავალა ხელშეკრულების დადება, ხოლო ეს გადაწყვეტილება ერთ-ერთმა მხარემ არ შეასრულა, ხელშეკრულება მინც ითვლება დადებულად, აქედან გამომდინარე ყველა შედეგი

„საქულტვატრობამ“ მოითხოვა უსინათლოთა საზოგადოების ფოთის სასწავლო საწარმოდ წამოწყებისაგან გასული წლის III კვარტალში საქონლის (ბავშვთა სათამაშოების) უკმარისობისათვის ჯარიმა — 870 მანეთი. სარჩელი დაკმაყოფილებულ იქნა.

განცხადებაში ზედამხედველობის წესით სახარბიტრაჟის გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ, მოპასუხემ მიუთითა, რომ მას არ მიუღია განაწილების გეგმით გამოყოფილი მზანწარმის დაზადებისათვის საჭირო ნედლეული და ამის გამო არ გააფორმა საქულტვატრობის ბაზასთან მიწოდების ხელშეკრულება. აქედან გამომდინარე მომჩივანი თვლიდა, რომ „საქულტვატრობას“ უფლება არა აქვს მოთხოვოს ჯარიმა საქონლის უკმარისობისათვის. განცხადება არბიტრაჟის გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ დაკმაყოფილებული არ იქნა. განმცხადებელს მიეთითა, რომ 1965 წლისათვის სათამაშოების მიწოდების ვალდებულება განსაზღვრული იყო მისივე ზემდგომი ორგანოს მიერ დამტკიცებული განაწილების გეგმით. ხელშეკრულების დადება მხარეებს დაევა სახელმწიფო არბიტრაჟის 1965 წლის 11 ივნისის გადაწყვეტილებით, ხოლო სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოსთან არსებული სახელმწიფო არბიტრაჟის 1963 წლის 15 ოქტომბრის № ი-1-53 ინსტრუქციის მე-14 მუხლის ძალით. ასეთ შემთხვევაში თითოეულ მხარეს უფლება აქვს მიწოდების შესახებ დებულებისა და განსაკუთრებული პირობების შესაბამისად, მოთხოვოს მეორე მხარეს ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულების შესრულება და წარუდგინოს ხელშეკრულების შეუსრულებლობიდან გამომდინარე პრეტენზია და სარჩელი.

2. საქონლის მიღება ბრუტო წონის და ადგილების რაოდენობის მიხედვით წარმოებს ვაგონის გახსნის ადგილზე

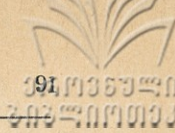
თბილისობოსტანვატრობამ მიაწოდა გეგეჰქორის რაიკოპკავშირის დაზადების კანტორას ერთი ვაგონი კარტოფილი. დანიშნულების სადგურად ნაჩვენები იყო სადგური აბაშა. წარმოდგენილი ანგარიში მყიდველმა გაანაღდა ნაწილობრივ, რის გამოც აღიძრა სარჩელი სახელმწიფო არბიტრაჟში.

საქმის გარჩევის დროს მოპასუხემ (საქონლის მიმღებმა) წარმოადგინა გეგეჰქორში შედგენილი აქტი 56 ტომარა კარტოფილის დანაკლისის შესახებ.

სახელმწიფო არბიტრაჟმა გაიზიარა მოპასუხის განმარტება დანაკლისის ნაწილში. არბიტრაჟის ეს გადაწყვეტილება შეცვლილი იქნა ზედამხედველობის წესით, ვინაიდან სადავო საქონელი გამოგზავნილი იყო მიმწოდებლის მიერ დაპლომბილ ვაგონში სადგურ აბაშაში, ხოლო დანაკლისი დადგენილია დაბა გეგეჰქორში, ე. ი. ვაგონის გახსნისა, განტვირთვისა და სხვა დასახლებულ პუნქტში გადაზიდვის შემდეგ. ეს ეწინააღმდეგება საქონლისა და პროდუქციის რაოდენობრივი მიღების შესახებ ინსტრუქციის მე-6 პუნქტის მოთხოვნას, რომლის თანახმად საქონლის მიღება ბრუტო წონის და ადგილების რაოდენობის მიხედვით უნდა მოხდეს ვაგონის გახსნის ადგილზე.

3. როდესაც დავა ეხება ყუთების არასტანდარტულობას შიდა ზომების დარღვევის გამო, მასზე არ ვრცელდება ვაგონიდან გაღმობტირების მომენტში ტარის ხარისხის შემოწმების წესი

ნოვოკუზნეცის ქალაქ კვებავტრობამ მოითხოვა სამტრედიის საკონსერვო ქარხნისაგან 246 მან. და 38 კაპ. გადახდევინება, რაც შეადგენდა მიწოდებულ კონსერვების მტვრევის, ტარა-ყუთების ფასების სხვაობის და რკინიგზის ტარიფის დამატებით გადახდილ თანხას. სარჩელი დაკმაყოფილებულ იქნა სრულად.

ზედამხედველობის წესით შეტანილ საჩივარში სამტრედიის საკონსერვო კომბინატი შეედავა არბიტრაჟის გადაწყვეტილებას, მხოლოდ ტარის ფასთა სხვაობის ნაწილში იმ მოტივით, რომ ტარის ხარისხი სახელმწიფო არბიტრაჟის 1958 წლის 18 დეკემბრის №ი-1-51-ს ინსტრუქციის საწინააღმდეგოდ. შემოწმებული იქნა არა ვაგონიდან გადმოტვირთვის მომენტში, არამედ ორი დღელამის დაგვიანებით და რომ ტარამ საკმაოდ უზრუნველყო საქონლის დაცვა.

საჩივარი უშედეგოდ იქნა დატოვებული. სამტრედიის საკონსერვო კომბინატს მიეთითა, რომ სახელმწიფო არბიტრაჟის № ი-1-51 ინსტრუქცია ითვალისწინებს არა სათანადო ხარისხის ვაგონის განტვირთვის მომენტში ტარა-ყუთების შემოწმების აუცილებლობას მხოლოდ ისეთი დღეეჭტების არსებობის დროს, როგორცაა: ხუფების უქონლობა, ყუთის ცალკეული ნაწილის მექანიკური დაზიანება, დამტვირევა და სხვა, რაც შესაძლებელია გამოიწვიოს მიმღების მიერ არასწორად, სიფრთხილის გარეშე განტვირთვამაც. ხოლო მოცემულ შემთხვევაში ყუთები ცნობილია არა სტანდარტულად მისი მოქმედი სტანდარტის შეუსაბამო ზომების გამო. სახელდობრ დარღვეული იყო სტანდარტის მოთხოვნა ყუთების სიგრძის, განისა და სიმაღლის შესახებ. ექსპერტს წარედგინა პროდუქციით სავსე ყუთები და ამიტომ მნიშვნელობა არ ქონდა იმას, რომ ტარის ხარისხი შემოწმებული იქნა ორ დღეში და არა ვაგონის განტვირთვის მომენტში, ვინაიდან დროს არ შეიძლება ვაგონზე მოეხდინა და შეეცვალა ყუთების ზომა.

მიწოდების შესახებ დებულების 64-ე მუხლის თანახმად, სასურსათო საქონლის მიწოდება არასტანდარტულ ტარაში არ დაიშვება დამოუკიდებლად იმისა, უზრუნველყოფილ იქნა თუ არა საქონლის დაცვა.

4. საფოსტო ამანათის დაკარგვის შემთხვევაში კავშირგაბმულობის ორგანოები პასუხს აგებენ ამ ამანათის შეფასების თანხის ოდენობით

უსინათლოთა საზოგადოების თბილისის სასწავლო-საწარმოო წამოწყებამ ფოსტის მეშვეობით გაგზავნა ქ. როსტოვში 10 ცალი ამანათი, რომელშიც მოთავსებული იყო ავტოკალმისტრები. ერთი ამ ამანათთაგანი ადრესატს არ ჩაბარდა. სასწავლო საწარმოო წამოწყებამ აღძრა პრეტენზია და შემდეგ სარჩელი კავშირგაბმულობის ორგანოების მიმართ ამ ამანათით გაგზავნილი 400 ცალი ავტოკალმისტრის ღირებულების (691 მან. 60 კაპ.) ანაზღაურებაზე.

პრეტენზიის განხილვის შემდეგ თბილისის ფოსტამტმა ნებაყოფლობით აუნაზღაურა მოსარჩელეს ამანათის გამოცხადებული ღირებულება თანხით 100 მან. და საფოსტო ხარჯი 3 მან. და 20 კაპ. სულ 103 მან. და 20 კაპ.

მოსარჩელის მოთხოვნა არბიტრაჟმა არ დააკმაყოფილა. ზედამხედველობის წესით შემოტანილ საჩივარში მოსარჩელე მოითხოვდა მისი მოთხოვნის სრულ დაკმაყოფილებას იმ საფუძველზე, რომ ამანათი დაკარგა საფოსტო მუშაკების ბრალით. საჩივარი დატოვებული იქნა უშედეგოდ. მოსარჩელის განმარტება, რომ საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 459-ე მუხლის თანახმად, იმ ზიანისათვის, რომელიც ორგანიზაციამ განიცადა თანამდებობის პირის არასწორი მოქმედებით, სახელმწიფო დაწესებულება პასუხს აგებს კანონით დადგენილი წესით. კავშირგაბმულობის წესდების 39-ე მუხლის ძალით, რომელიც დამტკიცებულია სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს 1953 წ. 10 აგვისტოს № 2122 დადგენილებით, ამანათის დაკარგვის შემთხვევაში, კავშირგაბმულობის ორგანოები პასუხს აგებენ ამ ამანათის შეფასების თანხის ოდენობით. ამანათის გამოცხადებული შეფასების თანხა და გადაგზავნის ხარჯი მოპასუხემ ანაზღაურა ნებაყოფლობით და ამიტომ მოსარჩელის მოთხოვნა ცნობილ იქნა უსაფუძველოდ.

5. თუ გადაზიდვის ვადის დარღვევა და ტვირთის გზაში გადამისამართება არ არის მიზეზობრივ კავშირში ტვირთის გაფუჭებასთან, ეს გარემოება თავისთავად არ აკისრებს რკინიგზას პასუხისმგებლობას საქონლის გაფუჭებით მიყენებული ზიანისათვის

თბილისის № 2 მაცივარმა გადაუმისამართა აჭარკურორტვაკრობას ქ. ბათუმში სტავროპოლის მხრიდან მისი მისამართით მოსული ერთი ვაგონი კვერცხი. ვაგონის გადამისამართებამ, სადგურ თბილისიდან სადგურ ბათუმში, გამოიწვია ვადაზიდვის დადგენილი ვადის დარღვევა. საქონლის მიმღებმა შეადგინა საექსპერტო აქტი, რომლითაც გამოვლინდა დიდი რაოდენობის გაფუჭებული საქონლის მდგომარეობა.

დენობის კვერცხის მტკრევა (აბსოლიტური წუნი) და ნაწილობრივი დაზიანება. ექსპერტის დასკვნის თანახმად, მტკრევა გამოწვეული იყო კვერცხის არასათანადო შეფუთვით და უხარისხო ტარა-ყუთებში ჩალაგებით. პასუხისმგებლობა უვარგისად ცნობილი კვერცხის ღირებულების გამო სახარბიტრაჟოს გადაწყვეტილებით დაეკისრა საქონლის პირვანდელ გამოგზავნას „იზობილნოეს რაიკოპკავშირს“.

არბიტრაჟის გადაწყვეტილება გასაჩივრდა ზედამხედველობის წესით. საჩივარში იზობილნოეს რაიკოპკავშირი უთითებდა იმას, რომ რკინიგზამ დაარღვია ტვირთის გადაზიდვის დადგენილი ვადა და სადავო ვაგონი ჩავიდა სადგურ თბილისში დაგვიანებით, ხოლო თბილისის № 2 მაცივარმა ვადაამისამართა რა მის სახელზე გამოგზავნილი ტვირთი, მისი ე. ი. იზობილნოეს რაიკოპკავშირის გაუფრთხილებლად აჭარკურორტვაჭრობის სახელზე, ბათუმში გამოიწვია კიდევ უფრო დიდი დაგვიანება. ამის გამო და სხვა მიზეზებით იზობილნოეს რაიკოპკავშირი ითხოვდა პასუხისმგებლობისგან განთავისუფლებას.

საჩივარი დატოვებულ იქნა უშედეგოდ, იმ მოტივით, რომ სადავო ვაგონი მოვიდა სადგურ ბათუმში პირვანდელი გამოგზავნის პლომბით, ჩატვირთული გამოგზავნის მიერ. კვერცხის გაფუჭება გამოიწვია მტკრევამ, რაც თავის მხრივ გამოწვეული იყო არასათანადო ტარით და შეფუთვით (ყუთებში ნაკლებად იყო ჩატანილი ბურბუშულა). ასეთ პირობებში, როდესაც ტვირთის გზაში ყოფნამ არავითარი გავლენა არ მოახდინა კვერცხის ხარისხზე, ხოლო კვერცხის მტკრევასა და გადაზიდვის ვადის დარღვევას შორის მიზეზობრივი კავშირი არ იყო, არ არის საფუძველი პასუხისმგებლობის გადამზიდველზე, ამ შემთხვევაში რკინიგზაზე, ან პირვანდელ მიმღებზე დაკისრებისათვის.

6. ნოტარიალური წარწერით გადახდილი ჯარიმის უკან ამოღების შესახებ სარჩელისათვის მოქმედებს საერთო ხანდაზმულობის ვადა.

ცეკავშირის გამგეობამ მოითხოვა „საქბაკალეიას“ ქუთაისის ბაზისაგან გეგეჟკორის რაიკოპკავშირის ანგარიშიდან უდავო წესით, ნოტარიალური წარწერით, გადახდევინებული ჯარიმის თანხის დაბრუნება. ჯარიმა შეფარდებული იყო ტომარა ტარის დროზე ჩაუბარებლობისათვის.

ცეკავშირის გამგეობის სარჩელი დაკმაყოფილდა გეგეჟკორის რაიკოპკავშირის სასარგებლოდ.

„საქბაკალეიას“ ქუთაისის ბაზამ გაასაჩივრა არბიტრაჟის გადაწყვეტილება. საჩივარში სხვა მოტივების გარდა ის ეყრდნობოდა იმას, რომ მოსარჩელემ გაუშვა პურპროდუქტების შაქრისა და სასაფლო-სამეურნეო კულტურების თესლისათვის განკუთვნილი ტომარების გამოყენების წესის შესახებ ინსტრუქციის 35-ე მუხლით დადგენილი 10-დღიანი ვადა.

საჩივარი დატოვებულ იქნა უშედეგოდ, ხოლო მომჩივანს განემარტა, რომ მას არასწორად ესმის ზემოთ დასახელებული ინსტრუქციის 35-ე მუხლი. ნაჩვენებ მუხლში ლაპარაკია იმ ჯარიმაზე, რომელსაც მყიდველი უფარდებს მიმწოდებელს ჯარიმის თანხის არასწორად გადახდევინებისათვის, და ამის უფლება ნამდვილად შეზღუდულია პრეტენზიის 10-დღიანი ვადით. ხოლო ნოტარიალური წარწერით ჯარიმის არასწორად გადახდევინების მტკიცებისა და უკან ამოღების წესი განსაზღვრულია ამავე ინსტრუქციის 34-ე მუხლით, რომლის თანახმად ასეთი განიხილება არბიტრაჟის ორგანოების მიერ საერთო წესით ე. ი. ხანდაზმულობის ერთ წლიან ვადაში, რომელიც იწყება იმ დღიდან, როდესაც ორგანიზაციამ შეიტყო ან უნდა შეეტყო თავისი უფლების დარღვევა (სსკ 75 და 80 მუხ. მუხ.).

სასამართლო პრაქტიკა

სამოქალაქო სამართლის საქმეებზე

1. როდესაც მოსარჩელისათვის ბინის ფართის გამოყოფა ხდება სადავო ბინის რეკონსტრუქციის გზით, რეკონსტრუქციის ხარჯები თანაბრად უნდა დაეკისროს ორივე მხარეს

ა. გ. სოროზანაშვილმა აღძრა სარჩელი ს. ვ. შარაშენიძესთან და სხვებთან ბინის ფართის გამოყოფის შესახებ.

ქ. თბილისის 1 მაისის რაიონის სახალხო სასამართლოს 1965 წლის 31 აგვისტოს გადაწყვეტილებით სარჩელი დაკმაყოფილებულია. ამასთან, ბინის გადაკეთების ხარჯები დაეკისრა მოსარჩელეს. საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სამოქალაქო სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა თავის 1966 წლის 7/II № 32 დადგენილებაში მიუთითა, რომ იმ შემთხვევაში, როდესაც მოსარჩელისათვის ბინის ფართის გამოყოფა ხდება სადავო ბინის რეკონსტრუქციის გზით, რეკონსტრუქციის ხარჯები თანაბრად უნდა დაეკისროს როგორც მოსარჩელეს, ისე მოპასუხეს. აღნიშნულის გამო პრეზიდიუმმა გადაწყვეტილებაში და განჩინებაში შეიტანა ცვლილება: ბინის რეკონსტრუქციის ხარჯები დაეკისრა თანაბრად ორივე მხარეს.

2. საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სამოქალაქო სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განჩინება გაუქმდა იმის გამო, რომ კოლეგიის მიერ საქმე განხილულ იქნა დანიშნულ დღეზე ადრე ისე, რომ ამის შესახებ მხარეებს არ შეატყობინეს

ხაშურის რაიონის სახალხო სასამართლოს 1965 წ. 24 სექტემბრის გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ხაშურის სალოკომოტივო დეპოს სარჩელი ლ. აბრამიშვილის ბინიდან გამოსახლების შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სამოქალაქო სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ 1965 წ. 15 ნოემბრის განჩინებით გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა 1966 წ. 14 სექტემბრის № 48 დადგენილებით გააუქმა საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სამოქალაქო სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განჩინება და საქმე გადასცა სასამართლო კოლეგიის სხვა შემადგენლობას საკასაციო განსახილველად შემდეგი საფუძვლების გამო:

საქმე საკასაციო კოლეგიაში განსახილველად დანიშნული იყო 1965 წ. 25 ნოემბრისათვის. საქმე განხილულ იქნა 10 დღით ადრე — 15 ნოემბერს, რის შესახებ უწყებამ არ გაეგზავნა მხარეებს და ამის შედეგად საქმის განხილვაში მხარეებს მონაწილეობა არ მიუძღოთ. ამით დარღვეულ იქნა საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსის 298 და 311 მუხლების მოთხოვნები საკასაციო კოლეგიაში საქმის განხილვის ვადების და მხარეთა მონაწილეობის შესახებ.

3. ანდერძის ნაწილის ბათილობა არ იწვევს მისი სხვა ნაწილის ბათილობას, თუ შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ანდერძი დატოვებული იქნებოდა მისი ბათილი ნაწილის გარეშეც

ი. ედიშერაშვილმა, ი. მახშიშვილმა და რ. ედიშერაშვილმა სახალხო სასამართლოში შეიტანეს სარჩელი ვ. ედიშერაშვილის მიმართ მათი მამის ანდერძის გაუქმების შესახებ.

ქ. თბილისის ლენინის რაიონის სახალხო სასამართლოს 1964 წ. 5 აგვისტოს გადაწყვეტილებით სარჩელი დაკმაყოფილდა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სამოქალაქო სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ 1964 წ. 12 სექტემბრის განჩინებით გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმის 1966 წლის 14/II № 44 დადგენილებით გადაწყვეტილება და კოლეგიის განჩინება გაუქმდა და საქმე ხელახალი განხილვისათვის გადაეცა სახალხო სასამართლოს შემდეგი საფუძვლების გამო:

ქ. თბილისში, ჯანაშიას ქ. № 27-ში მდებარე სახლი იყო მოსარჩელეთა აწ გარდაცვლილი

მშობლების, გიორგი და ნინო ედიშერაშვილების საკუთრება. გ. ედიშერაშვილმა 1962 წელს, მაშინ როდესაც მისი ცოლი — ნ. ედიშერაშვილი, ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო, მთელი სახლი, მეუღლის წილთან ერთად, ანდერძით დაუტოვა მოპასუხეს. ამჟამად გ. და ნ. ედიშერაშვილები გარდაცვალებულნი არიან. მოსარჩევეებმა მოითხოვეს ანდერძის გაუქმება, რადგან ანდერძი შეიძლება დატოვებულ იქნას მხოლოდ მოანდერძის ქონებაზე. სახლი კი ეკუთვნოდა არა მართო გ. ედიშერაშვილს, არამედ მის მეუღლესაც.

ამ მოტივით ანდერძის გაუქმება სწორი არ არის. ანდერძი ბათილად უნდა იქნეს ცნობილი მხოლოდ იმ ნაწილში, რომელიც ეხება ისეთ ქონებას, რომელიც ანდერძის დამტოვებლის საკუთრება არ იყო. დანარჩენ ნაწილში ანდერძი ძალაში უნდა დარჩეს.

საქმის ხელახალი განხილვისას სახალხო სასამართლომ უნდა დაადგინოს ანდერძის დამტოვებლის წილი სადავო სახლში და ამით განსაზღვროს თუ ანდერძი რომელ ნაწილში უნდა იქნეს გაბათილებული.

4. ბინის საერთო სარგებლობის ადგილებში ნივთების (კარადა და სხვა) მოთავსება დასაშვებია მხოლოდ იმ პირობით, თუ ეს არ ზღუდავს სხვა მობინადრეთა უფლებებს

დ. ჭილაშვილმა აღძრა სარჩელი ი. მაისურაძესთან და მოითხოვა საერთო სარგებლობის აივანზე მაისურაძის მიერ დადგმული კარადის აღება.

თბილისის პირველი მაისის რაიონის სახალხო სასამართლომ 1965 წლის 1 ივლისის გადაწყვეტალებით სარჩელი არ დააკმაყოფილა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სამოქალაქო სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ 1965 წ. 31 ივლისის განჩინებით გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა 1966 წლის 21 თებერვლის 52 დადგენილებით გააუქმა სახალხო სასამართლოს გადაწყვეტილება და კოლეგიის განჩინება შემდეგი საფუძვლების გამო:

სასამართლოს მიერ საქმე განხილულია არასრულყოფილად, გამოურკვეველია, საერთო სარგებლობის აივანზე კარადის მოთავსება ზღუდავს თუ არა მოსარჩელის უფლებებს, ამის გარეშე კი შეუძლებელია საქმეზე დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანა.

აღნიშნულის გამო საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა საქმე დაბრუნა სახალხო სასამართლოში ხელახალი განხილვისათვის.

სისხლის საპირთლის საქმეებზე

1. შეურაცხყოფის პასუხად მკვლელობის მცდელობა არ შეიძლება ჩაითვალოს აუცილებელი მოგერიების მდგომარეობაში ჩადენილ ქმედობად

ქ. ჭუთაისის სახალხო სასამართლოს 1966 წლის 17 ივნისის განაჩენით ტ. ეფიმიკოვი მსჯავრდებულ იქნა საქართველოს სსრ სსკ 17-105 მუხლით და მიესაჯა 5 წლით თავისუფლების აღკვეთა, სასჯელის გაძლიერებული რეჟიმის კოლონიაში მოხდით.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ 1966 წლის 25 ივლისის განჩინებით გააუქმა განაჩენი და საქმე წარმოებით შეწყვიტა. ტ. ეფიმიკოვის ქმედობაში დანაშაულის ნიშნების უქონლობის გამო, ჩათვალა, რომ ტ. ეფიმიკოვი მოქმედებდა აუცილებელი მოგერიების მდგომარეობაში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილემ პროტესტი შეიტანა საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმში საქასაციო კოლეგიის განჩინების გაუქმების და საქმის ამავე კოლეგიის სხვა შემადგენლობის მიერ ხელახლა განხილვის მიზნით. უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა პროტესტი დააკმაყოფილა შემდეგი საფუძვლების გამო:

ტ. ეფიმიკოვს მსჯავრი დაედო მასში, რომ 1966 წლის 28 აპრილს ქ. ჭუთაისის რკინიგზის კვანძის მახლობლად მას, მთვრალ მდგომარეობაში მყოფს, შეხვდნენ ნემსიწვერიძე, გულასპაროვი და სხვები. გულასპაროვმა ეფიმიკოვს ხუშრობით თავიდან ცილინდრი მოხდა და გაიჭტა. ეფიმიკოვი მას დაედევნა, აიღო გადადგებული ცილინდრი, გამობრუნდა უკან და გულასპაროვზე განაწყენებულმა, მკვლელობის განზრახვით ჩაარტყა დანა მუცლის არეში არა

სრულწლოვან ნემსიწვერიძეს, რითაც მიაყენა მას სიცოცხლისათვის საშიში მძიმე დაზიანება. სახალხო სასამართლოს განაჩენის გაუქმებას და საქმის წარმოებით შეწყვეტას საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ საფუძვლად დაუდო მსჯავრდებულის ტ. ეფიშვილის ჩვენება, რომ მას არა მარტო ცილინდრი მოხადეს, არამედ ქებითაც სციმეს და მან თავდამსხმელთა მოსაგერიებლად ისმარა იარაღი. მსჯავრდებულის ეფიშვილის ეს ჩვენება საქმის მასალოთ არ დასტურდება. ხოლო ცილინდრის წართმევით მიყენებული შეურაცხყოფის პასუხად მკვლელობის მცდელობა არ შეიძლება ჩაითვალოს აუცილებელი მოგერიების მდგომარეობაში ჩადენილ ქმედობად.

აღნიშნულის გამო საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა 1966 წლის 15 აგვისტოს დადგენილებით გააუქმა საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის 1966 წლის 25 ივლისის განჩინება და საქმე დააბრუნა საკასაციო წესით ხელახლა განსახილველად.

2. იმ შემთხვევაში, თუ პირს ქონებრივი გამორჩენა არ მიუღია, არ შეიძლება მისი ქმედობის დაკვალიფიცირება საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 98-ე მუხლით

ქ. ჭიათურის სახალხო სასამართლოს 1966 წლის 26 მაისის განაჩენით გ. შ. ფოცხვერაშვილი მსჯავრდებული იქნა საქ. სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 98-ე მუხლის 1 ნაწილით და მიესაჯა ერთი წლით გამასწორებელი მუშაობა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ 1966 წლის 22 ივნისის განჩინებით სახალხო სასამართლოს განაჩენი უცვლელად დატოვა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილემ პროტესტი შეიტანა საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმში გ. შ. ფოცხვერაშვილის საქმის წარმოებით შეწყვეტის მიზნით.

უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა პროტესტი დააკმაყოფილა შემდეგი საფუძვლებების გამო:

გ. შ. ფოცხვერაშვილს მსჯავრი დაედო მასზე, რომ 1965 წლის 23 სექტემბერს მასზე გამოიროვნებული სახელმწიფო სატივრთო ავტომანქანა გამოიყენა გამორჩენის მიზნით და მოქ. ხარაიძეს ნახერხი გადაუტანა ჭიათურიდან სოფელ პერევისში, რისთვისაც მისგან უნდა მიეღო 15 მანეთი.

ხარაიძის სახლის ეზოში მანქანის უკუსვლით შეყვანისას ფოცხვერაშვილმა მანქანა დააჯახა ხარაიძეს, რითაც მიაყენა სხეულის დაზიანება. ამის გამო ფოცხვერაშვილმა ხარაიძეს ნახერხის გადატანაში ფული აღარ გამოართვა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა, აღნიშნა, რომ სსკ 98 მუხ. 1 ნაწილით წარდგენილი ბრალდება ფოცხვერაშვილს უნდა მოეხსნას, რადგან სხენებული მუხლის დისპოზიცია გულისხმობს დამნაშავეს მიერ ქონებრივი გამორჩენის მიღებას, მოცემულ შემთხვევაში კი ფოცხვერაშვილს ქონებრივი გამორჩენა არ მიუღია, რადგან, დაზიანა რა ხარაიძე ფული აღარ გამოართმევია.

აღნიშნულის გამო საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა 1966 წლის 1 აგვისტოს დადგენილებით საქმე წარმოებით შეწყვიტა.

3. ქრთამის არა ერთხელ აღებად არ ჩაითვლება ქრთამის აღება პირთა ჯგუფისაგან ერთდროულად

აჭარის ასსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ 1965 წლის 23 ივნისის განაჩენით მსჯავრი დასდო ზ. ს. გოგიტიძეს და ა. ი. უჯმაჯურიძეს საქართველოს სსრ სსკ 17-189 მუხ. მე-2 ნაწილით.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ 1965 წლის 6 აგვისტოს განჩინებით აჭარის ასსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განაჩენი უცვლელად დატოვა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილემ პროტესტი შეიტანა საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმში აჭარის ასსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განაჩენში და საქართველოს

სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის განჩინებაში ცვლილებების შეტანის მიზნით.

უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა პროტესტი დააკმაყოფილა შემდეგი საფუძვლების გამო:

ზ. ს. გოგიტიძეს და ა. ი. უჯმაჯურიძეს მსჯავრი დაედოთ მასში, რომ მუშაობდნენ რა— „კურორტვაჭრობის“ ქობულეთის განყოფილებაში საწყობის გამგეებად, მოურიგდნენ მოქალაქეებს, რომ აიღებდნენ მათგან ქრთამს და იმედოვნებდნენ რა ქრთამის მიღებას, ამ მოქალაქეთა მანდარინი დიდი ოდენობით მთლიანად ჩატვირთვეს ვაგონებში და გააგზავნეს რესპუბლიკის ფარგლებს გარეთ.

შეპირებული ქრთამის თანხა გოგიტიძემ და უჯმაჯურიძემ ვერ მიიღეს იმის გამო, რომ უკანონოდ გაგზავნილი მანდარინი დაკავებული და ჩამორთმეული იქნა.

გოგიტიძის და უჯმაჯურიძის ქმედობა დეკვალიფიცირებული იქნა 17-189 მუხლის მე-2 ნაწილით იმის გამო, რომ ისინი რამოდენიმე მოქალაქეს მოურიგდნენ, რომ აიღებდნენ მათგან ქრთამს, რაც წინასწარ გამოძიების და სასამართლო ორგანოების მიერ მიჩნეული იქნა ქრთამის არა ერთხელ აღების მცდელობად.

თანხმად საქართველოს სსრ სსკ 189 მუხლის მე-2 ნაწილისა ქრთამის არა ერთხელ აღებად ჩაითვლება ქრთამის რამოდენიმეჯერ, სხვადასხვა დროს აღება, ამიტომ ქრთამის აღება, პირთა ჯგუფისაგან ერთდროულად, ერთობლივი მოლაპარაკების შედეგად, არ შეიძლება დეკვალიფიცირდეს როგორც ქრთამის არაერთხელ აღება.

აღნიშნულის გამო საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმმა 1966 წლის 1 აგვისტოს დადგენილებით შესწორება შეიტანა აჭარის ასსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის 1965 წლის 29 ივნისის განჩინებაში და საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის 1965 წლის 6 აგვისტოს განჩინებაში და გოგიტიძის და უჯმაჯურიძის ქმედობა საქართველოს სსრ სსკ 17-189 მუხლის მე-2 ნაწილიდან გადააკვალიფიცირა ამავე მუხლის 1 ნაწილზე.

ფანტონი 50 333.

ИНДЕКС 76185

СОВЕТСКОЕ ПРАВО № 3

(На грузинском языке)

Орган Верховного Суда ГССР, Прокуратуры ГССР
и Юридической комиссии при Совете Министров
Грузинской ССР